

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA BOHEMISTIKY

**Faktory ovlivňující verbální dovednosti žáků na prvním
stupni ZŠ**

(případová studie)

Factors influencing the verbal skills of primary
school students

(a case study)

Magisterská diplomová práce

Autor práce: Bc. Simona Petričová

Obor: Česká filologie

Vedoucí práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně FF UPOL a používána ke studijním účelům.

V Olomouci dne

Bc. Simona Petričová

Poděkování

Ráda bych touto cestou srdečně poděkovala Mgr. Darině Hradilové, Ph.D., za cenné rady, trpělivost a odborné vedení diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, kterou mi po celou dobu studia poskytovali. A především bych chtěla poděkovat všem žákům, kteří se podíleli na výzkumu, neboť bez jejich účasti by práce nevznikla.

OBSAH

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1. ONTOGENEZE DĚTSKÉ ŘEČI.....	8
1.1 Osvojování lexikálně-sémantické roviny jazyka	10
1.2 Osvojování pragmatické roviny jazyka.....	11
1.3 Osvojování morfologicko-syntaktické roviny jazyka	13
1.4 Řeč orientovaná na dítě.....	15
2. DETERMINANTY OVLIVŇUJÍCÍ VERBÁLNÍ DOVEDNOSTI DÍTĚTE	18
2.1 Rodinné a sociální determinanty.....	18
3. CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	20
3.1 Školní zralost	20
3.2 Školní připravenost	23
4. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	24
5. MLUVENÝ PROJEV	27
5.1 Mluvený projev z pohledu syntaktického	27
6. DIALEKTY	31
7. MLUVA OSTRAVSKA.....	34
7.1 Ostravský lašský interdialekt	34
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	37
9. CÍL PRÁCE A METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	37
9.1 Dotazník.....	38
9.2 Standardizovaný rozhovor	38
9.3 Sběr dat a kritéria výběru.....	41
10. CHARAKTERISTIKA MÍSTA VÝZKUMU	42
10.1 Základní škola Ostrava – Mariánské Hory, Karasova 6	42
10.2 Základní škola Ostrava, Matiční 5	43
11. PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A ANALÝZA JEDNOTLIVÝCH JAZYKOVÝCH ROVIN	45
11.1 Respondent 1.....	45
11.2 Respondent 2.....	47
11.3 Respondent 3.....	50

11.4 Respondent 4.....	51
11.5 Respondent 5.....	53
11.6 Respondent 6.....	55
11.7 Respondent 7.....	57
11.8 Respondent 8.....	59
11.9 Respondent 9.....	61
11.10 Respondent 10.....	63
11.11 Respondent 11.....	64
11.12 Respondent 12.....	66
9. VYHODNOCENÍ LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÉ ROVINY JAZYKA	68
10. VYHODNOCENÍ PRAGMATICKÉ ROVINY JAZYKA	71
11. VYHODNOCENÍ MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÉ ROVINY JAZYKA.....	72
12. VYHODNOCENÍ DÍLČÍCH VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	74
ZÁVĚR	76
ANOTACE	78
RESUME	79
SEZNAM LITERATURY	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	86

ÚVOD

V předkládané diplomové práci s názvem *Faktory ovlivňující verbální dovednosti žáků na prvním stupni základní školy (případová studie)* bude zkoumána úroveň jazykových dovedností žáků romského a neromského původu, a to se zaměřením na jednotlivé roviny jazyka.

Rozhodujícím činitelem, který mne ovlivnil ve volbě uvedeného tématu, byl nejen široký zájem o hlubší poznání této problematiky, ale také osobní zkušenost. Vzhledem k tomu, že pracuji s žáky romského etnika, kde se denně setkávám s mnohými bariérami v jejich řečovém projevu, ráda bych prostřednictvím vlastního výzkumu podrobněji prozkoumala a přesněji popsala jevy, jež jim činí potíže, a to ve srovnání s žáky neromskými.

Práce je rozdělena do několika kapitol, přičemž stěžejní částí je zejména výzkumné šetření. První kapitola (**1. Ontogeneze dětské řeči**) přináší teoretický pohled na počátky řeči v jednotlivých stádiích vývoje dítěte. Tato kapitola plynule přechází k pojednání o jednotlivých rovinách jazyka a jejich vývoje v průběhu dětského období. Rovněž jsme se zaměřili na komunikaci a řečový projev ve vztahu dospělá osoba-dítě, neboť je známo, že během komunikace dochází ze strany dospělého k volbě odlišných vyjadřovacích prostředků. V této souvislosti jsme uvedli soubor charakteristik, který je při řeči orientované na dítě podstatný. Na rozvoji a řečových dovednostech dítěte se již od útlého věku zásadním způsobem podílí také činitelé (**2. Determinanty, ovlivňující verbální dovednosti dítěte**), vycházející především z reálného prostředí, tedy rodiny a různých sociálních institucí, kdy právě vlivem některých faktorů, vztahujících se zejména k rodinnému prostředí, dochází k mnohým neúspěchům žáků během vzdělávání v základní škole. Právě tato instituce, s níž dítě, po dosažení určitého věku (**3. Charakteristika dítěte mladšího školního věku**), přichází do styku, má podstatný podíl na dalším rozvoji jeho osobnosti. S tímto patrně souvisí jisté

kompetence, které jsou klíčové pro zvládnutí školních požadavků. Hovoříme zde především o školní zralosti a školní dospělosti.

Ve čtvrté kapitole (**4. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**) uvádíme v oblasti českého jazyka a literatury očekávané výstupy, jež jsou zaměřeny na první období, tedy 1. – 3. ročník.

Pátá kapitola (**5. Mluvený projev**) přináší stručné pojednání o mluveném projevu a jeho rozdělení. Následně volně přecházíme k syntaktické stránce jazyka, kdy uvádíme nejčastější jevy, které se v rámci této oblasti vyskytují (**5.1. Mluvený projev z pohledu syntaktického**). Do teoretické části jsme zakomponovali také kapitolu vztahující se obecně k nářečním útvarům (**6. Dialekty**), přičemž jsme vytyčili zejména východní lašskou skupinu a typické znaky mluveného jazyka dané oblasti (**7.1. Ostravský lašský interdialekt**), neboť hlavní těžiště našeho výzkumného šetření se nachází ve dvou základních školách města Ostravy. Teoretická část diplomové práce byla vypracována na základě odborné literatury, vztahující se k uvedenému tématu.

Druhou část tvoří výzkumné šetření (**kapitola 9-12**), které bylo realizováno formou dotazníkového šetření se zákonnými zástupci a standardizovaného rozhovoru, jehož prostřednictvím byla zkoumána jazyková úroveň lexikálně-sémantické roviny jazyka, pragmatické roviny jazyka a morfologicko-syntaktické roviny jazyka jednotlivých respondentů, kteří byli vybráni na základě předem daných kritérií.

Předkládaná diplomová práce je dalším příspěvkem, vztahujícím se nejen ke zkoumání jazykových dovedností českého jazyka v rámci dvou odlišných etnik, ale především přináší pojednání o tom, že řečové bariéry jsou v mnoha případech ovlivněny faktory, jež vyplývají převážně z reálného prostředí, v němž dítě vyrůstá, přičemž právě rodina je jednou ze složek podílejících se na utváření osobnosti každého dítěte.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ONTOGENEZE DĚTSKÉ ŘEČI

„Když se dítě učí mluvit, je to nejvíce zatížený duševní pracovník na naší planetě, aniž o tom má, naštěstí, nejmenší tušení.“

Korněj Čukovskij

Z pohledu českého jazykovědce Karla Ohnesorga se studiem dětské řeči a vývojem dětského jazyka zabývá interdisciplinární věda označována jako pedolinguvistika, neboť při svém zkoumání využívá poznatků logopedických a pedagogických. Stále zde však hovoříme o lingvistické disciplíně.

Samotná otázka vývoje řeči bývá v posledních desetiletích nejčastěji probíraným tématem a každým rokem se touto otázkou zabývá čím dál tím více badatelů. Mnozí odborníci dříve považovali za počátek dětské řeči dobu, kdy dítě začne vyslovovat první slova, kterým dospělí mohou rozumět. Pozdější psycholinguvistické výzkumy však dokazují, že počátek vývoje dětské řeči nastává už v prenatálním období, tedy v období ještě před samotným narozením jedince. Prenatální vývoj trvá 9 kalendářních měsíců a během této doby probíhá mezi matkou a plodem jistá komunikace. Na základě výzkumů bylo prokázáno, že už během šestého měsíce těhotenství plod reaguje na mnohé akustické podněty a preferuje klidnou relaxační hudbu. Odborníci doporučují, aby matka během těhotenství dítěti zpívala a promlouvala k němu, neboť dítě si tak postupně zvyká na matčin hlas a dokáže jej po porodu rozpoznat.

Nejzávažnějším mezníkem pro život dítěte se stávají první dny a týdny po narození, neboť v tomto období se dítě setkává s vůbec prvními zvuky lidské řeči a rozpoznává hlasy, které nikdy předtím neslyšelo přímo. Prvním projevem dítěte je křik, který mnozí považují za projev nespokojenosti, avšak dítě jím pouze směřuje k budoucímu používání hlasu. S těmito projevy je nutno počítat ještě zhruba čtvrt roku či déle. U dětí je tato situace velmi individuální, proto ji nelze

s přesností určit. Po druhém měsíci přichází tzv. období kňourání, které je místy doprovázeno pláčem s měkkým či tvrdým hlasovým začátkem. Toto období poté volně přechází v období tzv. broukání, během něhož, dle Dany Kutákové (2010, s. 8), si dítě „houká a přitom pohybuje mluvidly jako při sání nebo polykání, proud vzduchu rozráží sevřené rty nebo sliny nahromaděné v krku. Ozývají se pak různé zvuky, některé podobné hláskám či slabikám (např. ba, pa, grr a další).“ (Kutáková, 2010, s. 10) Na dítě bychom měli mluvit klidně, zřetelně, a ne příliš nahlas. Podstatné je, abychom na dítě nemluvili tzv. šišláním, neboť by se mohlo stát, že dítě by nás mohlo začít napodobovat a my bychom tak u něj mohli nechtěným způsobem vytvořit základ pro některou z řečových poruch.

S prvním slovem se u dítěte setkáváme až kolem prvního roku života. Zpravidla první osobou, která dítěti začne rozumět, je osoba mu nejbližší, tedy matka. Prvními „slovy“ jsou nejčastěji citoslovce a slova zvukomalebná (ham, bum, bác). Srozumitelnější slova se objevují až mezi 12. – 18. měsícem, což je ovšem velmi individuální. Zpravidla jde o slova, kterými dítě vědomě označuje některé osoby a předměty ve svém nejbližším okolí. Podle Jeana Piageta (1991, s. 43) je ale především důležité to období, kdy si dítě osvojí různá slova, která používá pro označení věcí, jevů a osob. Jedná se o tzv. symbolickou funkci jazyka, která nastává mezi 18. – 24. měsícem věku, což je období, v němž dochází k prudkému nárůstu aktivní slovní zásoby. S postupem věku se slovní zásoba dítěte prudce zvětšuje. Václav Příhoda ve své publikaci *Ontogeneze lidské psychiky. I, Vývoj člověka do patnácti let* (1977) uvádí, že ve věku tří let může slovní zásoba dítěte činit 896–1743 slov. „Toto zjištění lze brát pouze velmi obecně, neboť mezi dětmi jsou v tomto ohledu značné individuální rozdíly, v závislosti na kognitivní vyspělosti každého dítěte, ale také na charakteru jazykového inputu¹, který je dítěti exponován, a na sociokulturních faktorech rodinného či jiného prostředí, v němž dítě vyrůstá.“ (Průcha, 2011, s. 48)

---

¹ Jazykový input označuje soubor (komplex) všech verbálních a neverbálních komunikačních podnětů, jimž je vystaveno dítě od narození ze strany osob, které s ním navazují kontakt. (Průcha, 2011)

1.1 Osvojování lexikálně-sémantické roviny jazyka

Za daleko zřetelnější vývojový proces je oproti vývoji gramatiky považováno osvojování aktivní i pasivní slovní zásoby a významu slov. Tato skutečnost je proto dodnes předmětem mnoha výzkumů, jejichž prostřednictvím jsou pořizovány audiální a audiovizuální záznamy dětí v různém věkovém období. Je však potřeba zdůraznit, že obsahová stránka slovní zásoby dětí je záležitostí individuálně velmi odlišnou. Podstatnou roli v její akceleraci sehrává mentální vývoj dítěte. Jakmile totiž dítě dospěje do období, kdy chápe symbolickou funkci jazyka, je tím silně motivováno k osvojování nových a nových slov. S tímto souvisí vysoká frekvence typických dětských otázek typu: Co je to? Jak se to jmenuje? (Průcha, 2011, s. 76) Za průlomový okamžik lze považovat dobu, kdy dítě začne navštěvovat mateřskou školu, v níž na jeho slovník působí řeč učitelek a ostatních dětí, a jeho slovní zásoba se následně prohlubuje i v průběhu vzdělávání ve školním zařízení.

Nejpřínosnější pro osvojování slovní zásoby dítěte je však řeč dospělých, kdy děti mají tendenci jejich řeč napodobovat a v důsledku toho tak opravovat sebe i své sourozence. Někdy je vhodné, ba přímo nutné, dát dítěti dostatek času k utřídění myšlenek a nalezení adekvátních slov, jimiž by mohlo svou myšlenku vyjádřit. V opačném případě pak jako velmi oblíbenou mají děti, zafixovanou odpověď typu: „Já nevím.“ Podobný problém vyvstává také v případě, že dospělý volí otázky, které jsou pro dítě těžko zodpověditelné, a proto, jak již bylo řečeno, dítě raději odpovídá podobným způsobem. Zároveň tak ztrácí možnost zjistit, zda dítě odpověď na otázku skutečně nezná, či raději odpovídá (v případě neporozumění otázky), že neví.

V souvislosti s osvojováním slovních druhů provedla Jaroslava Pačesová (1968) analýzu, která ukazuje, že oproti dospělým, kteří používají interjekce pouze v emocionální rovině, v dětské řeči tvoří základ slovní zásoby. Hovoříme zde především o interjekcích onomatopoického původu, např. haf, mňau, mé mé apod. Postupem času se k interjekci připojuje substantivum, čímž vznikají spojení

typu: pejsek haf, kočka mňau, koza mé mé. Následným narůstem slovní zásoby dítěte se začínají interjekce vytrácet a nahrazují je verba, která posléze tvoří jednu třetinu celé slovní zásoby. Data z mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti dokládají, že jinak postupuje řečový vývoj u dívek i chlapců. V letech 2000, 2003 a 2006 bylo provedeno několik výzkumů *Programme for International Student Assessment* (dále jen PISA), jichž se zúčastnilo více než 30 zemí světa včetně ČR, kde byla zjišťována čtenářská gramotnost u žáků ve věkové skupině 15 let. Výsledky prokázaly, že ve všech zemích jsou výsledky dívek vždy lepší než výsledky chlapců. Nutno ovšem poznamenat, že ač se jedná o čtenářskou gramotnost, nebyly u dětí zkoumány pouze schopnosti číst různé texty a porozumět jim, ale také vyhledávání informací z textu, jejich následná interpretace apod. Nelze však s jistotou říci, jaká je přesná příčina odlišného vývoje osvojování slovní zásoby u dívek a u chlapců. Za jednu z možných příčin by snad bylo možné považovat tzv. enkulturační² faktory, z nichž nejdůležitější je rodina a následně různé sociální instituce.

1.2 Osvojování pragmatické roviny jazyka

Pragmatická rovina verbálního jazyka představuje ve vývoji dětské řeči podstatnou složku. Jejím prostřednictvím totiž dítě vyjadřuje své žádosti, prosby či chce příslušného komunikačního partnera informovat o nějaké skutečnosti apod. Pragmatiku, jakožto disciplínou zabývající se řečovými akty (výpověďmi a promluvami), zkoumá lingvistika. V souvislosti s výzkumy, jež se zabývají osvojováním komunikačních funkcí výpovědí u dětí, se používá zjednodušená typologie řečových aktů, s níž přišli zahraniční filozofové J. L. Austin a R. Searle:

---

² V souvislosti s enkulturací hovoříme o neukončeném životním procesu, při němž se jedinec stává součástí nějaké společnosti a zároveň tak přejímá i její kulturu.

- Deklarativní typ výpovědi – přináší informaci o nějaké skutečnosti: *Půjdu si hrát.*
- Direktivní typ výpovědi – snaha ovlivnit komunikačního partnera: *Mami, pojď si hrát!*
- Komisivní typ výpovědi – zavazování se k nějaké skutečnosti: *Já už nebudu zlobit.*
- Expresivní typ výpovědi – vyjádření vlastního pocitu či omluva: *Cítím se moc dobře.*

Průcha uvádí, že „pro dítě představuje rozlišování funkcí výpovědí a osvojování typů řečových aktů nepochybně těžký úkol. Není dosud objasněno, jakými učebními mechanismy a v jakém pořadí a věku k tomuto osvojování dochází. (Průcha, 2011, s. 120). V tomto ohledu je možné se vycházet z výzkumného šetření profesorky Elizabeth Bates, která v souvislosti s řečovými akty provedla roku 1976 výzkum u 60 italských dětí (ve věku 2;1–6;2), v němž se zaměřila na vývoj zdvořilostních forem. Ze závěrů šetření vyplynulo, že děti nejprve používají imperativní formu, tedy rozkaz (Dej mi ...Přines mi...), a to od druhého roku věku. Ostatní formy zdvořilosti přichází až kolem čtyř let, kdy si dítě jejich existenci uvědomuje a k jejich vyjádření dokáže použít vhodné prostředky (Maminko/tatínku, prosím...). Nutno poznamenat, že výzkumu se účastnily jak dívky, tak i chlapci, přičemž mezi jednotlivými pohlavími nebyly shledány významné rozdíly.

Svou roli ve vývoji pragmatických typů výpovědi v dětském věku hraje také komunikační partner, s nímž dítě bude ve styku, jelikož právě s ohledem na něj dítě přizpůsobí svou řeč. Podstatný je především věk partnera a jeho autorita. Jestliže bude dítě komunikovat s dospělou osobou, bude se komunikačně projevovat zcela odlišným způsobem než při komunikaci se svým vrstevníkem. Ve vztahu komunikace dítě vs. dítě je velikým přínosem předškolní edukace a stejně tak i ve vztahu dítě vs. rodič sehrává svou roli rodinné prostředí, v němž dítě vyrůstá. Nutno však podotknout, že v druhém případě je situace ne vždy příznivá.

1.3 Osvojování morfologicko-syntaktické roviny jazyka

S přibývajícím věkem si dítě intenzivně osvojuje gramatickou složku jazyka, jeho morfologický a syntaktický systém. Taktéž se rozvíjí slovní zásoba a osvojování pragmalingvistických funkcí jazyka. Nelze však zjistit, kdy a jak si dítě např. osvojuje časování sloves, tvoření delších vět a souvětí, skloňování podstatných jmen apod. Jediným věrohodným zjištěním by pravděpodobně bylo, kdyby byly v časovém období několika měsíců prováděny záznamy dětské řeči. Těmito výzkumy se však v České republice lingvisté či psychologové nezabývají, proto o konstruování gramatické kompetence současných českých dětí nejsou v průběhu několika let žádné spolehlivé poznatky. Pouze stručnou zmínku, týkající se této problematiky, nalezneme u V. Příhody (1967), který pořídil záznamy u čtyřletého chlapce či u Jaroslavy Pačesové (1979), která ve své monografii *Řeč v raném dětství* (1979) přináší „komplexní popis vývoje gramatických kategorií a zahrnuje detailní vývoj všech slovních druhů, s doklady týkajícími se řeči českých dětí.“ (Průcha, 2011, s. 53) I přesto, že se jedná o výzkum dětí vyrůstajících zhruba před 40 lety, lze usuzovat, že v osvojování gramatiky oproti létům minulým nebudou nijak radikální rozdíly.

Totéž však není možné tvrdit o osvojování slovní zásoby u dětí, kde při jejím rozvoji hrají velkou roli především jazykové jevy prezentované prostřednictvím řeči dospělých. Průcha (2011) uvádí, že „při osvojování gramatiky jazyka v raném věku působí a rozvíjí se fonologické povědomí a morfologické povědomí³, přičemž tyto typy jazykového povědomí bývají charakterizovány jako schopnost dítěte analyzovat zvukovou stránku slov tak, že dítě může rozpoznávat nejen jednotlivé fonémy, ale také jednotlivé morfémy, které nesou určitý význam (gramatický nebo/a sémantický).“ (Průcha, 2011, s. 57) Jestliže srovnáme frekvenci autosémantických slov (substantiva, adjektiva, verba,

---

³ I přesto, že je morfologické povědomí definováno jako znalost významu a struktury morfémů či jako uvědomovaná znalost dětí o morfematické struktuře slov a schopnost manipulovat s touto strukturou, není vysvětleno, jakým způsobem si toto morfologické povědomí dítě utváří. (Průcha, 2011, s. 57)

adverbia) a synsémantických slov (pronomina, prepozice, konjunkce aj.) u dětí, dojdeme k zjištění, že autosémantická slova si děti osvojují jako první, a naopak jako zcela poslední si ze synsémantických slovních druhů osvojují konjunkce, což souvisí s tím, že „konjunkce mají při vytváření souvětí funkci syntaktickou a tyto konstrukce se v řeči předškolních dětí objevují až poměrně pozdě a zřídka.“ (Průcha, 2011, s. 53) Doposud je však nejasné, jakým způsobem si děti osvojují rod substantiv, adjektiv, pronomin⁴. Pro nás je podstatným jazykem čeština, v níž nelze u malých dětí (věk kolem 2-3 let) počítat se znalostí přirozených rodů, proto je zcela běžné, že dítě neví, že slovo *kůň* je mužského rodu, neboť vyjadřuje samce, jelikož nezná slovo *klisna*, jež je ženského rodu.

V souvislosti s osvojováním gramatiky češtiny provedl Smolík (2002) výzkum, jež byl zaměřen na osvojování tvarů sloves u věkově téměř stejně starých dívek, a to během běžných denních aktivit. Na základě závěrečných hodnot provedeného výzkumu Smolík uvádí, „že prvním slovesným tvarem, který české děti užívají ve víceslovných vyjádřeních je kromě určitého počtu infinitiv také 3. os. sg. prézenta, a to i ve vztahu ke své osobě.“ (Smolík, 2002, s. 455) Postupem času si děti osvojí také 1. os. sg. a pl. a další tvary sloves.

Z hlediska osvojování je nejsložitější složkou gramatického systému syntax, a to i přesto, že s jejími prvními jevy se setkáváme už v rozmezí 15-19 měsíců věku, kdy dítě vytváří zcela nenáhodné kombinace spojení typu: táta papá (táta jí). Nicméně nejpodstatnější roli v jejím osvojování sehrávají prozodické vlastnosti již zmíněného jazykového inputu, který je na dítě soustředěn už od jeho narození, a to především ze strany matky. Kolem druhého roku věku si začíná dítě uvědomovat, že je zapotřebí plně respektovat některé syntaktické charakteristiky osvojovaného jazyka. Hovoříme zde

---

⁴ Zde je podstatné zdůraznit, že v souvislosti s rozlišením rodů se od sebe mnohé jazyky značně odlišují. Např.: čeština i němčina mají sice tři rody, ale každý jazyk má zcela odlišné vyjádření gramatických prostředků – čeština (gramatický, přirozený rod), němčina (určité a neurčité členy). S gramatickými rody však nelze počítat u angličtiny. Výjimku tvoří pouze situace, v níž jestliže dochází k nahrazování podstatného jména zájmenem osobním či přivlastňovacím, je respektován rod přirozený. (Průcha, 2011, s. 55)

především lineárním řazení větných členů, tedy slovosledu. V češtině se tedy jedná o tzv. SVO (subjekt – verbum – objekt), např. Máma mele maso. Táta má mámu. Podle toho, jakou informaci chce dítě svou promluvou zdůraznit, umísťuje ve větě tzv. informační jádro na jejím konci, např. Tady auto hapalo x Tady hapalo auto. S přibývajícím věkem a postupným osvojováním a užíváním syntaktických konstrukcí začínají děti poměrně rychle uplatňovat věty oznamovací, tázací, rozkazovací a přací. Pravděpodobně jako první přichází na řadu tázací konstrukce, kterou je dítě schopno vyjádřit už před druhým rokem věku. Nutno ovšem podotknout, že se jedná o jednoslovnou otázku, a to pomocí intonace slova či skupiny slov, ale bez použití gramatických forem tázací věty. Např. v situaci, kdy dítě slyší klapnout dveře a očekává příchod matky, říká: Máma?, nebo naopak při odchodu matky říká: Máma pa? (= máma odešla?). (Průcha, 2011, s. 65) První tázací zájmena a příslovce dítě používá až od třetího roku věku. S přibývajícím věkem se věty prodlužují, nicméně osvojování syntaxe pokračuje až do věku devíti let a déle.

1.4 Řeč orientovaná na dítě

Všeobecně je známo, že komunikace mezi dospělými osobami probíhá zcela odlišným způsobem, než s jakým se setkáme v pozici dospělý – dítě. Dospělí během komunikace mezi sebou totiž volí jiné vyjadřovací prostředky než při komunikaci s dítětem. V literatuře jsme se v této souvislosti mohli dříve setkat s rozličnými pojmy⁵, které byly postupem času obměňovány a nahrazovány jinými, vhodnějšími termíny, jež by danou situaci lépe vystihovaly. S termínem „Řeč orientovaná na dítě“, který je v posledních letech jak ze strany lingvistů, tak také i psychologů a dalších odborníků preferován, přišla roku 1999 slovenská profesorka Daniela Slančová, a to ve své studii *Řeč autority a lásky* (1999), která v této souvislosti uvádí: „Tento termín sme zvolili ako pracovný termín aj preto,

---

⁵ V angloamerické literatuře bylo od roku 1836 používáno sousloví „baby-talk“ (německy „Kindersprache“, česky „dětská řeč“). Následně byl užíván termín „motherese“ (mateřská řeč) a na přechodnou dobu se objevil také termín „nursery language“ (pěstounský jazyk) a „caretaker speech“ (pečovatelská řeč). (Sekerová, Sekera, 2016, s. 30-31)

že ho možno ľahko rozšíriť o potrebné diferenciačné atribúty: reč matky orientovaná na dieťa (RMD), reč otca orientovaná na dieťa (ROD), reč učiteľky orientovaná na dieťa (RUD) atď““. (Slančová, 1999, s. 26)

Kamila Sekerová a Ondřej Sekera ve své publikaci *Řeč orientovaná na dítě – rodičovské perspektivy a limity (sebezáchovné komunikační pozice v praxi)*, uvádí dle Fergusona (1977, s. 237–253) soubor charakteristik, který je podstatný při řeči orientované na dítě:

- fonetické a fonologické vlastnosti:
  - vysoká hlasitost,
  - vyšší tóny hlasu,
  - zvýraznění pauz,
  - pomalejší tempo řeči,
  - redukce souhláskových skupin,
  - vnitroslovní reduplikace slabik,
  - zvláštní zvuky, které se v běžné komunikaci nevyskytují.

- lexikální vlastnosti:
  - časté zdvojnásobky,
  - osobité pojmenování příbuzenských vztahů,
  - specifická osobní jména,
  - specifická pojmenování částí těla, tělesných funkcí, jídla, zvířat,
  - osobitá pojmenování her a činností, které provozují s dětmi.

- syntaktické vlastnosti:
  - kratší výpovědní celky,
  - méně hypotaktických vztahů,
  - časté otázky.

- sémantické vlastnosti:
  - méně typů větných sémantických struktur s nižší mírou náročnosti.

- pragmatické vlastnosti
  - převažující informativní funkce,
  - slovesné opisy,
  - přímé výzvy,
  - množství opakování vlastních výpovědí.

- uplatňování zpětné vazby:
  - vyjádření souhlasu/nesouhlasu s výpovědí dětí,
  - opakování,
  - rozšíření,
  - explicitní opravy,
  - doplnění dětských výpovědí.

Tento typ komunikace však s sebou přináší také mnohá úskalí, především v oblasti kritiky, kdy se mnozí teoretikové domnívají, že místo toho, aby rodiče na své dítě promlouvali reálným jazykem, nabízejí mu pouze zjednodušenou variantu, čímž jej vystavují riziku, že jeho přirozený rozvoj jazyka bude narušen. Nabízí se nám ovšem i pohled z druhé strany, kdy příznivci řeči orientované na dítě tvrdí, že touto zjednodušenou variantou komunikace si rodič dokáže snáze přilákat a udržet pozornost. Také z hlediska situační zakotvenosti je posléze konverzace mezi ním a dítětem předvídatelnější. Několik zahraničních výzkumů potvrdilo, že význam řeči orientované na dítě nespočívá přímo v pomoci dítěti naučit se konkrétní jazyk, ale spíše v pomoci rodičům komunikovat se svými dětmi. Její účel je tedy spíše sociální než vzdělávací. (Sekerová, Sekera, 2016, s. 32)

2. DETERMINANTY OVLIVŇUJÍCÍ VERBÁLNÍ DOVEDNOSTI DÍTĚTE

Už pár dnů po narození dítěte se u něj rozvíjí jazyk a komunikace, proto se doporučuje na dítě co nejvíce reagovat, mluvit na něj, zpívat mu či předříkávat jednoduché básničky apod. Malé dítě s námi sice ještě komunikovat nemůže, ale prostřednictvím své mimiky či gest nám dává najevo, že vnímá, reaguje tedy na slova, hlasy, zvuky nebo nám pláčem vyjadřuje svou nespokojenost. Pro rozvoj verbálních dovedností jsou podstatné jednotlivé determinanty reálného prostředí, v němž dítě vyrůstá, osvojuje si jazyk a komunikuje. Hovoříme zde především o determinantách rodinných a sociálních, které na dítě působí už od útlého věku, a to právě prostřednictvím rodiny a jiných sociálních institucí. (Průcha, 2011, s. 145)

2.1 Rodinné a sociální determinanty

V rámci rodinného a sociálního prostředí bylo zaznamenáno několik faktorů, jež výrazně ovlivňují jazykový rozvoj dítěte. Nejdůležitějším faktorem v ovlivňování jazykového vývoje je podle Průchy (2011, s. 146), zda dítě vyrůstá v úplné rodině, tj. s oběma rodiči, nebo v neúplné rodině. Dle posledních statistik (2013) se počet neúplných rodin v České republice rapidně zvýšil, a to o 1,3 miliónu. Dítě tak vyrůstá především s matkou a absenci otce si kompenzuje komunikací se sourozenci, kamarády nebo prarodiči. Štefan Bartanusz a Lenka Šulová ve svém příspěvku *Otcovská a mateřská mluva* (2003) podávají výzkumy o tom, že „otcovská řeč a mateřská řeč se odlišují zejména po lexikální stránce (např. řeč otců používá častěji neobvyklá slova, jimž dítě nerozumí), ale i v pragmatické rovině řečového chování“. (Bartanusz, Šulová, 2003, s. 284)

Když jsme zmínili, že dítě si kompenzuje komunikaci otce se sourozenci, opomněli jsme fakt, že v některých neúplných rodinách dítě vyrůstá bez sourozenců, což je pokládáno za další podstatný faktor v rozvoji jeho verbálních

dovedností. Jestliže odhlédneme od neúplné rodiny a zaměříme svou pozornost na rodinu úplnou, mohlo by dítě, které je jedináčkem, získat více příležitostí ke komunikaci s dospělými než dítě z rodiny se sourozenci. Průcha (2011, s. 146) však uvádí, že „vliv na rozvíjení verbálních dovedností mladších sourozenců je pozitivní.“ Z vlastní zkušenosti mohu tuto skutečnost potvrdit, na příkladu dívky (9 let), která už od svého narození vyrůstá v přítomnosti svých dvou starších sourozenců, sestry (26 let) a bratra (18 let), kdy všichni tři sourozenci, bez rozdílu věku, jsou spolu v neustálém kontaktu, tudíž mezi nimi probíhá zvýšená komunikace. U dívky (9 let) byla dle aktuálního zjištění školského zařízení, jež navštěvuje, konstatována velmi dobrá úroveň užití lexikálních prostředků.

Vývoj jazyka dítěte je rovněž ovlivňován socioekonomickým postavením a profesním začleněním rodičů. V dnešní uspěchané době není divu, že rodič na dítě nemá mnohdy čas, proto se stává, že požadavek dítěte je často odmítnut větou: „Já teď nemám na tebe čas, jdi si hrát s hračkami.“ či dítě usedá k televizi a je tak ovlivňováno mnohými masmédií. Zároveň zde také hraje důležitou roli majetkové a profesní postavení rodiny, což souvisí např. s tím, zda je domácnost vybavena knihami, a především zda sami rodiče jsou ochotni se dítěti věnovat, předčítat mu a následně o ději v příbězích s dítětem hovořit.

Patrně nejpodstatnějším faktorem, podílejícím se na rozvoji verbálních dovedností dítěte, je úroveň vzdělání rodičů, kde podstatnou roli má především vzdělání matky. V 70. letech byl u nás proveden výzkum mezi žáky 6. ročníku základní školy, v němž byly zjištěny podstatné rozdíly v prospěchu jednotlivých žáků. „Nejlepšího prospěchu dosáhli žáci z vysokoškolsky vzdělaných rodin, a naopak nejhorší výsledky byly zaznamenány u žáků, jejichž rodiče měli pouze základní vzdělání. I když nebyly přímo zkoumány verbální dovednosti žáků z různého sociálního prostředí, lze s dosti vysokou pravděpodobností usuzovat, že lepší či horší prospěch žáků byl podmiňován také jejich jazykovou a komunikační vyspělostí.“ (Průcha, 2011, s. 147)

3. CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Období dítěte mladšího školního věku bývá vymezeno nástupem povinné školní docházky, tj. přibližně od 6–7 let, a to až do 11–12 let, tedy do doby, kdy se u dítěte začínají projevovat charakteristické vývojové změny, které se nejvíce projevují ve vztahu ke škole. A právě škola je pro dítě velmi významnou a zároveň také první institucí, do níž se dostává, neboť právě ona ovlivní další rozvoj jeho osobnosti. Na plnění povinné školní docházky však musí být dítě připraveno, a to jak po fyzické, tak především po psychické stránce. Nástupem do školy totiž dítě získává novou roli, stává se školákem a uvědomí si, že se pro něj něco velmi podstatného změnilo. Škola se pro něj stává místem, kde dochází k jeho socializaci, rozvíjí se jeho schopnosti a dovednosti a zásadním způsobem zde dochází také k rozvoji jeho sebehodnocení. K tomu, aby dítě bylo schopno zvládnout přijatelné školní požadavky, jsou však zapotřebí kompetence, které je možno rozdělit do dvou skupin:

1. Kompetence, které jsou závislé na zrání dítěte, tedy školní zralost.
2. Kompetence, na jejichž rozvoji se podílí především učení, což je spojováno se školní připraveností.

3.1 Školní zralost

Termín školní zralosti se objevuje už v roce 1657, a to ve Velké Didaktice Jana Ámose Komenského. Dále se s tímto termínem setkáváme v řadě jiných publikací, přičemž každá z nich ji definuje jinak. Obecně je školní zralost uváděna jako „dosažení takového stupně (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně – vzdělávacího procesu, nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí.“ (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 1) Z důvodu školní „nezralosti“ se každoročně odkládá nástup do školy zhruba u 10 % dětí, což je pokládáno za společensky dosti závažný problém. Hlavní příčinu spatřuje doktorka Jana

Kropáčková z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze především v rodičích, kteří odklad u svého dítěte sami požadují. Důvodem jsou jejich obavy, zda jejich šestileté dítě nebude strádat v konkurenci sedmiletých dětí v 1. třídě, a jestli bude schopno zvládnout požadavky konkrétní základní školy. Na tyto odklady však není přívětivě přihlíženo ze strany ministerstva školství, které od 1. ledna roku 2013 zpoplatnilo rodičům rok školky „navíc“. Při posuzování školní zralosti či nezralosti dítěte jsou důležité zejména tři oblasti:

- Rozumový vývoj (vědomosti, znalosti, intelekt),
- Sociální vývoj,
- Emocionální vývoj.

V oblasti rozumového vývoje je především důležité, jakému věku odpovídá vývoj řeči. Výslovnost by měla být srozumitelná, avšak běžná patlavost nepředstavuje u dítěte překážku k tomu, aby mohlo do školy nastoupit. K rozhodnutí je podstatné individuální vyšetření, které dítě podstoupí v logopedické poradně. Důležitá je také slovní zásoba, která by měla v první třídě tvořit již několik tisíc slov. Pro školní výuku je podstatné, aby dítě umělo dobře sykavky a měkčení, poněvadž následně se projevují nedostatky zejména ve čtení a psaní, kdy dítě píše nikoli to, co slyší od svého učitele, nýbrž to, co si sám sobě diktuje (místo slova jazyk píše lazyk, místo slova sešit píše šešit apod.), vynechává také háčky ve slovech (čárka – carka, kočka – kocka apod.). Zcela běžné je, že některé děti ještě po nástupu do první třídy neumějí vyslovit hlásky R a Ř. Pokud se jedná pouze o tyto jediné hlásky, které dítě neumí, zbývá jim od začátku školního roku ještě nějaký čas k jejich docvičení. Obecně je známo, že tyto hlásky činí dětem větší obtíže, a proto je slabikáře zařazují až na konec výuky písmen, neboť s jejich náročností počítají.

Své zastoupení zde má i grafomotorika. Dítě by mělo ovládat čáru a směr (ruka i zrak by měly být zapojeny současně). Výjimkou jsou však děti s vážnější poruchou jemné motoriky či percepčně motorickou koordinací. Úchop tužky by měl být správný, nikoli křečovitý a zápěstí uvolněné. Na správném úchopu

psacího náčiní se podílejí tři prsty pravé (levé) ruky. Tužku držíme lehce 2–3 cm nad jejím hrotem. Podstatné je, aby dítě bylo schopno soustředit se a udržet pozornost alespoň 10–15 minut. Při zadaném úkolu by dítě u něj mělo vydržet co nejdéle a dokončit jej. V souvislosti s orientací a vztahy v prostoru a čase je důležité reagovat na pokyny nahoře/dole, před/za, vepředu/vzadu/uprostřed, nad/pod apod. Prostřednictvím jednoduchých rozpočítadel a říkanek má dítě zakotveny předpočetní představy a chápe pojmy první, poslední, uprostřed, větší nebo menší, lehčí, těžší. V neposlední řadě je podstatná také orientace v přiřazování a rozeznávání barev, což v posledních několika letech činí obzvláště romským dětem při zápisu do školy obtíže. Nepoznají, jakou barvu má slunce, tráva či obloha a nedokáží správně přiřadit ani barvy k obrázkům.

Druhou důležitou oblastí je sociální vývoj dítěte, který se týká navazování vztahů s vrstevníky a komunikace s okolím. Téměř každé dítě si v první třídě najde svého nejlepšího kamaráda a získává tak větší pocit bezpečí, sounáležitosti a společenského přijetí, čímž dochází k uspokojení základní lidské potřeby.

Úspěšnost, popř. částečná adaptace na školní prostředí, závisí rovněž na úrovni emočního vývoje, neboť právě ta ovlivňuje stupeň využití a uplatnění rozumových či i jiných schopností. Dítě by mělo být schopno zvládat zátěžové situace a odpoutat se od rodiny. Jestliže je dítě emočně nezralé, je dráždivé, přecitlivělé k jakékoliv změně, odmítá spolupráci a komunikaci, pro něj, s cizími lidmi a rovněž je negativní k neznámým situacím. Pro takovéto dítě nemá role školáka dostatečnou motivační sílu, protože jej subjektivně příliš zatěžuje. Odmítá se učit, poněvadž tato činnost je pro něj nezábavná, neláká jej a slovo „povinnost“ je pro něj pouze nadřazené a jeho význam nechápe. Role školáka s sebou nese především přijetí určité odpovědnosti za své chování, což je pro nezralé dítě nadměrný požadavek.

3.2 Školní připravenost

Pro úspěšné zvládnutí nároků, jež jsou spojeny s rolí školáka, hraje důležitou roli také školní připravenost. Školní připravenost podle Vágnerové (2000) zahrnuje kompetence, které se rozvíjejí učením, a jsou tudíž závislé na specifické sociální zkušenosti. Mezi tyto kompetence patří především:

- hodnota a smysl školního vzdělávání

Tato kompetence je nejzásadnější, poněvadž pokud dítě nechápe hodnotu a smysl školního vzdělávání, ztrácí pro ně škola jakýkoli význam, stává se pro něj zbytečnou povinností a žák ji respektuje pouze formálně, nikoli proto, že by ji považoval za důležitou.

- sociální připravenost

Dítě připravené na školu by mělo umět rozlišovat různé role, chování v určitých situacích a schopnost respektovat běžné normy chování. Tyto normy se dítě učí převážně v rodině, a proto nelze stanovit jejich přesné měřítko, jelikož každá rodina funguje jinak. Proto dochází k rozporům mezi normami rodiny a společnosti, což pro dítě posléze představuje značnou zátěž. Dítě poté neví, jak se má chovat, což je překážkou v adaptaci na školní prostředí. Každá škola má své normy a pravidla a mnohé děti se je snaží respektovat nikoli proto, že by chápaly jejich podstatu a smysl, ale především z toho důvodu, aby byly pozitivně hodnoceny. Americký psycholog Lawrence Kohlberg (1976) označil tuto fázi jako stadium „hodného dítěte“, které chce vyhovět sociálnímu očekávání. Naopak jsou také děti, které chápou požadavky školy a učitele, a ví, jak by se chovat měly, ale nerespektují to, jelikož vyvoláním jakéhokoli konfliktu uspokojují svou aktuální osobní potřebu.

4. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Od roku 2005 je v platnosti celostátně závazný *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (dále jen RVP ZV) ve vzdělávacích oblastech, jež jsou určeny ke vzdělávání žáků na všech základních školách v České republice. Program prošel úpravami a text nově upraveného vzdělávacího programu nabývá účinnosti od 1. září roku 2017. Na základě RVP si jednotlivé školy samy vypracovávají svůj *Školní vzdělávací program* (dále jen ŠVP), podle něhož se řídí a organizují tak vzdělávání žáků. Pro nás bude v rámci RVP stěžejní oblastí Český jazyk a literatura, která je rozdělena do tří složek: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Během vzdělávání však dochází u těchto složek k jejich vzájemnému prolínání.

Vzhledem k tomu, že výzkumným vzorkem pro naši analýzu budou žáci druhého ročníku, zaměříme se pouze na očekávané výstupy prvního období.⁶ Dále je třeba poznamenat, že v rámci RVP se jednotlivé očekávané výstupy dělí také na Minimální doporučenou úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření. Naše pozornost však bude soustředěna pouze na variantu první (Očekávané výstupy), neboť k dílčí analýze nebyli vybráni žáci se specifickými vzdělávacími potřebami (dále jen SVP), u nichž by byl stanoven stupeň podpůrných opatření.

V prvním období by tedy žák měl v oblasti Český jazyk a literatura v jednotlivých složkách zvládnout následující požadavky:

KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA

žák:

- plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti,
- porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti,

---

⁶ V rámci prvního stupně základní školy jsou vzdělávací obsahy rozděleny do dvou období: 1. období (1. – 3. ročník), 2. období (4. – 5. ročník).

- respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru,
- pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost,
- v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči,
- volí vhodné verbální i nonverbální prostředky řeči v běžných školních i mimoškolních situacích,
- na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev,
- zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním,
- píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje vlastní písemný projev,
- píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení,
- seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti a vypráví podle nich jednoduchý příběh.

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

žák:

- rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky,
- porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná,
- porovnává a třídí slova podle zobecněného významu – děj, věc, okolnost, vlastnost,
- rozlišuje slovní druhy v základním tvaru,
- užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves,
- spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy,
- rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky,
- odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách a vyjmenovaných slovech; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě – mimo morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování.

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

žák:

- čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku,
- vyjadřuje své pocity z přečteného textu,
- rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění.
- pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností.⁷

Dle RVP „úspěšnost jazykového vzdělávání jako celku je závislá nejen na výsledcích vzdělávání v mateřském jazyce a v cizích jazycích, ale závisí i na tom, do jaké míry se jazyková kultura žáků stane předmětem zájmu i všech ostatních oblastí základního vzdělávání.“ (RVP pro ZŠ, 2017, s. 17)

---

⁷ Kompletní přehled všech oblastí týkajících se předškolního vzdělávání dětí je dostupný na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (www.msmt.cz). Námi zvolený výpis jednotlivých složek z oblasti Český jazyk a literatura byl přebrán z oficiálních stránek MŠMT, nabývajících účinnosti k 1. září 2017 (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani>).

5. MLUVENÝ PROJEV

Hned v počátku je potřeba si ujasnit, že rozlišujeme dva druhy komunikace, psanou a mluvenou. Jelikož je předmětem naší práce výzkum verbálních projevů, zaměříme svou pozornost pouze na projev mluvený.

Mluvená komunikace se odehrává v reálném čase, vyžaduje pohotovější reakci, avšak ne vždy se mluvčímu v dané situaci podaří zareagovat zcela správně, jelikož může dojít k nesprávné formulaci, přeřeknutí apod. Proto se za zcela přirozenou považuje možnost opravy případné chyby. U mluveného projevu, jestliže se nejedná o předem připravené projevy, nebývá zpravidla žádná struktura, projev se tedy vyvíjí zcela spontánním způsobem. Příkladem mohou být náhodná setkání či hádky, u nichž si zpravidla nelze promluvy předem připravit. Podstatnou roli sehrává také sociální a profesní postavení participantů komunikačního procesu. Podle formy a participantů se mluvený projev dělí primárně na monolog (řidší forma, neboť účastníkem je pouze jediný mluvčí), dialog (zcela běžná a základní forma, kdy participanté jsou dva), popř. trialog (tři participanté) či polylog (více participantů). Za zvláštní typ monologu je označována i samomluva, kdy jedinec přemýšlí nahlas a zpravidla si také i sám odpovídá. (Čermák, 2011, s. 39) Podle toho, o jaký mluvený projev se v danou chvíli jedná, jsou voleny také jazykové prostředky. Jako příklad je možno uvést hlasatelku zpravodajství televize Nova, která během vysílání bude zřejmě volit spisovné vyjadřovací prostředky, avšak v soukromí bude její mluvený projev obsahovat vedle prvků spisovných i nespisovné.

5.1 Mluvený projev z pohledu syntaktického

S mluvenými projevy z pohledu syntaktického je spojováno především jméno lingvisty Karla Hausenblase, který na potřebu, zabývat se touto otázkou, upozornil na brněnské syntaktické konferenci roku 1961. Ve svém příspěvku *O studiu syntaxe běžně mluvených projevů* Hausenblas upozornil na skutečnost, že je potřeba věnovat pozornost nejen spisovnému jazyku, co se syntaxe týče, ale

také oblasti nářečních útvarů. Nejen Karel Hausenblas, ale také ostatní lingvisté svou činnost soustředí ke studiu mluvených projevů jazyka, tudíž je tato oblast jednou z dosud nejvíce zkoumaných oborů lingvistiky.

Samostatnou oblastí mluveného projevu jsou nepřipravené mluvené projevy. Jedná se tedy především o projevy nespisovné, v nichž působí mnoho různých činitelů. Jejich výčet uvádí Olga Müllerová: mluvenost, nepřipravenost, prostě sdělná funkce, neveřejnost dorozumivacího aktu, vázanost na situaci, přímý kontakt s posluchačem, emocionalita, apelovost (zvl. v dialogu). (Müllerová, 1966, s. 118–119) Neméně důležitou roli v mluveném projevu sehrává i sám mluvčí a jeho individuální vlastnosti (emoce, tempo řeči), stupeň dosaženého vzdělání, prostředí, v němž se daná komunikace odehrává, ale zásadní jsou především vyjadřovací schopnosti jedince (někteří lidé trpí různými řečovými poruchami – afázií, vývojovou dyslálií apod.).

Olga Müllerová vytyčila nejčastější jevy, které se z hlediska syntaxe v nepřipravených mluvených projevech vyskytují:

- neúplnost vyjadřování – časté je využívání elipsy či slovesného predikátu: Petr ještě nezačal? (=psát), Kde jsi byla? – doma.
- redundance výrazů – spočívá ve vyjádření dané myšlenky nadbytečným počtem slov. Především se jedná o ukazovací a neurčitá pronomina, adverbia, partikule a spojovací výrazy: stůjte, stůjte, já to udělám,
- subjektivní pořádek – Byla jednou jedna matka. Ta matka měla tři děti.
- slovosledné zvláštnosti – spočívají v opětovném opakování toho, co bylo sděleno na začátku: Nenos sem ten koš, já si to udělám, tak ho sem nemusíš nosit.
- uvolněnost větné stavby – spočívá v neúplné realizaci systémových syntaktických konstrukcí, nedokončených větách, anakolutech apod.: Zpěvák

často, když zpívá nějakou píseň poprvé, nezpívá ji dobře.

- nedůsledné propracování parataktického a hypotaktického spojení vět, spočívá v lineárním řazení vět za sebe: Stáli jako zkamenělí. Museli se vylekat.
- užívání prvků spjatých s technikou vyjadřování – mluvčí tyto prvky, jež jsou obvykle umístěny na začátcích promluv, využívá k tomu, aby získal více času k vyjádření své myšlenky. Zpravidla se jedná o výrazy a konstrukce typu: abych tak řekl, jak říkám, no, no a, ono to, apod.

Na výše uveřejněné jevy upozornil už dříve Karel Hausenblas (Müllerová z něj tedy pouze vychází), který však oproti Müllerové k těmto jevům ještě řadí:

- úzký výběr vyjadřovacích prostředků – v důsledku toho mluvčí používá ustálené a ustrnulé vyjadřovací prostředky: Co to je za zvíře?
- dva způsoby vyjadřování subjektu – 3 os. sg. i pl. je vyjádřena jak substantivem, tak pronominem: On ten starší (syn) není o nic lepší. (Hausenblas, 1962, s. 317)

Müllerová dále uvádí, že v nepřipravených mluvených projevech se vyskytuje ještě jeden velmi častý jev, který však není z hlediska syntaxe pojmenován. Jedná se o tzv. větné členy dodatečně přiřčené⁸, kdy ve druhé části věty je vyjádřeno jiným či podobným způsobem to, co už bylo vyjádřeno v části první: Vono to tam bylo prej strašně studený, v tom místě. Ovšem i zde je spatřován jistý rozdíl mezi výrazy, které jsou umístěny za syntaktickou konstrukcí a výrazy, které jí předcházejí, neboť si mluvčí během promluvy ještě neuvědomuje, jak bude jeho celková promluva v závěru vypadat. Tímto dochází k porušení tvarové shody odděleného a jemu odpovídajícího větného členu. Výrazy v první

---

⁸ Přiřazení je jeden z výrazných rysů syntaktické výstavby nářečního projevu, vyplývající především z jeho mluvenosti. Tímto termínem se rozumí dodatečné, popauzové připojení věty nebo větné části k větě předcházející, obsahově, mluvnický i intonačně uzavřené, kterou přiřazený útvar nějak doplňuje, určuje nebo i citově zabarvuje. (Vašek, 1963, s. 175–176)

části promluvy jsou obvykle ve tvaru nominativu, oproti výrazům ve zvukově oddělené části hlavní syntaktické konstrukce. I přesto je však základní konstrukce relativně úplná. (Müllerová, 1966, s. 118–126) Vzhledem k tomu, že čeština je jazyk velmi bohatý, existuje doposud velké množství neprobádaného lingvistického materiálu, k němuž bezpochyby náleží i nepřipravené mluvené projevy, a to nejen z hlediska syntaxe, nýbrž i jazyka.

6. DIALEKTY

Z hlediska češtiny náleží dialekty neboli nářečí, k útvarům jazykově nespisovným, jež jsou užívány pouze na ohraničeném území. Dnešní nářečí slouží jako nástroj běžně mluvené komunikace zejména na venkově a v oblastech běžného pracovního styku. Studium dialektů se zabývá jazykovědná disciplína dialektologie. Jako první se českými a slovenskými dialekty zabýval ve svém souboru s názvem *Základové dialektologie československé* (1894) jazykovědec Alois Vojtěch Šembera. I přesto, že došlo k vydání dalších prací, jež svou pozornost soustředily k dialektům, významnou roli sehrála tzv. „brněnská škola“ v čele s jazykovědci Františkem Trávníčkem a Bohuslavem Havránkem.

Vývoj dialektů však neprobíhal stejnoměrně, nýbrž postupně. Převážná část jazykových změn se šířila z pražského centra k okrajům jazykového území (převážně šlo o šíření od západu na východ) a se zvětšující se vzdáleností od ohniska jazykové změny slábly a stýkaly se s vlivy jiných ohnisek. Dnes například směrem na východ přibývá nářečních znaků, které jsou společné českým a slovenským nářečím (zejména na východní Moravě). Na severovýchodní Moravě se objevují také nářeční znaky společné s polštinou v nářečích polsko-českého smíšeného pruhu. (Hubáček a kol. 2010, s. 28)

Na území české republiky zaznamenáváme čtyři základní nářeční skupiny:

- Česká nářeční skupina,
- Hanácká nářeční skupina,
- Moravskoslovenská nářeční skupina,
- Slezská nářeční skupina.

Každá z výše uvedených nářečních skupin se vyznačuje typickými mluvnickými a hláskovými jevy, které se mohou v rámci jednotlivých oblastí prolínat. K těmto skupinám bychom mohli ještě přiřadit pátou nářeční skupinu, která se rozkládá na území Českého Těšína, a to nářečí slezkoopolská, v níž se mísí

mluva Bohumínska, Těšínska a Jablunkovska, společně s mluvou polskou.

Pro stručný přehled oblastí, pro něž je daná nářeční skupina typická, uvádíme přehlednou mapu:⁹

Oproti nářečí v Čechách, jež se již dříve nivelizovala a jejich místo tak zastoupila převážně obecná čeština, s jen minimálně různorodými krajovými variantami, jež se od mluvené češtiny liší pouze nepatrně, si Morava zachovala tři nářeční oblasti – hanáckou, moravskoslovenskou a lašskou, přičemž všechny tyto oblasti se od sebe navzájem liší, a to v hláskosloví, tvarosloví i lexiku. Lašské nářečí bývá jinými slovy označováno též jako nářečí slezské, neboť zahrnuje oblast severovýchodní Moravy, na níž se rozprostírá okolí města Opavy, Ostravy, Frýdku – Místku, Frenštátu pod Radhoštěm, Štamberku a Příbora. V rámci tohoto nářečí vydělujeme tři skupiny: západní (opavskou), východní (ostravskou) a jižní (moravská laština).

⁹ Ústav Českého národního korpusu: <https://wiki.korpus.cz/>.

Jelikož v praktické části této práce bude věnována pozornost verbálním dovednostem žáků dvou základních škol z města Ostravy, zaměříme se na poslední, již zmíněnou, východní lašskou nářeční skupinu.

7. MLUVA OSTRAVSKA

„Některé české nelibozvučné tvary ucho Moraváka a Slováka velmi uráží.“

Alois Vojtěch Šembera

Jestliže se chceme zabývat ostravskou mluvou, je třeba zkoumat ji se zřetěním k celé lašské nářeční oblasti, která však není jednodušší, nýbrž je vnitřně rozrůzněna a všemi směry ji protínají izoglosy, které místy probíhají vedle sebe, vzájemně se kříží či tvoří výrazné svazky. Samotná mluva na Ostravsku má v rámci lašských nářečí velmi zvláštní postavení, neboť tradiční lašské nářečí se v ostravské mluvě mění v mluvený útvar, tedy interdialekt, jež se vyvíjí směrem k mluvené spisovné češtině. Hovoříme zde o jazykovém procesu, v němž lze jen obtížně stanovit hranice mezi ostravským lašským interdialektem a ostravskou spisovnou češtinou. Tyto dva útvary stále splývají.

7.1 Ostravský lašský interdialekt

Z mluvnického hlediska není ostravský lašský interdialekt ustálen a jeho mluvnická stavba je rozkolísána, což je připisováno silnému tlaku mluvené spisovné češtiny i obecné češtiny. Český bohemista Jan Chloupek právem upozorňuje na skutečnost, že ostravský lašský interdialekt je přechodný mluvený útvar, který se neustálí nikdy jako „ostravská obecná čeština“ a že se nedá počítat ani v budoucnosti s prestižním pronikáním „ostravské obecné laštiny“ do vyšších kulturních funkcí. Hovoříme tedy o druhotně působícím jazykovém mluveném útvaru, který v Ostravě nenahradí mluvenou spisovnou češtinu. (Skulina, 1979, s. 68)

V ostravském lašském interdialektu se při tvoření obyvatelských jmen používají některé slovotvorné přípony – ak (Ostravak, Hlučičňak), -ka, -ula, -ena (Novačka, Němcula, Golčena) pro označení vdaných žen přechýlených od mužských příjmení. Jména činitelská jsou tvořena slovotvornými příponami – ak

(chrobak) a – ka (stučka) a jsou určena k označení slov deetymologizovaných. K tvoření slov se zveličelým významem se používá přípona – sko (chlapisko, synčisko, kocuřisko). V tvarosloví je u substantiv všech rodů typické užití zjednodušených koncovek – am, -ach, -ami / -ama (babam, chlapam, babach, chlapach, babami, babama). Dalším jevem je složená deklinace přivlastňovacích adjektiv (suseduv dum, genitiv singuláru – susedoveho doma, dativ singuláru – susedovemu domu), nestažené tvary přivlastňovacích pronomín (mojihó, mojimu, tfojeho, tfojemu), užívání krátkých tvarů osobních pronomín a zvrátneho pronomína (tě buchnu, se něhoň,). Poněkud často mluvčí užívá reflexivní verbum se místo si (pamatuju se X pamatuju si, dej se do nosa X dej si do nosa), numeralia typu dva piva či užívání substantiv po numeraliích ve spojení troje oken. Zejména ve školním prostředí používají žáci v genitivu a akuzativu substantiv singuláru maskulina měkkou deklinaci: učítela, vychovateľa, také v genitivu singuláru neutra: koupališť'a. Podobně je tomu také v případě substantiv v akuzativu singuláru feminin: idu na televizu. V nominativu singuláru jde o podoby: ulica, naša, v instrumentálu singuláru: ulicou, našou. V případě deklinace substantiv podle vzoru kost se jedná o tvary kost'am, kost'ach, kost'ami. Při konjugaci dochází ke zjednodušování ve prospěch tvarů typu slovesa nesu (mažu, pišu, češu, kucu, drkocu). Pro přičestí minulé je typický tvar slovesa tisknul (všimnul se, zvyknul se, začnul; všimla se, zvykla, začla; všimlo se, zvyklo, začlo).

Skladba ostravského lašského interdialektu se vyznačuje tvorbou vět, v nichž je použit genitiv či akuzativ v plurálu (měl dobrych suseduv), v záporu něni kobzoluv a předložková spojení typu idu do obchoda, idu do masařa. Užití nominativu či vokativu je typické pro oslovení Karel, pod' hev (sem). Nejvíce frekventované jsou nespisovné konjunkce bo (protože), choť (ačkoli) aj. Tvary substantiv plurálu neutra se pojí s tvary predikátu feminina: zvířata šly na vander; děvčata tancovaly v hospodě. Součástí výše uvedeného typu interdialektu jsou také jevy obecně moravské, kupříkladu výslovnost skupiny sh jako zh (shoda X zhoda), skupiny šť jako šč (šťaťa X ščava), měkké koncové -ť, -ň u substantiv

typu kost', kameň, znělá výslovnost souhlásek ve spojení z mamu, g autu ad. Taktéž se vyskytují i nepřehlasované tvary u substantiv typu břuch (břicho).

Námi uvedený soubor jevů, jež jsou typické pro tvarosloví, slovo tvorbu a skladbu ostravského lašského interdialektu, není zcela kompletní, avšak zmínili jsme zde ty nejfrekventovanější.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

9. CÍL PRÁCE A METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V teoretické části práce jsme se zabývali nejen samotným vývojem dětské řeči a jeho jednotlivými jazykovými rovinami, které si dítě během přibývajících let svého života osvojuje, ale zároveň také faktory, jež se prokazatelně v jeho následných verbálních projevech odrážejí. Uvedli jsme, že zcela zásadním činitelem je v tomto případě rodinné a sociální prostředí, neboť nejen školská zařízení a ostatní instituce, jež dítě navštěvuje (střediska volného času apod.), ale především prostředí, v němž vyrůstá, je pro jeho duševní, ale zároveň také jazykový vývoj nesmírně důležité.

V této souvislosti je třeba vyjádřit jistý nesouhlas s již dříve uvedeným názorem (**kapitola 2. 1. Rodinné a sociální determinanty**) prof. Jana Průchy, který za nejdůležitější faktor, ovlivňující jazykový vývoj dítěte považuje, zda dítě vyrůstá v úplné rodině, tj. s oběma rodiči, nebo v rodině neúplné. Existuje teorie, že v jazykovém vývoji dítěte nehraje příliš podstatnou roli to, zda vyrůstá v úplné či neúplné rodině. Za zásadní považujeme socioekonomický status rodiny a podporu v neustálém rozvoji všech jazykových rovin, které se vzájemně prolínají a vytvářejí tak prostředky pro naplnění jedné ze základních potřeb člověka. Abychom došli ke spolehlivým závěrům, hodláme si námi uvedenou teorii ověřit prostřednictvím výzkumných otázek. (1.) **Má rodinné prostředí vliv na rozvoj jazykových dovedností dítěte?** (2.) **Ovlivňuje uvedené dovednosti jazyková situace v domácnosti, v níž dítě vyrůstá?** (3.) **Jsou jazykové dovednosti dítěte podmíněny úrovní vzdělání rodičů?** (4.) **Sehrává v rozvoji jazyka podstatnou roli orientace rodiny na vzdělání a schopnost rodičů poskytnout svým dětem pomoc s přípravou do školy?**

Cílem diplomové práce je analýza verbálních dovedností se zaměřením na zjištění rozdílů v jazykové produkci dětí romských a neromských, a to

prostřednictvím výzkumného šetření, jež bylo realizováno ve dvou základních školách města Ostravy.

9.1 Dotazník

Prostřednictvím dotazníkového šetření jsme oslovili rodiče, popř. zákonné zástupce respondentů (**Příloha č. 2**), kdy jsme na základě jejich odpovědí měli možnost blíže poznat nejen žáka, ale také rodinné prostředí, z něhož pochází. Zvolili jsme kombinaci tří typů otázek: uzavřených otázek, jejichž prostřednictvím jsme po dotazovaném požadovali jednoznačnou a konkrétní odpověď (**Otázka č. 5**), otevřených otázek, kdy bylo dotazovanému umožněno vyjádření svými slovy (**Otázka č. 7**) a polouzavřené otázky (**Otázka č. 11**), v nichž se nabízela možnost nejen jednoznačné odpovědi, ale přidáním varianty „jiné“ volné vyjádření názoru.

9.2 Standardizovaný rozhovor

Úkolem výzkumného šetření bylo na základě standardizovaného rozhovoru u respondentů zkoumat úroveň lexikálně-sémantické roviny jazyka, pragmatické roviny jazyka a morfologicko-syntaktické roviny jazyka. Vytvořili jsme proto tři části, pro něž jsme zvolili označení: **Část A**, **část B**, **část C**. Využit byl jak připravený mluvený projev, tak také projev nepřipravený.

Analýzu *lexikálně-sémantické roviny jazyka (část A)* jsme založili na dvou částech. V první části (**1**) jsme vycházeli z popisu předloženého obrázku, jehož výběr nebyl náhodný. Nabízela se nám samozřejmě řada vhodných kreseb zachycujících různé situace či prostředí, ale stěžejním pro nás bylo zvolit právě takový typ obrázku, který by byl pro žáka co možná nejvhodnější a umožnil mu co největší prostor k vyjádření se. Vycházeli jsme z domácího prostředí, konkrétně tedy světa, v němž téměř každé dítě tráví svůj volný čas. A právě takovýmto světem, lépe řečeno „vlastním teritoriem“ je dětský pokoj, místo, které

odráží dětskou osobnost. Respondentovi bylo v rámci popisu dětského pokoje dle obrázku umožněno, aby se vyjádřil také ke svému vlastnímu pokoji. Druhá část (2) byla založena rovněž na obrázcích, kdy bylo pro respondenta podstatné uvědomit si vztahy, které mezi jednotlivými pojmy existují. Jednalo se tedy o vztah nadřazenosti a podřazenosti pojmů: povolání, školní potřeby, potraviny. Ke každému pojmu patřilo deset obrázků, kdy úkolem žáka bylo určit, co je na obrázku, a poté určit, co je pro všechny obrázky společné (nadřazený pojem). V případě povolání měl žák sdělit, kdo je na obrázku a jakou činnost konkrétní osoba vykonává. U školních potřeb (vybavení) nešlo pouze o pojmenování věci, ale stěžejní bylo určit, k čemu je daná věc určena. Také zde bylo požadováno, aby žák určil nadřazený pojem k pojmům podřazeným. Prostřednictvím obou částí (1., 2.) nám bylo umožněno zjistit úroveň slovní zásoby, vyjadřování a schopnost užití vhodných výrazových prostředků.

V **části B**, věnované *pragmatické rovině jazyka* vycházíme z poslechu čteného textu lidové pohádky „*Boudo, budko*“ a jeho následné reprodukce se zaměřením na: (1) **schopnost zvládnutí informační roviny sdělení**, (2) **schopnost vlastní mluvené produkce (se zaměřením na výslovnost, lexikon a kohezi textu)**. Žákům bylo sděleno, aby se na poslech soustředili, neboť poté si zahrajeme „na vypravěče“, kdy každý z nich předstoupí před své spolužáky a úkolem jednotlivce bude pohádku převyprávět ostatním. Dodnes si vzpomínám na vyděšené obličejy žáků, kteří byli velmi stydliví a měli obavy z toho, že tak náročný úkol přeci nemohou zvládnout. Uklidnilo je však, když jsem jim slíbila, že se jim nikdo nebude smát a jejich projevy neuslyší nikdo jiný než ostatní spolužáci a já. Poměrně důležité bylo také zajistit vhodné místo, kde by se žáci cítili dobře, mohli se zcela uvolnit a soustředit se výhradně na poslech. Proto jsme zvolili učebnu s kobercem a s co možná nejmenším množstvím lehce dosažitelných předmětů, jež by mohly v průběhu poslechu působit jako rušivé elementy. Po skončení poslechu byla žákům rozdána chronologicky seřazená osnova příběhu v podobě obrázků (**příloha č. 3, část C**), jež měli za úkol vybarvit. Tato aktivita byla zvolena záměrně, aby každý žák získal dostatek času ke vstřebání nově získaných informací. Badateli bylo prostřednictvím této části

umožněno zjistit, zda ze strany respondenta dochází ke správné aplikaci a propojení toho, co chce jedinec sdělit. Pozornost jsme tedy zaměřili na následující jevy: správná volba komunikačního stylu, jazyková obratnost a logická posloupnost vyprávěného příběhu, schopnost samostatného vyprávění příběhu.

V poslední části, **části C**, která se zaměřovala na *morfologicko-syntaktickou rovinu jazyka*, jsme při výběru jednotlivých testových otázek vycházeli především z obsahu dvou ze třinácti subtestů, jež jsou součástí Heidelberského testu (dále jen H-S-E-T) vývoje řeči. První subtest – **Oprava významově nesprávných vět (KS)** byl sestaven z devíti vět, jeho podstata spočívala v nahrazení slova, které narušuje význam věty. Úkolem respondenta bylo tedy uvědomit si, které slovo do věty nepatří a jakým slovem je potřeba jej nahradit, aby výsledná věta dávala smysl. Stěžejní bylo, aby respondent dodržel gramatickou správnost opravených vět. Druhý subtest – **Tvorba vět (SB)** obsahoval deset úloh. V každé byla dvojice či trojice slov v základním tvaru a respondent měl z tohoto výběru vytvořit větu, popř. souvětí. Sledováno bylo nejen to, zda je respondent schopen z daných lexikálních jednotek vytvořit smysluplnou větu, ale byla také hodnocena jejich gramatická správnost. Během testování této části jsme se ve dvou případech rozhodli zaměnit úkoly. První úkol se týkal subtestu 1, v němž jsme větu „Veselý šašek provádí hodně otázek.“ zaměnili za větu „Děti chodí do školy, aby byly veselé.“ Druhou změnu jsme provedli v subtestu 2, kdy jsme dvojici slov „písek-potit se“ nahradili slovy „klubíčko-kočka-hrát si“. Hlavním důvodem, který nás přiměl k výše uvedeným změnám, bylo, že původní úkoly se nám zdály obtížné a respondenti by mohli mít s jejich splněním problém. V rámci analýzy jednotlivých jazykových rovin jsme svou pozornost zaměřili také na to, zda se v projevech respondentů vyskytují již zmíněné soubory jazykových jevů, které jsou typické pro tvarosloví, slovtvorbu a skladbu ostravského lašského interdialektu.

Veškeré odpovědi respondentů jsou opatřeny audionahrávkou, kdy poté, na základě detailně provedeného fonetického přepisu jsou identifikovány a následně popsány všechny nedostatky vyskytující se v uvedených rovinách

jazyka. V rámci respektování Obecného nařízení na ochranu osobních údajů neboli GDPR (General Data Protection Regulation), jsme v případě respondentů použili k jejich identifikaci symboliku čísel – *Respondent 1*, *Respondent 2* ad. Poté, co byly provedeny fonetické záznamy, veškeré materiály, včetně audionahrávek, týkajících se jednotlivých respondentů, byly znehodnoceny.

9.3 Sběr dat a kritéria výběru

Sběr veškerých pořízených dat, bez nichž by práce nevznikla, probíhal v časovém intervalu měsíce září–říjen roku 2018. Zvukové nahrávky byly pořízeny u předem vybraných šesti romských a šesti neromských žáků.

Respondenti č. 1–6 jsou žáci romského původu a **Respondenti č. 7–12** jsou žáci neromského původu.

Žáci, kteří byli v rámci výzkumného šetření vybráni, museli splňovat několik kritérií:

1. souhlas rodiče příp. zákonného zástupce s pořízením audionahrávky;
2. vyplnění a následné odevzdání dotazníku;
3. věk žáka v rozmezí 7-8 let (je nutné zohlednit příp. odklad školní docházky zapříčiněný datem narození či vývojovou nezralostí);
4. bezpodmínečné absolvování všech analyzovaných částí standardizovaného dotazníku – **část A, část B, část C**;
5. srozumitelnost audionahrávky.

10. CHARAKTERISTIKA MÍSTA VÝZKUMU

V rámci analýzy jsme se zaměřili na dvě základní školy ve městě Ostrava, část Moravská Ostrava a Přívoz a Ostrava – Mariánské Hory.

10.1 Základní škola Ostrava – Mariánské Hory, Karasova 6

Žáky Základní školy, Ostrava – Mariánské Hory, Karasova 6, příspěvková organizace jsou děti nejen z blízkého okolí, ale i z dalších ostravských městských částí (Moravská Ostrava a Přívoz, Kunčičky, Vítkovice, Ostrava Jih, Poruba, Svinov). Vzdělání je v této škole poskytováno žákům s mentálním postižením, poruchami učení či sociálním handicapem. Žákům, u nichž byl diagnostikován jeden z výše uvedených handicapů, je věnována individuální péče během celého vyučovacího procesu, prostřednictvím jim přiděleného asistenta pedagoga. Zároveň jsou tito žáci, u kterých probíhá vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu, zařazeni do předmětů speciálně pedagogické péče a pedagogické intervence. Dále je součástí školy přípravná třída, do níž jsou zařazeny děti, u nichž vzhledem k vývojové nezralosti, byl doporučen odklad školní docházky a třída logopedická pro žáky prvního ročníku s narušenou komunikační schopností. Převážnou část tvoří především žáci odlišného kulturního prostředí se sociálním znevýhodněním. Vzhledem k výše uvedeným specifikům ve vzdělávání těchto žáků, je žákům poskytováno vzdělávání ve čtyřech vzdělávacích programech:

Přípravná třída

ŠVP pro předškolní výchovu „Společně to zvládneme“

Základní škola

1. - 5. ročník ŠVP „Společně to zvládneme“ pro základní školu

6. – 9. ročník ŠVP „Společně to zvládneme“ pro třídy zřízené dle §16, odst. 9 ŠZ

Základní škola speciální

ŠVP „Společně to zvládneme“ pro ZŠS¹⁰

Školu pojí již několikaletá spolupráce s vyšší odbornou školou v Ostravě, katedrou výtvarné výchovy a katedrou speciální pedagogiky Ostravské univerzity, kdy studenti uvedených kateder absolvují na této základní škole náslechy a praxe, které přizpůsobují oblasti svého vysokoškolského studia.

Metodologický výzkum byl realizován u šesti žáků druhého ročníku, čtyř děvčat a dvou chlapců. Z tohoto počtu tři žáci (dvě dívky a jeden chlapec) jsou z důvodu nepřiměřené vyspělosti po odkladu školní docházky. V oblasti rodinného zázemí pocházejí z úplné rodiny tři žáci (dvě dívky a jeden chlapec). Ve všech případech byla na základě vyšetření Speciálně pedagogického centra diagnostikována vada řeči.

10.2 Základní škola Ostrava, Matiční 5

Základní škola Ostrava, Matiční 5, příspěvková organizace, je fakultní školou Pedagogické fakulty Ostravské univerzity. I přesto, že se škola specializuje na rozšířenou výuku cizích jazyků, nejedná se o tzv. výběrové školní zařízení. Prostřednictvím školského poradenského zařízení je poskytováno vzdělání žákům s poruchami učení, žákům s výchovnými problémy, zdravotně znevýhodněným či žákům, kteří povinnou školní docházku plnili dříve v zahraničí. Nutno poznamenat, že zařízení navštěvují pouze žáci neromského původu. Vzdělávání je realizováno formou školního vzdělávacího programu „*S jazyky a počítačem porozumíme Evropě a světu.*“ Stejně tak jako výše zmíněná základní škola i tato spolupracuje s Ostravskou univerzitou, dále Pedagogickou fakultou Univerzity

---

¹⁰ Kompletní údaje, týkající se uvedené školy jsou dostupné na stránkách Základní školy, Ostrava – Mariánské Hory, Karasova 6, příspěvková organizace (www.zskarasova.webnode.cz). Námi uvedené informace byly přebrány z výroční zprávy za rok 2016/2017, zpracované ředitelkou školy Mgr. Janou Žilovou (<https://zskarasova.webnode.cz/dokumenty/>).

Palackého a střední pedagogickou školou.¹¹ Abychom zachovali rovnocenný výběr, také v této škole jsme na základě předem splněných kritérií vybrali šest žáků, čtyři dívky a dva chlapce, přičemž u žádného z žáků nebyla diagnostikována vada řeči.

---

¹¹ Kompletní údaje, týkající se uvedené školy jsou dostupné na stránkách Základní školy Ostrava, Matiční 5, příspěvková organizace (<http://www.zs-mat5.cz/>). Námí uvedené informace byly přebrány z výroční zprávy za rok 2017/2018, zpracované ředitelem školy Mgr. Vladimírem Matušem (http://www.zs-mat5.cz/vz_2017_2018.pdf).

11. PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A ANALÝZA JEDNOTLIVÝCH JAZYKOVÝCH ROVIN

Jelikož sběr dat a následné šetření probíhalo u celkem dvanácti respondentů, kdy našim cílem bylo podat co nejpřesnější výsledek a zhodnocení, provedli jsme individuální vyhodnocení u každého žáka, které jsme pro větší přehlednost zaznamenali do tabulek (**Příloha č. 4-15**) a uvedli krátký komentář, vztahující se k jednotlivým rovinám jazyka.

11.1 Respondent 1

Dívka ve věku 7,2 let (nar. 2011) navštěvovala zařízení předškolního typu a k základnímu vzdělávání byla přijata od 1. 9. 2017. Vyrůstá v úplné rodině, v níž všichni členové hovoří českým a romským jazykem, a to jak ve vztahu k dítěti, tak i mezi sebou.

Kontakt semnou naváže a po celou dobu udržuje. Je klidná, spolupracující. Smyslu zadání porozumí, náročnější zadání je však potřeba více vysvětlit, předvést. Výkonnost v jednotlivých částech celkem kolísá, celkově s převahou neverbálních složek. Zadání porozumí, avšak dělá chyby z nepozornosti. Výrazněji oslabená je pak oblast krátkodobé verbální paměti a oblast dlouhodobé sluchové paměti. Řeč je dyslalická, srozumitelná, plynulá, v běžném tempu. Stav artikulace: měkčení není upevněno, sigmatismus ČŽ, chybí Ř. Patrná je artikulační neobratnost – komolení slov, přesmyky slabik. Fonemické uvědomování je na nižší úrovni.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Celková slovní zásoba je nižší úrovně. Nejčastěji používaným slovním druhem jsou substantiva (37 %) ve spojení s adjektivy (13 %) či numerálii (13 %).

Dívka často opakuje totéž, vrací se k již vyřčenému. Je potřeba ji více navádět, používat návodné otázky a udržovat s ní oční kontakt. Zpočátku se vyjadřuje v jednoduchých větách, avšak upřednostňováno je spíše vyjadřování pouhým výčtem prvků (židle, pastelky, auta, postel, peřina). Na otázku: „A jaký je tvůj dětský pokoj?“ odpovídá: „Tak já tam ještě mám takový psací stůl, pastelky, fixy, a ještě tam mám hodně plyšáček a postel, peřinu, plyšáčka jedna na tym a hodiny taky. Gobl taky mám, lampu taky, a ještě mám hračky. Taky kobereček tam je. Je tam ještě to, to je celý prostě pokoj.“ Pouze v menší míře se vyskytují v projevu agramatismy (plyšáčka jedna, dvě stole) a běžně mluvený jazyk daného regionu (okna su tam, je na tym záclona). Při výčtu jednotlivých věcí používá převážně deminutiva (plyšáček, kobereček, autíčko).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

Oblast pojmového myšlení (schopnost najít nadřazený pojem) dosahuje nízké úrovně. Nejlépe si dívka uvědomuje vztahy mezi pojmy v oblasti ovoce (70 %) a zeleniny (70 %). Naopak jako problematická se jeví oblast povolání (60 %), kdy není schopná určit pro daný výčet pojmů slovo nadřazené a taktéž i oblast poslední (65 %), v níž je požadováno, aby výčet byl označen jako školní potřeby. Nicméně jako přípustnou tolerujeme také odpověď typu: „Co potřebujeme do školy, věci. Potřebné věci do školy.“ Také v této části je patrné užití běžně mluveného jazyka dané oblasti (žakovsku knížku, si kupí třeba pečivo).

Pragmatická rovina jazyka

Respondent má problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Jelikož má dívka narušenou komunikační schopnost, projevující se dyslálií, jsou v jejím řečovém projevu zaznamenány nedostatky. Z hlediska výslovnosti dochází ke komolení víceslabičných slov (bydlet-předvidlet). Velmi dobře je zdůrazňována přímá řeč a střídání rolí mezi jednotlivými zvířaty. Používána jsou slova, která jsou typická spíše pro běžně mluvený projev mezi dětmi, avšak v pohádkách se

příliš nevyskytují (Ahojte, já jsem vlk...). V projevu jsou použita deminutiva, a to zejména pro pojmenování zvířat, jejichž pořadí je s přibývajícím časem zaměňováno. Dívka má problém vyjádřit myšlenku, proto ke zformulování toho, co chce vyjádřit, používá výplňková slova. Zdvořilostní otázky jsou vytvářeny, avšak je zaměňována jejich podoba (Tak můžu tam předvidlet? Můžu u vás přebejvat?). I přesto, že respondent dokáže postupovat ve své reprodukci chronologicky, text není reprodukován souvisle tak, aby bylo snadné z poslechu poznat, co je vlastně jeho posláním. Respondent se ztrácí v ději a případnému posluchači by mohlo činit potíže poznat, o kterém zvířeti hovoří (Myšák Ušáček). Reprodukce slyšeného textu byla zakončena nesprávně.

Morfologicko-syntaktická jazyková rovina

Po opětovném zopakování věty vyhledá nesmyslné spojení, avšak má problém vytvořit smysluplnou větu. Při cílené reprodukci vět není zachován přesný slovosled (Protože jsme veselí, zpíváme ani tancujeme. X Když jsme veselí, tancujeme i zpíváme.). Vyskytují se dysgramatismy (radováme se, plakám).

11.2 Respondent 2

Dívka ve věku 7, 1 let (nar. 2011) navštěvovala zařízení předškolního typu a k základnímu vzdělávání byla přijata od 1. 9. 2017. Vyrůstá pouze s matkou a pěti sourozenci. Komunikace mezi všemi členy rodiny probíhá výhradně v českém jazyce.

Kontakt se mnou naváže a po celou dobu udržuje. Působí velmi sebejistě, je spolupracující a komunikativní. Smyslu zadání porozumí, není potřeba jej dále opakovat. Projevuje velkou snahu o dosažení dobrého výsledku. Řeč je plynulá, částečně srozumitelná, v artikulaci se objevuje paralálie Ř, artikulační neobratnost. Tempo řeči je přiměřené. Výkonnost je v jednotlivých částech

vyrovnaná. Oblast zaměřená na zrakové vnímání a zrakové rozlišování se pohybuje na dobré úrovni.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

V této části je dívka velmi komunikativní a otevřená. Zpočátku popisuje obrázek pouhým výčtem jednotlivých věcí, avšak posléze se začíná vyjadřovat ve větách. Nejfrekventovanějším slovním druhem jsou substantiva (25 %), která jsou zřídka ve spojení s adjektivy (4 %) a numerálii (3 %). Především při popisu svého vlastního pokoje se dívka vyjadřuje v rozvitých větách. Vyjadřování je často doprovázeno různými gesty, jimiž se snaží objasnit, kde se daná věc v pokoji nachází. Z projevu je patrné, že pro dívku je popis vlastního pokoje více vyhovující, neboť se v prostředí, z něhož pochází a které zná, velmi dobře orientuje. Stejně tak jako u předchozího respondenta, i zde byl problém správně pojmenovat, že na obrázku se nachází také globus, k němuž se dívka vyjádřila: „To je co, to nevím, Slovensko a tak. Já nevím.“ Patrná je absence barevného rozlišení jednotlivých předmětů. Dívka pouze uvedla, že bílou barvu má jejich kuchyňská linka. Částečně se v projevu objevují útvary typické pro danou oblast (ideš tady, takovu tu, tu je kupelka, dva váza) a agramatismy. Místy činí dívce problém vyjádřit svou myšlenku, pro jejíž vyjádření užívá množství neadekvátních slov: „A tady máme takovou tu, jak se, jak máš, jak máte toto a tak, a potom tak a tak a tak, tak toto.“

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

V oblasti pojmového myšlení si dívka vedla poměrně dobře. I přesto, že nejlepšího výkonu dosáhla v tabulce č. 1 (80 %), nepodařilo se jí určit nadřazený pojem pro dané činnosti, jež osoby vykonávají. V ostatních částech jí nedělalo problém nadřazený pojem vytvořit. Také zde je zaznamenán značný výskyt

útvary, typických pro danou oblast (on to zrobí) a agramatismy (píšame, rozdáva pošty ad.).

Pragmatická rovina jazyka

Respondent má problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Došlo ke změně úvodní části, kterou považujeme zásadní, neboť ta je jakýmsi uvedením do děje a objasněním, o co se ve vyprávění vlastně jedná. Zdvořilostní otázky nejsou vytvářeny. Velmi dobře je zdůrazněna přímá řeč a intonace v jednotlivých částech reprodukce. Objevují se echolálie, kdy i vícekrát za sebou je opakována tázací otázka (Budko, kdo v tobě je? Budko, kdo v tobě přebývá?), což v mnohých chvílích působí stereotypním až nepříjemným dojmem. V okamžicích, kdy dívka potřebuje více času k zformulování myšlenek, využívá výplňková slova a neartikulované zvuky. Již od počátku jsou zaměňována a komolena jména zvířat (myška Kuňkalka, zajíc Ušálek). Respondent nedokáže převyprávět text souvisle tak, aby bylo pro posluchače snadné poznat, o jakou pohádku se jedná. Jelikož si respondent v některých částech nevzpomene samostatně na úseky vyprávěného příběhu, je nutná pomoc ze strany badatele.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

Zadání jednotlivých částí je bez problému pochopeno, proto není potřeba opakovaného vysvětlení. Dokáže vyhledat nesprávné slovo a ve většině případů opravit větu. Při cílené reprodukci vět je zachován přesný slovosled, avšak ve větě: „Raduje se otec, že má dárek.“, dochází k záměně slov. Zejména v první části se vyskytují jevy z běžně mluveného jazyka dané oblasti (jest, velku).

11.3 Respondent 3

Dívka ve věku 7, 11 let (nar. 2010) je po odkladu povinné školní docházky. Vyrůstá v úplné rodině, kde všichni členové mezi sebou hovoří českým a romským jazykem.

Kontakt se mnou naváže, a po celou dobu udržuje. V kontaktu je ale zpočátku nejistá, úzkostná. Má potřebu ujištění, pozitivní zpětné vazby. Zadání porozumí s obtížemi, déle nad odpovědí přemýšlí, objevují se latence. Odpovědi jsou spíše jednoslovné, výjimečně v jednoduchých větách. Místy je třeba použít návodných otázek. Řeč je dyslalická, srozumitelná, plynulá, v běžném tempu. Stav artikulace: paralalie CH, depalatalizace (vě, mě, ĎTŇ), sigmatismus ČŠŽ, interdentalní sigmatismus CSZ, chybí R, Ř. Výkony v jednotlivých oblastech jsou téměř vyrovnané, pohybující se výrazněji pod věkovým průměrem.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Z verbálního hlediska je slovní zásoba na velmi nízké úrovni (použito bylo pouze 32 slov). Dívka téměř nekomunikuje, usmívá se, je potřeba ji k úkolu pobízet. I přesto však není schopna rozvinutě komentovat situační obrázek. Vyjadřování je velmi stručné, upřednostňován je spíše výčet jednotlivých předmětů, které jsou na obrázku (stůl, židle, pastelky, kniha, knížky ad.).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

V této části dosáhla dívka nejhorších výsledků v oblasti určování školních potřeb (65 %) a zeleniny (50 %), kde jí však nečinilo obtíže určit nadřazené kategorie k těmto slovům. Naopak ani s pomocí nebyla schopna určit nadřazený pojem pro výčet jednotlivých činností, jež osoby na obrázcích vykonávají. Uvedla pouze, že každý člověk na obrázku dělá nějakou práci, což ale nelze považovat za

relevantní odpověď, neboť už v mateřské škole se děti s pojmem „povolání“ setkávají. Z toho vyplývá, že žák druhého ročníku by měl mít tento pojem už plně osvojen.

Pragmatická rovina jazyka

Respondent nemá problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Z hlediska výslovnosti nebyly shledány žádné nedostatky, jež by se týkaly komolení složitých víceslabičných či neobvyklých slov. Taktéž nebyla použita žádná výplňková slova. Zdvořilostní otázky jsou vytvořeny a vhodně formulovány. Pamatuje si pořadí, v jakém přicházela zvířata k chaloupce, mnohdy však zaměňuje jména zvířat. Z hlediska soudržnosti textu dokáže respondent převyprávět text souvisle tak, že je z poslechu snadné poznat, o jakou pohádku se jedná. Jednotlivé části na sebe chronologicky navazují, avšak v závěru dochází ke zkrácení děje.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

Zadání je potřeba vysvětlit, objevují se latence mezi jednotlivými odpověďmi. S některými tvrzeními dívka souhlasí či nedokáže na otázku odpovědět. V některých případech (Tvorba vět) je zaměňováno pořadí slov (Raduje se otec z dárku.) či jsou použita slova jiná (Pes leží na podlaze. Lékař sedí na posteli.). I přesto, že dívka pracovala s pomocí badatele je možno konstatovat, že výkon je v této části podprůměrný.

11.4 Respondent 4

Dívka ve věku 7, 10 let (2010) je z důvodu nepřiměřené vyspělosti po odkladu povinné školní docházky. Vzhledem k tíživé životní situaci ze strany biologické matky, byla dívka svěřena ve třech letech do pěstounské péče své babičky. Vyrůstá tedy pouze se dvěma prarodiči. I přesto, že oba prarodiče

plynule komunikují romským jazykem, komunikace ve vztahu k dívce je realizována pouze v českém jazyce.

Kontakt se mnou naváže zcela bezproblémově. Je velmi komunikativní, zvědavá a otevřená všem úkolům. Smyslu zadání porozumí, avšak místy dělá chyby z nepozornosti. Řeč je mírně dyslalická, srozumitelná, v běžném tempu. Stav artikulace: sigmatismus ČŠŽ, chybí R, Ř.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Slovní zásoba je vzhledem k věku na průměrné úrovni. Dívka popisuje obrázek zpočátku výčtem jednotlivých předmětů. Posléze začíná tvořit jednoduché věty. Nejčastěji používaným slovním druhem jsou substantiva (23 %), a to ve spojení s adjektivy (21 %). Opakovaně se dívka vyjadřuje slovy: „Pak tam mám ..., Pak tam jsou ...“ Pro některé předměty na obrázku nedokáže najít vhodné slovo, proto například pro globus volí označení: „Taková ta planeta je to. To otočíte, a to se vám to takový papír na tom je, a to je Opava, Ostrava, Amerika, planeta.“ V některých větách došlo k narušení slovosledu: „Protože na ni ta barva se mi líbí.“ Při výčtu jednotlivých věcí používá v omezené míře deminutiva (plyšáček, židličky, autíčko).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

I přesto, že dívka často chybovala v první části a nedokázala správně najít adekvátní výraz pro jednotlivé druhy povolání (voják – boják, prodavačka – obchodnička, zedník – spravovák), je možno na základě výsledků v ostatních částech usuzovat, že oblast pojmového myšlení je na dobré úrovni. Nicméně ve vyjadřování se vyskytují výrazy typické pro běžně mluvený jazyk daného regionu (s tym kreslíme, kupí auto a jede).

Pragmatická rovina jazyka

Respondent má problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Jelikož má dívka narušenou komunikační schopnost, projevující se mírnou dyslálií, jsou v jejím řečovém projevu zaznamenány nedostatky, jež jsou znatelné zejména ve výslovnostní stránce jazyka, kdy dochází ke komolení slov (hospodařili-hospodili, přebývá-nabývá). Slovo chaloupka nahradila dívka vhodným slovem podobného významu-domeček. Zdvořilostní otázky jsou vytvářeny. K získání času a zformulování myšlenek jsou v jistých okamžicích použita výplňková slova a dále je zaznamenán výskyt augmentativ. Nelze říci, že text byl převyprávěn souvisle tak, aby případný posluchač poznal, o jaký příběh se jedná, neboť už v počátku dochází k dezorientaci (Tak budka šla do té budky a bydlela tam. A na druhý den šla, šli, šel, šla tam...Ozval se, ozvala se ...). Z posledního uvedeného příkladu vyplývá, že v některých případech lze obtížně poznat, o kterém zvířeti dívka hovoří. Zároveň jsou také zaměňována jména některých zvířat. I přesto, že se v reprodukci vyskytují nedostatky, dokáže dívka během vyprávění postupovat chronologicky.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

Porozumění úkolům je bezproblémové. V první části subtestu (Oprava významově nesprávných vět) dokáže dívka ve většině případů vyhledat nesprávné syntagmatické spojení a opravit jej. V některých větách je patrné užití běžně mluveného jazyka dané oblasti (Děti chodí do školy, bo se jim chce. Mamince jsme udělali velku radost.) a agramatismů (Když jsme veselé, zpíváme a tancujem.). Ve druhé části (Tvorba vět) bylo dosaženo velmi dobrého výsledku (80 %).

11.5 Respondent 5

Chlapec ve věku 8 let (2010) je na základě žádosti zákonného zástupce (matky) po odkladu povinné školní docházky. Vyrůstá pouze s matkou a šesti

sourozenci. Komunikace mezi všemi členy rodiny probíhá v českém jazyce a romském jazyce.

Kontakt se mnou naváže a po celou dobu udržuje. V kontaktu je zpočátku pasivní, později se objevuje somatický neklid. Má potřebu ujištění o porozumění zadání. Pro zpracování jednotlivých odpovědí potřebuje delší čas, odpovídá s latencemi. Úkoly je nutné doplnit vysvětlením, nejlépe názorným, i přesto však přetrvává neporozumění otázce i zadanému úkolu. Pozornost je krátkodobá. Řeč je v průběhu plnění jednotlivých úkolů srozumitelná.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Celková slovní zásoba dosahuje nízké úrovně. Popis obrázku se pohybuje na úrovni slov s menším počtem jednoduchých vět, v nichž jsou patrné agramatismy (Na stěně je barva, která tam sluší. Potom je tam skříň, které tam jsou věci.) Ve výčtu jednotlivých věcí převažují deminutiva (panáček, autíčka, knížky). Jelikož si chlapec během svého vyjadřování dopomáhá slovy: „potom tam jsou, potom je tam“, patří k nejčastěji užívaným slovním druhům, vedle substantiv (33 %), adverbia (22 %) a verba (19 %).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

Oblast pojmového myšlení je ve třech částech ze čtyř spíše podprůměrná. Největší obtíže převládaly v úkolu prvním (35 %), kdy chlapec nedokázal správně určit, kdo je na obrázku, a co je úkolem daného člověka. Také zde jsme nemohli tolerovat jako nadřazený pojem slovo „práce“. Velmi dobře se chlapec orientuje v oblasti ovoce (80 %), avšak u zeleniny byl jeho výsledek spíše průměrný (50 %). Stejného výsledku bylo dosaženo také v úkolu posledním (50 %), kde rovněž nebyl určen nadřazený pojem.

Pragmatická rovina jazyka

Respondent má problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Již od počátku reprodukce dochází ke komolení vybraných slov (Hrabalka – Koukalka). Slovo chaloupka je nahrazeno vhodným slovem s podobným významem-dům. V projevu také dochází k užití augmentativ. Ani v jednom případě nebyla vytvořena zdvořilostní otázka. Soudržnost textu byla narušena, a to i vzhledem k tomu, že chlapec nebyl schopen text reprodukovat sám. Mnohé záměny slov a vynechání některých pasáží vedly k tomu, že text nebyl převyprávěn souvisle tak, aby bylo snadné poznat, o jakou pohádku se jedná a jaká je její hlavní myšlenka. V závěru reprodukce se u chlapce projevoval značný somatický neklid (hraní s prsty, pohyby na židli) což zřejmě přispělo k tomu, že pohádka nebyla dokončena správně.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

Celkový výkon v obou částech subtestu spadá do pásma výrazného podprůměru. V obou případech lze usoudit, že chlapec zadání příliš neporozuměl, neboť se dožadoval, aby mu byly instrukce zopakovány. Při prvním subtestu nedokázal rozpoznat nesprávná syntagmatická spojení a větu opravit. U většiny vět usoudil, že jsou formulovány zcela správně, proto není důvod pro změnu. V druhé části pouze ve čtyřech z deseti případů použil ve větě všechna slova a vytvořil tak smysluplnou a gramaticky správnou větu. Chlapec v první větě druhého subtestu použil agramatismus (nasaduje).

11.6 Respondent 6

Chlapci ve věku 7, 6 let (2011) byl na základě odborného psychologického vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně doporučen odklad povinné školní docházky, a to z důvodu neúplné zralosti v oblasti: percepční, kognitivní, sociální a pracovní. Nicméně i přes toto doporučení, s nímž rodiče nesouhlasili, byl chlapec od 1. 9. 2017 přijat ke vzdělávání v základní škole. Rodina, z níž chlapec

pochází, je úplná a komunikace mezi všemi členy probíhá v českém jazyce a v romském jazyce.

Kontakt navazuje pozvolna, zpočátku je patrně nejistý, úzkostný. K úkolům přistupuje s chutí, k verbálnímu projevu je nutné jej povzbuzovat otázkami. Je patrné, že s mnoha úkoly se ještě nikdy nesetkal. Má potíže s porozuměním zadání, je potřeba více vysvětlovat a opakovat instrukce. Pozornost udrží krátkodobě, brzy se projevuje somatický neklid a únava. Kapacita paměti je podprůměrná. Větu si zapamatuje pouze z části a následně ji zopakuje pouze s pomocí. Vzhledem k tomu, že chlapec dříve nenavštěvoval žádné ze zařízení předškolního typu, nejsou dostatečně rozvinuty předškolní dovednosti, které by posléze vedly k úspěšnému zvládnutí školní docházky.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Slovní zásoba je vzhledem k věku na nízké úrovni. Chlapec při svém popisu upřednostňuje spíše výčet jednotlivých věcí. Pouze sporadicky se vyjadřuje v jednoduchých větách, které jsou tvořeny ze substantiv (28 %), verb (17 %) a adverbíí (14 %): „Tady je stůl. Tady je matračky. Tam je postel.“ Vyjadřování je tedy velmi chudé a neodpovídá dosaženému věku chlapce. Ani u tohoto respondenta nedošlo ke správnému označení „globus“: „Tohle je koule velká, a to se jmenuje, to se jmenuje náš město Ostrava.“ Zřetelný je také výskyt agramatismů (tady je matračky, náš město Ostrava).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

Z bodového vyhodnocení je patrné že největší obtíže činil chlapci úkol první (40 %) a třetí (30 %). Naopak nejlepšího bodového výsledku dosáhl v oblasti ovoce (70 %). Zároveň je nutno upozornit, že ani v jednom ze čtyř případů nedošlo ke správnému vystižení nadřazeného slova u jednotlivých skupin

slov. Pouze ojediněle se v projevu vyskytují agramatismy (*to se používá třeba číst, dává pošty*). Pro vyjádření slova „nepořádek“ bylo použito slova „bordel“, což je slovo nespisovné.

Pragmatická rovina jazyka

Respondent má problémy se zvládnutím informační roviny sdělení, o čemž svědčí už jeho počáteční pasivní přístup. Dochází ke komolení vybraných slov (příběhl-zaběžel) a opakování stejných spojení. Chlapec není schopen souvislého převyprávění pohádky. Je vyžadována nutná pomoc ze strany badatele, formou návodných otázek. K vytvoření zdvořilostní otázky došlo pouze v jednom případě, avšak formulace otázky nebyla zcela správná. Zároveň také nedochází k dokončení konverzace mezi jednotlivými zvířaty. Jsou zaměňována jejich jména a závěru jsou zcela vynechána. V několika částech reprodukce není zcela jasné, o kterém zvířeti respondent hovoří. Soudržnost textu nebyla dodržena, o čemž svědčí nejen výčet uvedených jevů, ale také absence chronologické posloupnosti vyprávěné pohádky.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

Celkový výkon v obou částech spadá do pásma výrazného podprůměru, je ovlivněn potížemi v užití řeči a nejistotou. V obou případech neporozuměl chlapec zadání. Při prvním subtestu nedokázal rozpoznat nesprávná syntagmatická spojení a větu opravit. Spíše vycházel z osobních prožitků, a proto mnohdy věty formuloval podle svého uvážení: „Že maminka, když třeba někdo provokuje, tak ona má nervy a řve.“ V druhé části pouze v jednom z deseti případů použil ve větě všechna slova: „Lékař musí sedět na křesle.“

11.7 Respondent 7

Dívka ve věku 7 let (2011) navštěvovala zařízení předškolního typu a k základnímu vzdělávání byla přijata od 1. 9. 2017. Rodina, v níž dívka vyrůstá, je

úplná a všichni členové hovoří pouze českým jazykem, a to jak ve vztahu k dítěti, tak i mezi sebou.

Kontakt se mnou naváže a po celou dobu jej udržuje. Spolupráce je na velmi dobré úrovni, dívka je klidná, komunikativní a otevřená. Zadání porozumí a veškeré úkoly plní bez sebemenších obtíží. Dosud nebyla diagnostikována žádná vada řeči. Artikulačně je dívka obratná, její řeč je plynulá a srozumitelná.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Během svého vyjadřování dívka upřednostňuje především substantiva (28 %) ve spojení s adverbii (22 %) a verby (15 %): „Je tam medvídek. Pak tam jsou na posteli polštářky. Pak tam mám křečka.“ V projevu nebyly zaznamenány žádné agramatismy či slova nespisovného charakteru. Pouze ojediněle jsou použita deminutiva (medvídek, autíčko, polštářky).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

V oblasti pojmového myšlení nebyly zaznamenány žádné nedostatky. Ve všech případech byla dívka schopna přiřadit nadřazený pojem k vybraným slovům. Jediná chyba, již se dopustila, byla v oblasti povolání, kde byl „pekař“ nesprávně označen jako „kuchař“.

Pragmatická rovina jazyka

Respondent nemá problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Během reprodukce nedochází k potížím v oblasti, týkající se výslovnosti jazyka. Ani v jednom případě není vytvořena zdvořilostní otázka, kterou zvířata při svém příchodu k chaloupce formulují, a to ve smyslu, zda mohou chaloupku také obývat. Rovněž u některých zvířat nejsou uvedena jejich jména. Dívka v rámci

vyprávění postupuje chronologicky a je schopna reprodukovat text souvisle tak, aby bylo snadné z poslechu poznat, o jaký příběh se jedná. V závěru je však nutné položit otázku, která se vztahuje k zakončení pohádky, neboť respondentka děj zkrátila.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

V jednotlivých subtestech byly zjištěny dobré výsledky, kdy při opravě významově nesprávných vět pouze v jednom případě byla uvedena nesprávná odpověď (V tombole lze není použít auto.) či došlo k použití nového slova, které ne zcela odpovídalo věcnému významu vybrané věty (Děti chodí do školy, aby se tam učily.). Téměř plného počtu bodů dívka dosáhla v druhém subtestu, kde chybovala v osmém úkolu, v němž při tvorbě věty nepoužila všechna uvedená slova a vytvořila tak jinou větu (Mařenka je veselá a Pepíček je smutný.).

11.8 Respondent 8

Dívka ve věku 8, 3 let (2010) navštěvovala zařízení předškolního typu, avšak vzhledem k nedostatečné duševní vyspělosti je po odkladu povinné školní docházky o jeden kalendářní rok. Vyrůstá v úplné rodině, v níž komunikace mezi všemi členy rodiny probíhá výhradně v českém jazyce.

Zpočátku je ostýchavá, avšak posléze začíná navazovat oční kontakt, který poté po celou dobu udržuje. Komunikuje zcela přirozeně, bez sebemenších náznaků vady řeči. Vyjadřování je plynulé, srozumitelné. Ve svém projevu dívka neužívá agramatismy či slova nespisovného charakteru.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Během svého vyjadřování volí dívka částečně jednoduché a rozvítené věty, a to především s využitím substantiv (33 %), adverbii (22 %) a verb (16 %), kdy zpočátku tvoří věty typu: „Je tam okno. Je tam knihovna.“, které posléze nahrazuje větami rozvítenými, v nichž používá, k bližší identifikaci daného předmětu (takové police, takový stoleček), adjektiva (8 %).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

V oblasti pojmového myšlení nebyly shledány žádné nesrovnalosti, neboť ani v jedné ze čtyř částí nedošlo k pochybení. Dívka si plně uvědomuje vztahy mezi pojmy a rovněž dokáže ve všech případech určit slovo nadřazené.

Pragmatická rovina jazyka

Zvládnutí informační roviny sdělení respondentovi nečiní problém. Ve výslovnosti nebyly zaznamenány žádné negativní jevy, týkající se nespisovné výslovnosti či komolení víceslabičných nebo neobvyklých slov. Během reprodukce pohádky nedochází k vytvoření ani jedné zdvořilostní otázky, kterou zvířata formulují. Taktéž v jednom případě došlo k záměně jména (vlk Šedivý krk). Dívka je schopna převyprávět text souvisle a logicky, z čehož je patrné, že v případném posluchači není evokován pocit nepochopení a zmatenosti. Chronologická návaznost jednotlivých částí pohádky je dodržena.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

V prvním subtestu (Oprava významově nesprávných vět) není potřeba zadání opakovaně vysvětlovat. Pouze v jednom případě dívka odpověděla chybně, kdy adjektivum „chytré“ bylo nahrazeno verbem „učit se“. V druhé části (Tvorba

vět), zřejmě nedošlo ke správnému porozumění ze strany respondenta, o čemž svědčí průměrný výsledek.

11.9 Respondent 9

Dívka ve věku 8, 1 let (2010) navštěvovala zařízení předškolního typu a k základnímu vzdělávání byla přijata od 1. 9. 2017. Vyrůstá pouze s matkou a dvěma sourozenci. Komunikace mezi všemi členy rodiny probíhá výhradně v českém jazyce. Dle vyjádření matky dívka už před nástupem do základní školy disponovala širokou slovní zásobou a uměla číst jednoduché věty.

V průběhu celého výzkumného šetření je ze strany respondentky udržován oční kontakt a projevuje se snaha o dosažení dobrého výsledku. Ke všem zadaným úkolům dívka přistupuje s chutí a jednotlivá zadání není potřeba opakovaně vysvětlovat. Vyjadřování je srozumitelné, plynulé, nevykazuje známky řečových poruch. V projevu nebyly zaznamenány téměř žádné agramatismy či výrazy typické pro běžně mluvený jazyk daného regionu.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Respondent se během svého mluveného projevu vyjadřuje převážně v rozvitých větách (Vedle toho, na levé straně, je postel, kde je hnědý medvídek, zelené polštářky a růžový polštářek, který má stejnou barvu jako ta postel.). Při popisu obrázku postupuje skutečně velmi pečlivě, místy zachází až k detailům. Slovní zásoba je tedy skutečně bohatá a projev je na velmi dobré úrovni. Na doplňující otázky odpovídá pohotově a bez sebemenších časových prodlev. Nejčastěji užívaným slovním druhem jsou substantiva (29 %). Pouze ojediněle byly použity agramatismy (Když přijdete do mého pokojíčka...Potom, když přijdete o trochu dopředějc...).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

Druhá část, v níž je sledováno, zda si respondent plně uvědomuje vztah mezi jednotlivými pojmy, vykazuje pouze drobné chyby. V oblasti povolání dívka chybně uvedla, že osoba vyobrazena na kartičce s obrázkem je „zpravodajka – ukazuje, jak bude zítra“. Domníváme se, důvodem, který ji k této odpovědi přiměl, bylo, že pokud daná osoba poukazuje na slunce, jedná se zřejmě o předpověď počasí, z čehož vyplývá, že žena na obrázku bude zřejmě „paní meteoroložka“. K chybnému označení došlo také v posledním případě, kde nelze jako adekvátní označit odpověď „stůl“, neboť nadřazeným slovem k výčtu jednotlivých pojmů jsou školní potřeby.

Pragmatická rovina jazyka

Respondent nemá problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Z hlediska výslovnosti nebyly shledány žádné pochybnosti, týkající se nespisovných slov, slovních spojení či dalších negativních jevů. V několika případech jsou použita deminutiva. Projevuje se snaha o podrobné vyprávění pohádky, avšak tento záměr je místy narušován, a to absencí zdvořilostních otázek, které dívka v některých částech vynechala. Nicméně i přesto není soudržnost textu narušena, jelikož text je reprodukován souvisle a je zachována chronologická posloupnost jednotlivých částí vyprávěné pohádky.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

V prvním subtestu (Oprava významově nesprávných vět) není potřeba zadání opakovaně vysvětlovat. Pouze v jednom případě respondent odpověděl chybně, kdy místo vytvoření vhodně zvoleného adjektiva zvolil spojení jiného typu. V druhé části (Tvorba vět), bylo dosaženo dobrého výsledku (70 %).

11.10 Respondent 10

Dívka ve věku 8 let (2010) navštěvovala zařízení předškolního typu, avšak z důvodu pozdního data narození je po odkladu povinné školní docházky. Rodinné zázemí, z něhož pochází, je úplné a komunikace mezi všemi členy rodiny je realizována pouze v českém jazyce.

Kontakt je navázán a po celou dobu udržován. V kontaktu je dívka zpočátku nejistá, má potřebu ujištění ze strany badatele, a to neverbálními gesty (pokynutí hlavy, úsměv ad.). Řeč je plynulá, srozumitelná, nejeví známky vady řeči.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Celková slovní zásoba je na nízké úrovni. Dívka jeví zájem spíše z povinnosti, nikoli z vlastního nadšení pro danou věc. Popis obrázku se pohybuje na úrovni holých a rozvitých vět, v nichž jsou používány, k označení daného místa, především adverbia (Vlevo je dětský stůl. Vpravo je knihovna.) Ve výčtu jednotlivých věcí jsou patrná deminutiva (kytičky, medvídek). Rovněž nerozlišila ani barvy jednotlivých předmětů na obrázku. Ke svému vlastnímu pokoji se dívka příliš nevyjádřila, pouze zběžně uvedla, co se kde v místnosti nachází.

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

Ve všech částech zadaného úkolu došlo ke správnému určení nadřazeného pojmu. Uvědomění vztahů mezi jednotlivými pojmy je na dobré úrovni. Respondent chyboval pouze v oblasti povolání a školních potřeb, kde došlo ke špatnému označení vybraných věcí a jejich využití.

Pragmatická rovina jazyka

Respondent nemá problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. V mluveném projevu došlo v průběhu reprodukce pouze k jednomu nedostatku v oblasti výslovnostní stránky jazyka (Začala v ní bydlet. – Tak se tam ubydlela.). Zdvořilostní otázky byly vytvořeny a taktéž vhodně formulovány. Během reprodukce nedošlo k použití výplňkových slov. Z vyprávění bylo snadné poznat, o jakou pohádku se jedná a jaká je její hlavní myšlenka, jelikož text byl reprodukován souvisle. Taktéž dívka zachovala chronologickou posloupnost pohádky se správným zakončením.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

V jednotlivých subtestech bylo dosaženo vysokých výsledků. Při opravě významově nesprávných vět pouze v jednom případě byla uvedena nesprávná odpověď, kdy došlo k pozměnění podstatné části věty, a to ve smyslu nového slova, neodpovídajícího věcnému významu věty (Děti chodí do školy, aby byly veselé. X Děti chodí do školy, aby se něco naučily.). V druhém subtestu, zaměřeném na tvorbu vět chybovala dívka ve třech úkolech, kdy sice použila všechna slova, avšak nevytvořila gramaticky správnou a smyslupnou větu.

11.11 Respondent 11

Chlapec ve věku 8, 2 let (2010) navštěvoval zařízení předškolního typu a do základní školy nastoupil v řádném termínu, tedy od 1. 9. 2017. Rodinné prostředí je neúplné, chlapec vyrůstá pouze s matkou. Komunikace v rodině je realizována výhradně v českém jazyce.

Kontakt se mnou naváže a po celou dobu se jej snaží dodržovat, což se však v některých chvílích jeví jako obtížné, jelikož se objevuje částečný somatický neklid, čemuž lze připisovat průměrný konečný výsledek. Již od

počátku vnímá chlapec plnění jednotlivých úkolů jako výzvu a je velmi zvědavý. Slovní zásoba je velmi bohatá, řeč je srozumitelná a její tempo plynulé.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

Během popisu předloženého obrázku je respondent velmi aktivní, komunikativní a výřečný. Chlapec se vyjadřuje v rozvitých větách, nepoužívá agramatismy či slova nespisovná. Nejčastěji užívaným slovním druhem jsou substantiva (23 %) následovaná adverbii (16 %) a verby (17 %). S přibývajícím časem se u chlapce projevuje somatický neklid (hraní si s obrázkem, prsty, kopání do židle ad.), což však neovlivňuje celkový mluvený projev.

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

V oblasti pojmového myšlení bylo dosaženo vysokého bodového výsledku. Respondent velmi rychle reagoval a uvědomoval si vztahy mezi jednotlivými pojmy. Pouze v případě školních potřeb bylo chybně uvedeno, že vyobrazenou věcí na obrázku je batoh místo pytlíku a že do knihy se píše číslice.

Pragmatická rovina jazyka

Respondent nemá problémy se zvládnutím informační roviny sdělení. Patrná je však absence úvodní části vyprávěné pohádky, kterou respondent zcela vynechal a svou reprodukci započal formulací tázací otázky. Tvoří deminutiva a vhodným způsobem tvoří zdvořilostní otázky. Dokáže převyprávět text souvisle tak, že mnohým posluchačům nečiní potíže identifikovat, o jakou pohádku se jedná a v čem je spatřován její hlavní přínos. Vzhledem k tomu, že také chronologická posloupnost je zachována, nedošlo v průběhu reprodukce k narušení soudržnosti textu.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

Schopnost porozumění zadávanému úkolu se jeví jako bezproblémová. V první části subtestu (Oprava významově nesprávných vět) bylo z celkového počtu úkolů dosaženo úspěšnosti 78 %, což vnímáme jako dobrý výsledek. Naopak v části druhé (Tvorba vět) bylo patrné, že se respondent s úkolem podobného typu ještě nesetkal či jej nemá osvojen. Některé odpovědi byly zcela nepromyšlené.

11.12 Respondent 12

Chlapec ve věku 8, 3 let (2010) navštěvoval zařízení předškolního typu a k základnímu vzdělávání byl přijat od 1. 9. 2017. Dle vyjádření matky, prostřednictvím dotazníkového šetření, se u chlapce již od útlého dětství projevovala schopnost číst a psát. Rodinné prostředí, z něhož chlapec pochází, je neúplné. Respondent vyrůstá pouze s matkou a mladším sourozencem, který, mimo jiné, začal plnit povinnou školní docházku o rok dříve, neboť také u něj se projevil, v oblasti českého jazyka, schopnosti číst a psát.

Kontakt je ze strany chlapce navázán a celou dobu udržován zcela bez obtíží. Během zadávaných úkolů spolupracuje s velkou snahou o dobrý výsledek. Je klidný a v mluveném projevu velmi aktivní. Řeč je plynulá, srozumitelná a nenavědčuje jakékoliv řečové vadě.

Lexikálně-sémantická rovina jazyka

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

V mluveném projevu, týkajícím se popisu předloženého obrázku, zachází respondent místy až k detailnímu popisu jednotlivých věcí: „Nahoře jsou hodiny, mají žlutou barvu okolo. Jinak jsou modré a ty ručičky jsou černé.“ Ve zvýšené

míře jsou zmiňovány barvy, a to téměř u každé věci, jež je na obrázku zachycena. Jsou zmiňována deminutiva (medvídek, kytička ad.). Nejfrekventovanějším slovním druhem jsou, také v případě tohoto respondenta, substantiva (22 %), která ve spojení s adjektivy (15 %) tvoří přesnější označení dané věci (modrý kelímek, zelené polštářky, zelené listy) či je zmiňována její vlastnost (plyšový medvídek).

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

V oblasti pojmového myšlení bylo dosaženo nejvyššího bodového výsledku. Respondent velmi rychle reagoval a uvědomoval si vztahy mezi jednotlivými pojmy. Pouze v oblasti povolání došlo k pochybení, jelikož osoba, která vaří jídlo, je kuchař, nikoli pekař, jak bylo uvedeno ze strany respondenta.

Pragmatická rovina jazyka

Respondentovi nečiní zvládnutí informační roviny jazyka potíže. V průběhu vyprávění nebyla zaznamenána nespisovná výslovnost a zkomolená složitá (víceslabičná nebo neobvyklá) slova. Zdvořilostní otázky chlapec nevytvořil a rovněž zaměnil jméno jednoho ze zvířat. Výplňková slova byla ve slovním projevu použita pouze ojedinele, a to pouze za účelem získání času k tomu, aby správně zformuloval svou myšlenku. Nicméně i přesto, že došlo k absenci otázek, lze říci, že soudržnost textu byla dodržena, neboť reprodukce textu byla souvislá a chronologická posloupnost jednotlivých částí byla zachována.

Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

Zadávané úkoly byly pochopeny, nebylo potřeba instrukce opětovně sdělovat. Zatímco v prvním subtestu (Oprava významově nesprávných vět) bylo dosaženo maximálního výsledku, v subtestu, zaměřeném na tvorbu vět, respondent sice dokázal z uvedených slov vytvořit větu, avšak uvedená věta obsahovala menší nedostatky.

9. VYHODNOCENÍ LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÉ ROVINY JAZYKA

Osvojování aktivní i pasivní slovní zásoby a bohatosti její obsahové stránky je záležitostí velmi individuální. Záleží především na duševní vyspělosti a mentálním vývoji každého jedince. I přesto by však měl žák druhého ročníku základního vzdělávání disponovat průměrně rozsáhlou slovní zásobou, obsahující všechny slovní druhy a měl být schopen spojovat věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy. V souvislosti s významy slov by mělo také docházet k jejich porovnání, zvláště z hlediska opačného významu a schopnosti určit slova významem nadřazená, podřazená a souřadná. Úroveň jazykových dovedností jsme tedy testovali prostřednictvím popisu obrázku a tří sérií obrázků, kdy jsme měli možnost ověřit si, zda dochází ke správnému uvědomění vztahů mezi nimi.

V první části (**I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji**), byla vysoká úroveň slovní zásoby prokázána u *Respondenta 11*, který během svého vyjadřování aktivně užíval téměř všechny slovní druhy a tvořil gramaticky správné, a logicky uspořádané větné konstrukce. Na stejnou úroveň řadíme také *Respondenta 12*, u něhož docházelo, oproti výše uvedenému k užívání barevného rozlišování předmětů a věcí, jež byly vyobrazeny na obrázku. Taktéž prokázal schopnost vyjadřování formou rozvitých a gramaticky správných vět. Bohatou slovní zásobou disponuje také *Respondent 9*, který během svého vyjadřování zacházel mnohdy k velmi detailnímu popisu, při němž docházelo k tvorbě rozvitých vět bez známek chybovosti. U *Respondenta 4* byla zaznamenána průměrná úroveň slovní zásoby. Pro mnohé vyobrazené předměty nebylo v několika případech použito adekvátního označení či docházelo k opětovnému sdělení již zmíněného. Zároveň docházelo k narušování slovosledu a užívání agramatismů. Rovněž *Respondent 2* disponuje v mluveném projevu průměrnou slovní zásobou. V mnoha situacích bylo zaznamenáno, že respondent nedokázal svou myšlenku vyjádřit prostřednictvím adekvátního použití slov. Během popisu nebyly rovněž jednotlivé předměty rozlišeny na základě barvy či

pojmenovány nadřazeným pojmem. Na podobnou úroveň je možno umístit také *Respondenta 7*, který se během svého projevu tvořil zejména věty holé a rozvité, bez gramatických či jiných nedostatků. Použití návodných otázek ze strany badatele bylo potřeba v případě *Respondenta 1*, jehož vyjadřování bylo zpočátku v jednoduchých větách, které byly postupně upozaděny a nahrazeny výčtem jednotlivých předmětů na popisovaném obrázku. Vysoký počet nedostatků ve slovní zásobě je patrný u *Respondenta 6* a *Respondenta 5* kde se vyjadřování pohybovalo pouze na úrovni slov a jednoduchých vět. *Respondent 8* disponuje nízkou slovní zásobou, kdy v průběhu popisu obrázku jsou vytvářeny jednoduché a rozvité věty bez známek gramatických chyb. Stejně úrovně dosahuje také *Respondent 10*. Výrazný propad byl zaznamenán u *Respondenta 3*, který upřednostňoval velmi stručné vyjadřování, pouze na základě výčtu jednotlivých předmětů. Zatímco v mluveném projevu *Respondentů 1-6* bylo zaznamenáno použití agramatismů a výrazů typických pro ostravský lašský interdialekt, u druhé skupiny se výše uvedené jevy téměř nevyskytovaly.

V druhé části (**II. Uvědomění vztahů mezi pojmy**) dosahoval nejlepších bodových výsledků, oproti části první, *Respondent 8*, který si plně uvědomuje vztahy mezi pojmy a dokáže vytvořit slovo významem nadřazené. Na téměř stejné úrovni se pohybují také ostatní respondenti neromského původu (*Respondent 7, 12, 11, 9, 10*). Najít adekvátní nadřazený výraz pro jednotlivé pojmy, nečinilo potíže *Respondentovi 4*, který pouze v jednom případě nevytvořil nadřazený pojem. Oblast pojmového myšlení se jeví jako průměrná u *Respondenta 2*, kterému ve většině případů činilo obtíže vyjádřit, co má na mysli. Následně se dostáváme k respondentům, u nichž dochází, vlivem špatného porozumění, k časté chybovosti. *Respondent 1* a *Respondent 3* dosahují, v souvislosti s celkovým hodnocením, téměř stejných výsledků. Problém činí nejen určit nadřazený pojem, ale především najít vhodné slovo, které by odpovídalo zobrazované skutečnosti. Jako nejvíce problematická se oblast pojmového myšlení projevila u *Respondenta 5* a *Respondenta 6*, kteří nejen měli potíže s porozuměním, ale také chybovali v odpovědích nebo při nalezení slova, které neodpovídalo věcnému významu.

Obecně lze konstatovat, že největší obtíže převládaly v první sérii obrázků, vztahujících se k povolání, kde nejenže žádný z *Respondentů 1–6* nedokázal určit nadřazené slovo, ale zároveň byla zcela nezáměrně vytvářena zvláštní označení pro některá povolání (obchodnička, masarna, kominář, spravovák ad.). Respondenti tak mnohdy měli problém se smysluplným pojmenováním toho, co mají na mysli. Na základě důkladného zpracování veškerých pořízených audionahrávek a při srovnání výsledků obou skupin respondentů je prokazatelné, že z hlediska lexikálně-sémantické roviny jazyka jsou žáci neromského původu (*Respondenti 7-12*) v jednotlivých rovinách jazyka vyspělejší.

Hlavní příčinu nízké úspěšnosti romských žáků spatřujeme v tom, že převážná část respondentů pochází z rodinného prostředí, v němž všichni členové hovoří českým i romským jazykem. V mluveném projevu se tak projevují typické znaky jejich prvního jazyka, tedy romštiny, což výrazně působí na úroveň jejich vyjadřování.

10. VYHODNOCENÍ PRAGMATICKÉ ROVINY JAZYKA

Prostřednictvím pragmatické roviny jazyka, která je jednou z podstatných složek ve vývoji dětské řeči, jsme na základě reprodukce vyprávěného příběhu měli možnost sledovat: (1) **schopnost zvládnutí informační roviny sdělení**, (2) **schopnost vlastní mluvené produkce (výslovnost, lexikon, soudržnost textu)**.

Při celkovém porovnání je prokazatelné, že úspěšnější byla druhá skupina (*Respondenti 7–12*), a to i přesto, že převážná část z nich vynechala „úvodní“ část vyprávění (*Respondent 10, Respondent 7*) a rovnou přešla k podstatě sdělení. Oproti tomu někteří zvolili, již známá a pro vyprávění téměř typická slova: Bylo – nebylo (*Respondent 1, Respondent 2*). Ačkoli téměř všichni respondenti byli schopni zvládnout informační rovinu sdělení, u následujících jevů se výsledky poněkud lišily. Mezi typické jazykové prostředky, které jsou podstatnou součástí vyprávění, patří především přímá řeč, která však některým respondentům činila potíže. Mnohá úskalí jsme zaznamenali v souvislosti se zdvořilostními otázkami (Můžu u vás bydlet? Můžu s tebou bydlet?), které byly v některých případech zcela vynechány (*Respondent 2, Respondent 6, Respondent 7*). Vzhledem k tomu, že u mnohých respondentů dochází vlivem dyslálie k narušené komunikační schopnosti (*Respondent 4, Respondent 6*), objevovaly se v jejich výslovnosti neadekvátní slova či slovní spojení. Jestliže si řečník není v daném okamžiku něčím jistý či potřebuje dostatečný čas k tomu, aby zformuloval to, co chce vyjádřit, použije výplňková slova, která však mluvený projev narušují, neboť snižují jeho plynulost. Slova tohoto typu byla zaznamenána v několika případech (*Respondent 1, Respondent 2, Respondent 4*), kde je respondenti volili záměrně, aby se vyvarovali zbytečného mlčení, které by mělo za následek ztrátu slova. Někteří (*Respondent 6, Respondent 2*) nebyli schopni jednotlivé části vyprávění řadit tak, aby na sebe navazovaly. Informace tak byly sděleny bez bližší souvislosti, což mělo za následek narušení soudržnosti textu.

11. VYHODNOCENÍ MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÉ ROVINY JAZYKA

Schopnost tvořit gramaticky správné věty, užívání jednotlivých slovních druhů a flexe slov (deklinace, konjugace) byla testována prostřednictvím dvou vybraných subtestů H-S-E-T. V prvním subtestu, který sestával z devíti položek, bylo podstatné nahradit jedno slovo ve větě, které narušuje její význam. Vyžadována zde byla jazyková způsobilost, na jejímž základě by respondent měl být schopen uvědomit si, které slovo do věty nepatří a jakým vhodným slovem jej lze nahradit, aby věta dávala smysl. Zároveň bylo potřeba, aby byla zachována gramatická správnost opravených vět. U obou skupin (*Respondenti 1–6*, *Respondenti 7–12*) lze zaznamenat značnou rozdílnost, a to nejen ve výsledcích, ale také i v přístupu a porozumění zadávanému úkolu. Zatímco druhá skupina neměla s porozuměním téměř žádné potíže a k jednotlivým úkolům přistupovala s chutí, u první skupiny bylo patrné, že mnozí respondenti (*Respondent 6*) se s úkoly podobného typu ještě nesetkali. Největší potíže respondentům první skupiny činily následující věty: Když jdeme do obchodu, vyděláváme peníze. Děti chodí do školy, aby byly veselé. V tombole je možné použít auto. Úplný propad byl vyhodnocen u *Respondenta 5* a *Respondenta 6*, kteří nedokázali rozpoznat nesprávná syntagmatická spojení a opravit větu. *Respondent 6* mnohdy vycházel spíše z osobních prožitků, kdy věty byly formulovány dle vlastního uvážení. Ve druhé skupině bylo u respondentů dosaženo téměř plného počtu bodů, mimo *Respondenta 10*, který dosáhl nejnižšího bodového hodnocení. Také zde jsme se setkali s otázkami, v nichž bylo chybováno nejčastěji: Děti chodí do školy, aby byly veselé. V tombole je možné použít auto.

U druhého subtestu, který obsahoval deset položek, z nichž každá byla tvořena dvojicí či trojicí slov v základním tvaru, bylo požadováno, aby respondent vytvořil gramaticky správnou větu, obsahující všechna uvedená slova. Jako nejvíce problematická se u obou skupin projevila dvojice slov: jablko – ukousnout a smutný – plakat. Nicméně, i přesto, že u mnohých respondentů druhé skupiny se výsledné hodnocení pohybovalo na nízké úrovni (*Respondent 8*, *Respondent 11*),

konstatujeme, že horších výsledků dosáhli respondenti romského etnika, u nichž se nejen v této části, ale také v části předchozí vyskytovaly agramatismy, záměny slov, slovních spojení a útvary typické pro jazyk dané oblasti.

12. VYHODNOCENÍ DÍLČÍCH VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Na základě zpracování veškerých pořízených audionahrávek a jejich důkladné analýzy se nám podařilo zajistit dostatečné množství podkladů, které nám umožnily porovnat rozdíly jazykové produkce žáků romského a neromského původu v jednotlivých rovinách jazyka. V této souvislosti se nám také podařilo potvrdit námi vyslovenou teorii (**kapitola 9. Cíl práce a metodologie výzkumného šetření**) a dokázat tak, že za nejpodstatnější faktor, ovlivňující jazykový vývoj jedince, nelze považovat, zda dítě vyrůstá v úplné či neúplné rodině. Zásadní je socioekonomický status rodiny a neustálá podpora v rozvoji všech jazykových rovin, které se vzájemně prolínají. K tomuto zjištění, a zároveň také zodpovězení výzkumných otázek, jsme dospěli po vyhodnocení dotazníkového šetření, v němž pro nás byly podstatné především odpovědi, vztahující se k vybraným otázkám. (1.) **Jakými jazyky doma hovoříte?** (2.) **Jakými jazyky mluvíte na své dítě?** (3.) **Jakými jazyky mluví dítě s vámi?** (4.) **Kolik času denně aktivně trávíte se svým dítětem (komunikace, předčítání knih, učení)?** (5.) **Kdo dítěti pomáhá s domácí přípravou na vyučování?** (6.) **Hovoříte doma s dítětem o dění ve škole?** (7.) **Navštěvuje vaše dítě, v rámci mimoškolních činností, nějaké zájmové kroužky/aktivity?** (8.) **Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** (9.) **Oblast vašeho vzdělání?**

Dle odpovědí zákonných zástupců bylo zjištěno, že ve čtyřech případech (*Respondent 1, Respondent 3, Respondent 5, Respondent 6*) je komunikace v rodinném prostředí realizována v českém a romském jazyce, a to jak ve vztahu k dítěti, tak i mezi ostatními členy domácnosti. U ostatních respondentů byl jako hlavní komunikační jazyk uveden pouze český jazyk. Zatímco u *Respondentů 1–6* bylo zjištěno, že rodič se svým dítětem tráví denně méně než hodinu času, u *Respondentů 7–12* byla průměrná denní aktivita ve vztahu rodič – dítě 2 až 3 hodiny, kdy jako nejčastější činnost byla uvedena četba knih, povídání si o knihách a poslech mluveného slova prostřednictvím nahrávek pohádek. Obdobné výsledky byly zjištěny také u ostatních otázek, kdy na rozdíl od zákonných zástupců první skupiny, u níž s přípravou na vyučování nepomáhá dítěti nikdo a

neprobíhá ani komunikace o dění ve škole, zákonní zástupci druhé skupiny v obou případech uvedli, že se s dětmi učí a denně s nimi mluví o škole. Mnozí rodiče *Respondentů 1–6* mimo jiné uvedli, že převážnou zodpovědnost za učení a průběžnou přípravu nese pouze školské zařízení. Značnou rozdílnost lze zaznamenat také v otázce, vztahující se k mimoškolním činnostem – aktivity/kroužky. S výjimkou jednoho žáka (*Respondent 4*), který pravidelně dochází na tzv. doučování v rámci neziskové organizace, všichni zástupci romských žáků odpověděli, že jejich dítě nenavštěvuje žádné zařízení, podílejí se na jeho dalším osobnostním rozvoji. V případě neromských žáků byly uvedeny následující aktivity: hra na klavír/flétnu, hasičský kroužek, čtenářský klub, výtvarné práce s netradičním materiálem, balet ad.

Okruh otázek, týkající se dosaženého vzdělání a oblasti zaměstnání, hodnotíme v dotazníkovém šetření na nejvyšší možnou pozici, jelikož právě tento faktor má podstatný vliv na rozvoj a vzdělání dítěte. Nejvyšší dosažené vzdělání zástupců romských žáků je vzdělání základní a oblast zaměstnání není žádná, tzn., že rodiče jsou v domácnosti. A právě nízká úroveň vzdělání romských rodičů představuje zvýšené riziko toho, že tito rodiče nedokáží adekvátně podpořit své děti ve školním vzdělávacím procesu, poradit jim s přípravou na vyučování, případně je dále motivovat ke školní úspěšnosti a překonávání možných překážek. Oproti tomu zástupci neromských žáků dosahují středoškolského či vysokoškolského vzdělání a jako oblast svého zaměstnání uvádějí humanitární činnost, zdravotnictví či informační technologie.

Uvedené determinanty se ukázaly jako vysoce ovlivňující jazykovou úroveň respondentů romského původu, jejichž výsledky byly na prokazatelně nižší úrovni než výsledky respondentů neromského původu.

ZÁVĚR

Diplomová práce zkoumala úroveň verbálních dovedností v češtině jakožto vyučovacím jazyce mezi dvěma odlišnými etniky – žáky romského původu a žáky neromského původu, a to ve vybraných rovinách jazyka. Zásadní pro nás bylo zaměřit se především na determinanty, které se jeví jako možné příčiny ovlivňující jazykovou úroveň žáků mladšího školního věku.

Práci jsme rozdělili do dvanácti kapitol, přičemž prvních osm kapitol bylo věnováno teoretické části, v níž jsme na základě odborné literatury pojednali o vývoji dětské řeči, osvojování jednotlivých rovin jazyka, mluveném projevu z pohledu syntaktického, mladším školním věku a předpokladech, které jsou nedílnou součástí úspěšného zvládnutí školní docházky. Dále jsme v teoretické části věnovali pozornost rámcovému vzdělávacímu programu, vztahujícímu se ke klíčovým kompetencím v oblasti českého jazyka a v neposlední řadě mluvenému jazyku města Ostravy.

Praktická část byla zaměřena na průběh a výsledky výzkumného šetření. Hned v úvodu této části jsme si stanovili výzkumné otázky, jejichž prostřednictvím jsme měli možnost ověřit si teorii, zda nejpodstatnějším faktorem, ovlivňujícím verbální dovednosti dítěte je socioekonomický status rodiny a neustálá podpora v rozvoji jazykových rovin, či nikoli. Hlavními metodami, jež byly ve výzkumu aplikovány, bylo dotazníkové šetření, určené zákonným zástupcům a standardizovaný rozhovor, jehož prostřednictvím byly ověřovány schopnosti a dovednosti v jazykové rovině lexikálně-sémantické, pragmatické a morfologicko-syntaktické. Testování proběhlo u vybraných žáků dvou základních škol v Moravskoslezském kraji, kdy jsme z každé školy vybrali šest žáků, kteří museli splňovat příslušná kritéria. V rozmezí dvou měsíců jsme v uvedených institucích shromažďovali, formou připravených i nepřípravených mluvených projevů, potřebná data, která jsme posléze utřídili a podrobili pečlivé analýze, jež nám poskytla dostatek informací, umožňujících provést zamýšlený výzkum.

Na základě vyhodnocení všech výsledků v testovaných rovinách jazyka jsme konstatovali, že závažné nedostatky byly zaznamenány u žáků romského původu. V průběhu výzkumného šetření bylo možno vyzorovat, že největší obtíže jim činila práce se slovy v oblasti pojmového myšlení, aplikace gramatických pravidel, a především samostatné a smysluplné vyjadřování vlastních myšlenek. Dalším nutným podkladem, který přispěl k výše uvedenému tvrzení, bylo také vyhodnocení dotazníků zákonných zástupců, z něhož vyplynulo, že romští žáci, kteří byli součástí výzkumného šetření, nevyrůstají v podnětném prostředí, jež by vedlo k jejich pozitivnímu rozvoji v jednotlivých rovinách jazyka.

V této souvislosti zároveň dokládáme, že námi uvedená teorie vztahující se k vybraným faktorům ovlivňujícím jazykový vývoj jedince se potvrdila, neboť právě rodinné prostředí je jednou z nejpodstatnějších složek, odrážejících se v rozvoji osobnosti dítěte.

ANOTACE

Název práce: Faktory ovlivňující verbální dovednosti žáků na prvním stupni základní školy (případová studie)

Autor práce: Bc. Simona Petričová

Vedoucí práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Katedra: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta

Počet znaků: 120 015

Počet titulů použité literatury: 62

Klíčová slova: dětská řeč, mladší školní věk, jazykové kompetence, romský žák, neromský žák, mluvený projev, rodinné determinanty, sociální determinanty, školní zralost, školní připravenost, mluva Ostravska, řeč orientovaná na dítě.

Diplomová práce pojednává o faktorech, jež prokazatelně ovlivňují verbální jazykovou úroveň žáků mladšího školního věku, se zaměřením na rozdíly v jazykové produkci žáků romského a neromského původu. Jako zásadní uvádíme rodinné a sociální determinanty, které mají podstatný vliv nejen na rozvoj jednotlivých jazykových rovin, ale patřičnou měrou ovlivňují další vývoj osobnosti dítěte. Převážná část práce sestává z vlastního výzkumného šetření, které bylo realizováno formou dotazníkového šetření a standardizovaného rozhovoru. Analýza veškerých pořízených a následně zpracovaných dat poskytla relevantní výsledky, na jejichž základě jsme dospěli k závěru, že lepších výsledků dosahují žáci neromského původu. Na závěr práce jsou zařazeny komplexní přepisy audionahrávek.

RESUME

Diploma thesis *Factors influencing the verbal skills of primary school students (case study)* is focused on the comparison of the language level of students of Gipsy and non-Gipsy origin.

The thesis is divided into two parts, and in the first part a theoretical view on the beginnings of children's speech, focusing on the development of individual levels of language: lexical-semantic, pragmatic, morphological-syntactic is presented. We also discuss communication and speech in the relationship between parent and child, where we present a set of linguistic means that are used during communication, because many theoretical works prove, that an adult man chooses a completely different way of communication when communicating with a child. As absolutely essential in the development we consider determinants, especially family and social, which undoubtedly participate on the development of personality, not only in the linguistic, but in all human related directions. In the case of the negative influence of the mentioned factors, which affect the child and operate on his / her personality, there are many failures of the students during their education at elementary school level. This is related to the key competences, including school maturity and school preparedness, which are a necessary to handle the school requirements successfully. Since the thesis consists mainly in the analysis of verbal expressions, we have also included spoken speech with focus on the syntactic aspect of the language into the theoretical part, where we have introduced the most frequent phenomena occurring within this language plane. Finally, in the last chapter of the theoretical part, we generally discuss the dialects and formations typical to the spoken language of the city of Ostrava. In the practically focused part of the thesis, we performed a comprehensive analysis of all taken audio records and carefully judged the level of language skills of students in each of the studied planes of the language. On the basis of all the processed and thoroughly compiled data of all respondents, we have concluded, that in the different planes of language, students of non-Gipsy origin do achieve better language skills.

SEZNAM LITERATURY

AUER, P. *Jazyková interakce*. Překlad Jiří Nekvapil a kol. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2014. 312 s.

BALHAR, J. *Skladba lašských nářečí*. 1. vyd. Praha: Academia, 1974. 197 s.

BARTANUSZ, Š., ŠULOVÁ, L. Otcovská a mateřská mluva. In: Šulová, L., Zauouche-Gaudron, Ch. (Ed.): *Předškolní dítě a jeho svět*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 462 s.

BARTOŇOVÁ, M. *Inkluze ve škole a ve společnosti jako interdisciplinární téma*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 270 s.

BALVÍN, J. *Metody výuky romských žáků*. 1. vyd. Praha: Radix, 2007. 200 s.

BEDNÁŘOVÁ, J. ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vyd. Brno: Edika, 2015. 100 s.

BERÁNKOVÁ, N. *Vliv prostředí na jazykovou kulturu dětí předškolního věku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. 121 s.

BĚLIČ, J. *Nástin české dialektologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 463 s.

BRABCOVÁ, R. a kol. *Didaktika českého jazyka pro 2. – 4. ročník ZŠ*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 202 s.

BUDÍKOVÁ, J. a kol. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?* 1. vyd. Brno: Computer Press, s.r.o., 2004. 157 s.

- BYTEŠTÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 236 s.
- CVRČEK, V. *Mluvnice současné češtiny*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 353 s.
- CVRČEK, V. *Teorie jazykové kultury po roce 1945*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2006. 123 s.
- ČECHOVÁ, M. *Řeč o řeči*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2010. 358 s.
- ČERMÁK. *Jazyk a jazykověda*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 380 s.
- ČERNÝ, J. *Úvod do studia jazyka*. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2008. 248 s.
- ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. 1. vyd. Praha: Academia, 491 s.
- DAVIDOVÁ, D. *Kapitoly z dialektologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1992. 85 s.
- DAVIDOVÁ, D. a kol. *Mluvená čeština na Moravě*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1997. 163 s.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s.
- GRIMMOVÁ, H., SCHÖLER, H., MIKULAJOVÁ, M. *Heidelberský test vývoje řeči H-S-E-T*. 1. vyd. Brno: Psychodiagnostika. 1997. 328 s.
- GRYGERKOVÁ, M. *Spisovný jazyk a jazyková kultura*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2002. 62 s.

HIRSCHOVÁ, M. *Pragmatika v češtině*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 243 s.

HOFFMANNOVÁ, J. a kol. *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. 1. vyd. Praha: Trizonia, 1999. 256 s.

HUBÁČEK, J. a kol. *Čeština pro učitele*. 4 vyd. Odry: Vade mecum Bohemiae, 2010. 375 s.

KNOP, A. a kol. *Dějiny českého jazyka ve Slezsku a na Ostravsku*. 1. vyd. Ostrava: Socialistická akademie, 1967. 87 s.

KOLLÁRIKOVÁ, Z. a kol. *Předškolní a primární pedagogika. Předškolní a elementární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 455 s.

KOŘENSKÝ, J. *Komunikace a čeština*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 1992. 89 s.

KRČMOVÁ, M. *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. 214 s.

KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 165 s.

KUTÁLKOVÁ, D. *Slovo za slovem: o vývoji a poruchách dětské řeči*. 1. vyd. Praha: KPH, 1992. 136 s.

KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 136 s.

MIKULAJOVÁ, M. *Metódy diagnostiky dyslexie*. 1. vyd. Bratislava: Mabag, 2010. 56 s.

NAVRÁTILOVÁ, M. *Živá abeceda aneb písmenka v říši divů*. 1. vyd. Praha: ABC Music, 2015. 176 s.

NOVÁČKOVÁ, O. *Živá abeceda*. 4. Vyd. Brno: Nová škola, 2017. 51 s.

OHNESORG, K. *Naše dítě se učí mluvit*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. 67 s.

PAČESOVÁ, J. *Řeč v raném dětství*. 1. vyd. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1979. 170 s.

PALENČÁROVÁ, J. a kol. *Aktivní naslouchání při vyučování: Rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. 1 vyd. Praha: Portál, 2006. 102 s.

PIAGET, J. a INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. 6. vyd. Praha: Portál, 1991. 67 s.

PRŮCHA, J. *Dětská řeč a komunikace: Poznatky vývojové psycholingvistiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 199 s.

PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky I., Vývoj člověka do patnácti let*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 414 s.

SEKEROVÁ, K., SEKERA, O. *Řeč orientovaná na dítě – rodičovské aspekty a limity (sebezáchovné komunikační pozice v praxi)*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016. 144 s.

SCHNEIDEROVÁ, E., HANZOVÁ, M. *Aktivní vyjadřovací dovednosti u dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 199 s.

SKULINA, J. *Ostravská mluva*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1979. 201 s.

SOCHOROVÁ, Z. *Lašská slovní zásoba*. 1. vyd. Praha: Academia, 2001. 302 s.

SPIJKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 311 s.

ŠEBESTA, K. *Od jazyka ke komunikaci: didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999, 157 s.

ŠEĎOVÁ, K. a kol. *Komunikace ve školní třídě*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 293 s.

ŠORMOVÁ, K. *Jak čtou Romové: kvantitativní výzkum úrovně čtenářské gramotnosti romských žáků*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2016. 196 s.

ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 130 s.

VYGOTSKIJ, S. *Psychologie myšlení a řeči*. 2. vyd. Praha: Portál, 2017, 151 s.

Český statistický úřad. [online]. 2017 [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

KROPÁČKOVÁ, J. *Spousta odkladů je zbytečných. Do školy může jít dítě i s vadou řeči, říká odbornice*. [online]. 2013 [cit. 2018-02-24]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. 2017 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

MÜLLEROVÁ, O. *K syntaxi nepřipravených souvislých mluvených projevů: (Přidatné výrazy a konstrukce)* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 1966 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/>

SMOLÍK, F. *Osvojování českých slovesných tvarů v raném věku*. [online]. Praha: Československá psychologie, 2002 [cit. 2018-8-19].

Dostupné z: <http://cspych.psu.cas.cz/>

Ústav Českého národního korpusu. [online]. 2010 [cit. 2018-03-12]. Dostupné

z: <http://wiki.korpus.cz/>

VAŠEK, A. *Výstavba přičleňovacího větného celku v místním nářečí: (Příspěvek k poznání nářeční promluvy)* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 1963 [cit. 2018-03-02]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/>

Vysočina Education. [online]. 2017 [cit. 2018-09-14]. Dostupné

z: <http://www.zvskadan.cz/>

Základní škola Ostrava. [online]. 2018 [cit. 2018-08-16]. Dostupné

z: <http://www.zs-mat5.cz/>

Základní škola Ostrava – Mariánské Hory. [online]. 2017 [cit. 2018-08-15].

Dostupné z: <https://zskarasova.webnode.cz/>

Základní škola a mateřská škola při nemocnici. [online]. 2017 [cit. 2018-09-14].

Dostupné z: <http://www.zvskadan.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

1. Informovaný souhlas
2. Dotazník pro zákonné zástupce
3. Standardizovaný rozhovor
4. Respondent č. 1
5. Respondent č. 2
6. Respondent č. 3
7. Respondent č. 4
8. Respondent č. 5
9. Respondent č. 6
10. Respondent č. 7
11. Respondent č. 8
12. Respondent č. 9
13. Respondent č. 10
14. Respondent č. 11
15. Respondent č. 12
16. Graf č. 1 – Úroveň slovní zásoby
17. Graf č. 2 – Uvědomění vztahů mezi pojmy
18. Tabulka č. 1 – Pragmatická rovina jazyka
19. Graf č. 3 – Pragmatická rovina jazyka
20. Graf č. 4 – Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

PŘÍLOHA Č. 1

INFORMOVANÝ SOUHLAS

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VERBÁLNÍ DOVEDNOSTI ŽÁKŮ NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

(PŘÍPADOVÁ STUDIE)

Autor: Bc. Simona Petričová

Název magisterské diplomové práce: Verbální dovednosti žáků na prvním stupni ZŠ: případová studie

Název univerzity a fakulty: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta

Vedoucí magisterské diplomové práce: Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.

Telefonický kontakt: 604 147 161

Vážení rodiče (zákonní zástupci),
dovolte mi, abych se Vám v krátkosti představila.

Mé jméno je Simona Petričová a jsem studentkou navazujícího magisterského studia programu Česká filologie na Univerzitě Palackého v Olomouci. V souvislosti s ukončením studia píši magisterskou diplomovou práci (dále jen DP), v níž se zabývám verbálními dovednostmi žáků na prvním stupni základní školy. Hlavním přínosem této práce je metodologický výzkum zaměřený na srovnání těchto dovedností u žáků romského a neromského původu. Obracím se na Vás tedy s prosbou, zda souhlasíte s tím, že budu v rámci tohoto výzkumu spolupracovat s Vaším dítětem.

Ujišťuji Vás, že získané materiály budou výhradně sloužit jako podklad k vypracování DP a nebudou v žádném případě poskytnuty žádné třetí osobě. Ihned poté, co dojde k jejich následnému zpracování, budou všechny materiály znehodnoceny. S tímto samozřejmě souvisí také jméno a příjmení. Všichni žáci, kteří budou předmětem výzkumu, budou uváděni pod přidělenou značkou: *Respondent 1, Respondent 2 ...*

Metodologický výzkum bude proveden dvojím způsobem:

1) Standardizovaným rozhovorem s dítětem, jehož prostřednictvím bude zkoumána sémanticko-lexikální, morfologicko-syntaktická a pragmatická rovina jazyka. K tomu, aby bylo možno tuto část komplexně zpracovat, je nutné, aby celý rozhovor byl opatřen audionahrávkou, a to v patřičném časovém intervalu.

2) Dotazníkem, jež bude sloužit k bližšímu poznání respondenta. Tento dotazník je určen pouze pro rodiče, případně zákonné zástupce dítěte.

Nyní Vás prosím o vyplnění následujících údajů:

Jméno a příjmení dítěte:

.....

Věk dítěte:

.....

Jméno a příjmení zákonného zástupce dítěte:

.....

Vyberte, prosím jednu z uvedených možností:

SOUHLASÍM / NESOUHLASÍM s tím, aby Bc. Simona Petričová spolupracovala s mou dcerou/mým synem a pořizovala tak audionahrávku.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu

Bc. Simona Petričová

PŘÍLOHA Č. 2

DOTAZNÍK PRO ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VERBÁLNÍ DOVEDNOSTI ŽÁKŮ NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY (PŘÍPADOVÁ STUDIE)

(Vámi zvolenou variantu, prosím, zakroužkujte, popř. doplňte)

1. Navštěvovalo Vaše dítě zařízení předškolního typu?

- Ano
- Ne (prosím, uveďte důvod)

.....

2. Nastoupilo Vaše dítě do základní školy v řádném termínu?

- Ano
- Ne

(prosím, uveďte případné důvody odkladu povinné školní docházky)

.....

3. Projevily se u Vašeho dítěte před nástupem do školy nějaké zvláštní schopnosti v oblasti českého jazyka? (vysoká slovní obratnost, čtení, psaní ad.)

- Ano

.....

- Ne
- Nevím, ničeho jsem si v tomto směru nevšiml/a

**4. Má Vaše dítě nějakého sourozence? (v případě, že zvolíte variantu
Ano, uveďte přesný počet a stáří jednotlivých sourozenců)**

- Ano

.....

- Ne

5. Vyrůstá Vaše dítě v úplné rodině?

- Ano
- Ne
- Jsem rozveden/á, ale žiji s novým partnerem

6. Jakými jazyky doma hovoříte?

.....

7. Jakými jazyky mluvíte na své dítě?

.....

8. Jakými jazyky mluví dítě s Vámi?

.....

**9. Kolik času denně aktivně trávíte se svým dítětem (komunikace,
předčítání knih, učení)?**

- Méně než hodinu
- Zhruba hodinu a půl
- Dvě až tři hodiny
- Neumím se vyjádřit

10. Navštěvuje Vaše dítě, v rámci mimoškolních činností, nějaké zájmové kroužky/aktivity? (v případě, že zvolíte variantu Ano, uveďte, prosím, o jaké činnosti se jedná, a jaká je četnost jeho návštěv)

- Ano

- druh/y zájmového kroužku /aktivity

.....
.....

- týdenní časový rozsah:

.....
.....

11. Kdo dítěti pomáhá s domácí přípravou na vyučování?

- Matka
- Otec
- Starší sourozenec
- Jiný rodinný příslušník
- Nikdo
- Jiné (prosím, uveďte)

.....
.....

12. Hovoříte doma s dítětem o dění ve škole?

- Ano
- Ne

13. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
- Středoškolské s výučním listem
- Středoškolské s maturitou
- Vysokoškolské

14. Oblast vašeho vzdělání? (prosím, uveďte)

.....

15. Oblast Vašeho zaměstnání? (prosím, uveďte)

.....

16. Pohlaví

- Žena
- Muž

17. Věk

- Méně než 25 let
- 25-40 let
- Více než 40 let

Děkuji Vám za Váš čas a vyplnění dotazníku.

Bc. Simona Petričová

PŘÍLOHA Č. 3

Standardizovaný rozhovor

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

1. Žák dostane obrázek, na němž je vyobrazen dětský pokoj, a jeho úkolem bude popsat, co vše na obrázku vidí. Aby si mohl žák obrázek dobře prohlédnout a utřídit si v hlavě své myšlenky, bude mu poskytnuto pět minut na přípravu. Následně bude vyzván, aby začal s popisem.

(Nováčková, 2017, s. 8)

2. Před žáka jsou na lavici jednotlivě pokládány obrázky a jeho úkolem je pojmenovat, co na obrázcích vidí. Následně určí, co je pro danou skupinu obrázků společné (nadřazený pojem).

U obrázků, znázorňujících povolání, žák odpovídá na otázku ze strany badatele:
„Jakou činnost osoba vykonává, popř. co je jejím úkolem?“

Podobně je tomu také v případě školních potřeb (vybavení):

„K čemu se věc používá?“

A) Ovoce – jablko, hruška, banán, hroznové víno, třešně, jahody, maliny švestky, pomeranč, ananas

Zelenina – rajče, okurka, mrkev, cibule, hlávkový salát, kukuřice, lilek, česnek, paprika, ředkvičky

B) Povolání

Prodavačka – prodává v obchodě

Pekař – peče pečivo

Řidič – řídí (auto, autobus)

Lékař – ošetřuje nemocné lidi

Malíř – maluje obrazy

Paní učitelka – učí žáky (děti)

Myslivec – loví v lese zvířata

Kominík – čistí komíny

Listonoš – rozdává poštu

Zedník – staví domy (uvádíme tuto odpověď, jelikož je nejfrekventovanější)

(Nováčková, 2017, s. 14; Navrátilová, 2015, s. 113)

C) Školní potřeby (vybavení)

Aktovka – nosí se v ní věci do školy

Pouzdro – jsou v něm věci na psaní (psací náčiní)

Pytlík – nosí se v něm oblečení a obuv na tělesnou výchovu, přezůvky

Lavice – sedí se v ní během vyučování (ve škole)

Tabule – píše na ni paní učitelka

Sešit – píší do něj žáci

Pastelky – kreslení obrázků

Strouhátko (ořezávatko) – ořezávání tužek, pastelek

Pero – používá se k psaní

Učebnice – učíme se z ní

(Nováčková, 2017, s. 3–33)

V obou částech bude kladen důraz na počet slov a slovních spojení, jejich význam a spisovnost jednotlivých slov.

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

- na základě předem slyšené pohádky má žák za úkol pohádku převyprávět svými vlastními slovy

Text lidové pohádky: Boudo, budko (čte: třídní učitelka)

„U lesa stála dřevěná chaloupka – Bouda, budka. Jednoho dne běžela kolem myška Hrabalka. Když uviděla Boudu, budku, šla k ní blíž a zeptala se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“ Nikdo však neodpověděl. Myška tedy vběhla do budky a začala v ní bydlet. Druhý den přiskákala k budce žabka Kuňkalka, které se budka také zalíbila, šla k ní tedy blíž a hned se ptala: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“ „Já myška Hrabalka a kdo jsi ty?“ řekla myška. „Já jsem žabka Kuňkalka, můžu s tebou bydlet?“

odpověděla Žabka. „Tak pojd' dál,“ řekla myška. Žabka hop do budky a začala bydlet s myškou. Další den běžel kolem zajíček Ušáček. Uviděl budku, šel také k ní a zeptal se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“ „Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka a kdo jsi ty?“ řekla zvířátka. „Já jsem zajíček Ušáček, můžu s vámi bydlet?“ řekl zajíček. „Tak pojd' dál,“ odpověděla myška a žabka. Další den šla kolem liška Ryška. Uviděla budku, přiběhla blíž a hned se ptala: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“ „Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka, já zajíček Ušáček a kdo jsi ty?“ řekla zvířátka. „Já jsem liška Ryška, můžu s vámi bydlet?“ „Tak pojd' dál,“ odpověděla myška, žabka a zajíček. Další den běžel kolem vlček Šedý krček. Uviděl budku, skočil k ní a hned se ptal: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“ „Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka, já zajíček Ušáček, já liška Ryška a kdo jsi ty?“ řekli všichni společně. „Já jsem vlček Šedý krček, můžu s vámi bydlet?“ „Tak pojd' dál,“ řekli myška, žabka, zajíček a liška. Další den šel kolem medvěd Huňáč. Uviděl budku, přišel k ní a zeptal se: „Boudo budko, kdo v tobě přebývá?“ „Já myška Hrabalka, já žabka Kuňkalka, já zajíček Ušáček, já liška Ryška, já vlček Šedý krček a kdo jsi ty?“ zeptala se zvířátka. „Já jsem medvěd Huňáč, můžu s vámi bydlet?“ „Tak pojd' dál,“ řekli myška, žabka, zajíček, liška a vlček. Když lezl medvěd do budky, nemohl se tam dostat, protože byl příliš veliký. Vlezl tedy na střechnu. Najednou v budce zapraskalo a budka se rozsypala. Vyběhla z ní myška Hrabalka, žabka Kuňkalka, zajíček Ušáček, liška Ryška a vlček Šedý krček. A jelikož přišli o střechnu nad hlavou, domluvili se, že společně postaví novou budku a ještě větší, kde budou žít všichni společně.“¹²

---

¹² Základní škola a mateřská škola při nemocnici, <http://www.zvskadan.cz/>, [cit. 14. 9. 2018].

Dějová posloupnost

13

¹³ Vysočina Education, <http://www.zvskadan.cz/>, [cit. 14. 9. 2018].

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

Badatel přečte nahlas větu a úkolem respondenta je rozpoznat a opravit nesmyslná syntagmatická spojení.

Vyhodnocení subtestu I:

0 b – respondent neporozuměl zadání či nepoznal nesprávné syntagmatické spojení

1 b – respondent porozuměl zadání, uměl najít nesprávné syntagmatické spojení, avšak úkol vyřešil s pozměněním věty – její podstatné části, či použil nové slovo, které neodpovídá věcnému významu věty

2 b – respondent úkol splnil podle zadaných pokynů a zaměnil pouze jedno podstatné slovo

II. Tvorba vět (SB)

Respondentovi jsou přečteny dvojice či trojice slov v základním tvaru a jeho úkolem je utvářet smysluplné věty.

Vyhodnocení subtestu II:

0 b – respondent nepoužil ve větě všechna slova

1 b – respondent použil ve větě všechna slova, avšak vytvořená věta měla menší syntaktické či sémantické odchylky

2 b – respondent prostřednictvím všech slov vytvořil smysluplnou a gramaticky správnou větu či souvětí

PŘÍLOHA Č. 4

RESPONDENT Č. 1

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk, romský jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	6 minut	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	174	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	65	37 %
Adjektiva	22	13 %
Pronomina	4	2 %
Numeralia	22	13 %
Verba	17	10 %
Adverbia	26	15 %
Prepozice	5	3 %
Konjunkce	11	6 %
Partikule	2	1 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (40 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (0 %)	
	pouhým výčtem prvků (60 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (30 %)	ne (70 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (50 %)	ne (50 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	taxík	0	řídí, řídí lidi, nebo třeba svoji rodinu	0
UČITELKA	paní učitelka	1	učí děti, aby byly chytrý	1
KOMINÍK	kominík	1	čistí komíny	1
ZEDNÍK	to je jako ten kominík, ne stavitel	0	zdi staví, staví ještě domy, židle, všechno dřevěného	0
MYSLIVEC	co zabíjí ty zvířátka, lesník	0	aby zastřelil zvířátka, ale není to pěkné, střílí i stromy a stará se o les	0
PEKAŘ	pekař	1	peče třeba chleba, pečivo, koblížky	1
PRODAVAČKA	prodavačka	0	třeba někdo si kupí třeba pečivo, tak ona, že ti lidi to zaplatí a ona jim dá zpátky	0
LISTONOŠ	pošťák	1	doručí jim poštu	1
LÉKAŘ	pan doktor	1	aby léčil lidi	1

Jablko	jablko	1
Švestka	švestka	1
Ananas	ananas	1
Maliny	meruňka	0
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banán	1
Pomeranč	citron	0
Hruška	hruška	1
Třešně	třešně	0
Jahoda	jahoda	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	paprika	1
Lilek	neví	0
Ředkvičky	petržel	0
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	neví	0
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	lavice	1	na to si můžete dát jídlo, namalovat na to, na papír a tak	0
PERO	propiska	0	třeba můžete namalovat číslo a vypočítat si to	0
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	když si chceme ostrouhat tužku, pastelky	1
UČEBNICE	matematika	0	do toho můžete vypočítat příklady, různé číslo	0

SEŠIT	sešit	1	do toho můžete psát	1
AKTOVKA	aktovka	1	do toho si můžete dát knížky, žakovsku knížku, pastelky, pouzdro	1
POUZDRO	pouzdro	1	do toho si můžete dát fixy, propisky	1
PYTLÍK	pytel	1	brambory	0
PASTELKY	pastelky	1	na barvení, na výkres	0
TABULE	tabule	1	aby paní učitelka na to psala, a my třeba opisujeme	1
NADŘAZENÉ SLOVO: potřebné věci do školy				

Bodové vyhodnocení 2. části

I.	POVOLÁNÍ	20	12	60 %
II.	OVOCE	10	7	70 %
III.	ZELENINA	10	7	70 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	13	65 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R1: [| bilo nebilo o jedne: butce | o mmm jedne: dřevjene: xaloupce za menovala se taki butka | přišla tam jako první: miška miška mmm miška hrabalka | boudo boudo butko gdo k tobje přebi:va: | za nigdo se neozval tak šla tam za bidlela tam | potom k ňi: přišla na druhi: den mmm žapka kuňkalka | žapka řekla dřevjeni: du:m butko gdo k tobje přebi:va: za miška se ozvala ja: miška hrabalka | za žapka kuňkalka se zeptala tak mu:žu tam předvidlet za miška hrabalka řekla tak poť otevři dveře | za na čtvrti: den ne třet'i: den přišla zaji:ček uša:ček | mmm du:m dřevjeni: | boudo gdo k tobje přebi:va: za ozvala se ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka | za potom se za potom řekla miška mmm ta zaji:ček uša:ček | mu:žu tam s va:mi přebi:vat tak jo | čtvrti: den | potom přišla | přišla liška liška krejša | du:m

dřevjeni: gdo k tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: ža:ba kvak: ne ja: žaba:k kuňkalk | ja mmm miša:k uša:ček a gdo si ti povjed'eli zvi:řa:tka | ja: liška mmm hřiška liška hřiška | řa liška řekla mu:žu tam přebejvat u va:s tak poť | řa na pa:ti: den pa:ti: přiřla liška medvjet | ja: vl k hñedi: vl k hñedi: krk | řahojte ja: sem vl k ne mmm du:m du:m gdo k tobje přebi:va: ja: miška hrabalka ja: řab kva:k ne | ja: řa:ba kuňkalka ja: miř ja: kralk uša:ček | ja: liška hřiška a gdo si ti povjed'eli zvi:řa:tka | ja: ja: sem vl k hñedi: krk řa zeptala se liška mu:žu u va:s přebi:vat tak jo poť a na řesti: den přiřel medvjed | medvjet řekl gdo si ti du:m dume gdo k tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: řaba:k kuňkalka mm ja: zaji:ček uša:ček ja: liřička | ja: liřička hřiřička řa gdo si ti medvjed | mmm medvjet mmm medvjed huhñati: | ja: sem medvjet huhñati: řa mu:žu řa miři povjed'eli a? mmm řa |]

SP: [| mu:žu u va:s |]

R1: [| mu:žu u va:s přebejvet řa miři řekli tak jo | zazvoñil zvonec řa poha:tki je konec |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila na stůl květiny se s vázou.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Vyděláváme peníze, když ideme nakupovat.	0
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby byly chytré.	2
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Mamince jsme tym dárkem udělali velkou radost.	2
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápení a starostí se sama trápí.	1
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává dětem hodně učení a hodně úkolů.	2
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je hodně nemocný člověk, potřebuje ležet a uléčit se.	1

8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: Ne, peníze.	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Když jsme veselí, tancujeme a zpíváme.	1

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracovala do zahrady.</i>	1
2.	jablko – ukousnout	<i>Já jsem jablko ukousnula.</i>	1
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Na dvorku leží pes.</i>	2
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Otec, radováme se, protože to je dárek.</i>	0
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Lékař do toho křesla sedí.</i>	0
7.	cukr – sladký	<i>Cukr je sladký.</i>	2
8.	plakat – smutný	<i>Plakám a jsem smutný.</i>	1
9.	klubíčko – kočka – hrát si	<i>Kočka si hraje s klubíčkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko není studený.</i>	1

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	20	11	55 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	12	60 %

PŘÍLOHA Č. 5

RESPONDENT Č. 2

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	6 minut	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	284	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	70	25 %
Adjektiva	10	4 %
Pronomina	34	12 %
Numeralia	9	3 %
Verba	49	17 %
Adverbia	51	18 %
Prepozice	8	3 %
Konjunkce	41	14 %
Partikule	12	4 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (50 %)	
	pouhým výčtem prvků (50 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (40 %)	ne (60%)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (50 %)	ne (50 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	popelář	0	třeba jak máme popelnici, tak my tam házíme bordel a tak a on to vezme, dá to do toho auta, vyklopí to tam a dá to zpátky	0
UČITELKA	paní učitelka	1	učí děcka	1
KOMINÍK	kominík	1	když třeba chceme topit tak tam něco je, tak on to zrobí	0
ZEDNÍK	stavitel	0	staví zeď	1
MYSLIVEC	myslivec	1	chytá zvířata	1
PEKAŘ	pekař	1	peče pečivo, dorty a tak	1
PRODAVAČKA	prodavačka	1	prodává koláče, salámy	1
LISTONOŠ	pošťák	1	rozdává pošty	1
LÉKAŘ	doktor nebo doktorka	1	operuje a tak	1
MALÍŘ	malíř	1	maluje obrazy	1
NADŘAZENÉ SLOVO: neví				

Jablko	jablko	1
Švestka	švestky	1
Ananas	neví	0
Maliny	ostružiny	0
Hroznové víno	hrozno	1
Banán	banán	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hruška	1
Třešně	neví	0
Jahody	jahody	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	paprika	1
Lilek	neví	0
Ředkvičky	mrkvičky	0
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	lavice	1	věci si tam dáváme do školy	1
PERO	pero	1	píšem	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	na pastelky, strouháme	1
UČEBNICE	kniha	0	učíme se	1
SEŠIT	kniha	0	čteme a píšeme	0
AKTOVKA	aktovka	1	učebnice tam si dáváme	1
POUZDRO	pouzdro	1	dáváme tam pastelky, gumu	1
PYTLÍK	pytlík	1	svačina	0
PASTELKY	pastelky	1	malujeme	0
TABULE	tabule	1	když nevíme něco, tak nám to paní učitelka napíše	1
NADŘAZENÉ SLOVO: školní potřeby				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	16	80 %
II.	OVOCE	10	7	70 %
III.	ZELENINA	10	8	80 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	15	75 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R2: [|butko|]

SP: [| ale jak to začalo | ta poha:tka nějak zači:na: |]

R2: [| jo bilo nebilo mnoho leti bila tam pjekn:a butka | butko |]

SP: [| něgdo k te: butce vždicki přišel |]

R2: [| butko gdo f tobje je za nič | za znova | butko gdo f tobje přebi:va: za nič zase butko gdo f tobje přebi:va: za zaklepala | miška kuňkalka zaklepala za nigdo

se neozval | no za no za | no za ta | no za ta butka miška do ni: šla za zase přišla
ža:a:a:a:a:ba | ža:ba |]

SP: [| jak se menovala ta žapka |]

R2: [| nevi:m |]

SP: [| kuňkalka |]

R2: [| ža:ba kuňkalka | butko gdo f tobje přebi:va: ? a nič | butko gdo f tobje
přebi:va: za nič zase | butko gdo f tobje přebi:va: ? a řekla miška kuňkalka že že
ja: | že ta miška kuňkalka s ni: přebi:va: | no za ta ža:ba kuňkalka se ptala jestli
s ni: mu:že bidlet | potom přišel zaji:c uša:lek za ři:kal | butko gdo v tobje
přebi:va: za nič za zase butko gdo v tobje přebi:va: za zase nič | butko gdo f tobje
přebi:va: za ři:kala miška kuňkalka že ona za ža:ba kuňkalka | no za | ta uša:ček
zaji:ček ři:kal že jestli mu:že u niš bidlet za on řekl že jo | potom přišla liška |]

SP: [| liška riška |]

R2: [| liška riška za ři:kala | butko gdo f tobje přebi:va: za zase nič | za potom zase
butko gdo f tobje přebi:va: | za potom zase butko gdo f tobje přebi:va: |]

SP: [| no za da:l |]

R2: [| da:l miška | miška liška nenenenene |]

SP: [| ano takže bidlela tam miška žapka zaji:ček ? a tet' přišla ta liška | no za co
bilo da:l |]

R2: [| liška riška zaji:ček uša:ček ža:ba kuňkalka |]

SP: [| za miška hrabalka |]

R2: [| miška hrabalka |]

SP: [| za co bilo da:l gdiž tam přišla ta liška riška |]

R2: [| butko gdo f tobje přebi:va: | zase butko gdo f tobje přebi:va: | butko gdo
f tobje přebi:va: | zaji:ček ne: liška riška ža:ba kuňkalka zaji:ček uša:ček za liška |
]

SP: [| co bilo s tou liškou |]

R2: [| za řekla ta liška jestli s nima mu:že to bidlet za ři:kala že jo | přišel tam vl
k šedi: krček za ten vl k šedi: krček ři:kal | butko gdo f tobje přebi:va: | butko gdo
f tobje přebi:va: | butko gdo f tobje přebi:va: | butko gdo f tobje přebi:va: | butko
gdo f tobje přebi:va: | miška hrabalka ža:ba kuňkalka liška riška za vlček šedi:
krček se zeptal jestli s nima mu:že bidlet za ta miška ři:kala že mu:že |]

SP: [| co bilo da:l |]

R2: [| medvjet |]

SP: [| no co s ti:m medvjedem bilo |]

R2: [| medvjet |]

SP: [| zase prišel k xaloupce |]

R2: [| ne nekaj jinak |]

SP: [| no on ale taki prece prišel k te: xaloupce |]

R2: [| ne medvjet za jeste njake: me:no | medvjet huňa:ček | butko gdo f tobje prebi:va: | butko gdo f tobje prebi:va: | liška hrabalka kuňkalka zaji:ček uša:ček liška riška vlček šedi: krček | za medvjet ři:kal mu:žu s va:mi bidlet za miška řekla že mu:že | za on oňi otevřeli dveře no za on se tam nevlezl | no tak ten medvjet ři:kal že jestli mu:že to ji:t na střexu za miška řekla že mu:že | za rozpadl se celi: du:m |]

SP: [| za jak to dopadlo |]

R2: [| za oňi uťikali | za oňi ři:kali že si postavi: jeste pjekňejši: butku za že si ji sami postavi: | konec |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila vázu na stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme nakupovat do obchodu, máme co jest.	0
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby byly chytré.	2
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Tímto dárkem jsme udělali mamince velku radost.	2
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých maminka se zlobí.	0

6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává hodně <u>úkolů</u> .	2
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, <u>potřebuje ležet</u> .	2
8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V soutěži se <u>dá dívat</u> .	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, <u>zpíváme i tancujeme</u> .	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracuje na zahradě.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Jablko mám ukousnout.</i>	0
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Dvůr leží pes.</i>	0
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Raduje se otec, že má dárek.</i>	2
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Křeslo lékař sedí.</i>	0
7.	cukr – sladký	<i>Cukr je sladký.</i>	2
8.	plakat – smutný	<i>Pláče, že je smutný.</i>	0
9.	klubíčko – kočka – hrát si	<i>Kočka si hraje s klubíčkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko není studený.</i>	2

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	20	12	60 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	12	60 %

PŘÍLOHA Č. 6

RESPONDENT Č. 3

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk, romský jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	4 minuty	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	32	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	24	75 %
Adjektiva	1	3 %
Pronomina	3	10 %
Numeralia	0	0 %
Verba	2	6 %
Adverbia	1	3 %
Prepozice	0	0 %
Konjunkce	1	3 %
Partikule	0	0 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (0 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (0 %)	
	pouhým výčtem prvků (100 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidit	0	řidit auto	1
UČITELKA	učitelka	1	učí děti	1
KOMINÍK	kominík	1	čistí komín	1
ZEDNÍK	zedník	1	stavit zedníky	0
MYSLIVEC	myslivec	1	zabíjí ptáky	0
PEKAŘ	pekař	1	peče rohlíky	1
PRODAVAČKA	prodavačka	1	prodává jídlo	1
LISTONOŠ	pošťák	1	on nosí pošty	1
LÉKAŘ	paní doktorka	1	léčí děti	1
MALÍŘ	barvička	0	barví	0
NADŘAZENÉ SLOVO: neví				

Jablko	jablko	1
Švestka	neví	0
Ananas	ananas	1
Maliny	neví	0
Hroznové víno	neví	0
Banán	banán	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hruška	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahoda	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	neví	0
Lilek	neví	0
Ředkvičky	neví	0
Kukuřice	neví	0
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	neví	0
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	stůl	0	když jíte	0
PERO	propiska	0	na psaní	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	jak strouháte, když se vám zlomí tužka nebo pastelky	1
UČEBNICE	matematika	0	tam se učí, tam se píše	1
SEŠIT	knížka	0	na psaní	1
AKTOVKA	batoh	0	jak tam dáte věci, svačinu a tak	1
POUZDRO	pouzdro	1	jak tam dáte pastelky	1
PYTLÍK	pytlík	1	na tělocvik	1
PASTELKY	pastelky	1	na malování	0
TABULE	tabule	1	když tam něco napíšete, tak to ukazováte děťam	1
NADŘAZENÉ SLOVO: školní potřeby				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	15	75 %
II.	OVOCE	10	7	70 %
III.	ZELENINA	10	5	50 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	13	65 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R3: [| šla miška | šla miška do lesa uviděla tam butku | šla k ní: za zavolala | butko gdo f tobje přebi:va: | nigdo tam nebil tak tam šla | na druhi: den šla tam ža:ba boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka za gdo jsi ti ja: ža:ba kuňkalka mu:žu s tebou bidlet | no tak pod' da:l | na třet'i: den tam přišel zaji:c | boudo butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška hrabalka ja: ža:ba kuňkalka za gdo jsi

ti | zaji:c mu:žu s va:mi bidlet | tak poť da:l | na čtvrti: den šla tam liška hřiška |
 boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka ůa ja:
 zaji:c uša:šek ůa gdo jsi ti | ja: liška riška mu:žu s va:mi bidlet tak poť da:l | na
 pa:ti: den šel vl k šedi: krček | boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška
 hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:c uša:šek ůa liška hřiška ůa gdo jsi ti | ja: šedi:
 krček mu:žu s va:mi bidlet tak poť da:l | na šesti: den šel tam medvjet | šedi:
 medvjet zaklepal | boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka
 kuňkalka ja: zaji:c ušašek ja: liška hřiška ůa ja: šedi: krček a gdo jsi ti: | medvjet
 šedi: mu:žu s va:mi bidlet ůa potom nevi:m |]

SP: [| ůa jak to bilo da:l | jak to dopadlo |]

R3: [| skočil na střeju ůa to se rozbořilo ůa zvi:řata utekli |]

SP: [| ůa bilo ješře něco da:l |]

R3: [| eeem |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila květinu s vázou na stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: nedokázala odpovědět.	0
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby se učily.	0
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: souhlasí s tvrzením	0
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápením a starostím je maminka smutná.	2
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka učí děti.	0
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, tak potřebuje prášky.	2

8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: <i>nedokázala odpovědět.</i>	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: <i>Protože jsme veselí, zpíváme a tancujeme.</i>	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracuje do zahrady.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Jablko spapat.</i>	0
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Pes leží na podlaze.</i>	0
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Raduje se otec z dárku.</i>	1
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Lékař sedí na posteli.</i>	0
7.	cukr – sladký	<i>Cukr je sladký.</i>	2
8.	plakat – smutný	<i>Smutný pláče.</i>	0
9.	klubíčko – kočka – hrát si	<i>Kočička si hraje se s klubíčkem.</i>	1
10.	slunko – studený	<i>Slunko není studený.</i>	2

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	20	8	40 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	10	50 %

PŘÍLOHA Č. 7

RESPONDENT Č. 4

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	7 minut	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	296	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	67	23 %
Adjektiva	62	21 %
Pronomina	46	15 %
Numeralia	0	0 %
Verba	39	13 %
Adverbia	46	15 %
Prepozice	4	2 %
Konjunkce	32	11 %
Partikule	0	0 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (50 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých	
	pouhým výčtem prvků (50 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (50 %)	ne (50%)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (100 %)	ne (%)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (5 %)	ne (95 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidič	0	kupí auto a jede	0
UČITELKA	učitelka	1	učí děti	1
KOMINÍK	kominík	1	dělá ty kominíky, komíny dělá	0
ZEDNÍK	spravovák	0	spravuje kachličky, dveře, okna, skříň, lavici, tabuli, stůl	0
MYSLIVEC	boják	0	střílí, pak už nevím	0
PEKAŘ	kuchař	0	že pán mu řekne, co chce a on mu to uvaří a pak mu to dá a pak zaplatí	0
PRODAVAČKA	obchodnička	0	někdy pán třeba přijde a on řekne té obchodničce, co chce a ona mu to podá a musí zaplatit	0
LISTONOŠ	pošta	0	někdo pošle třeba dopis a ta pošta někomu jinému to dá	1
LÉKAŘ	doktor	1	řeší ty děti	0
MALÍŘ	malíř	1	maluje obrázky	1
NADŘAZENÉ SLOVO: neví				

Jablko	jablko	1
Švestka	švestka	1
Ananas	ananas	1
Maliny	maliny	1
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banán	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hruška	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahoda	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	paprika	1
Lilek	lilek	1
Ředkvičky	ředkvičky	1
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	stůl	1	píše se to tam, úkoly tam děláte	1
PERO	pero	1	píšu písanku	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	strouhám pastelky	1
UČEBNICE	knížka	1	tam počítáme	1
SEŠIT	sešit	1	tam píšem	1
AKTOVKA	aktovka	1	tam dáváme knížky	1
POUZDRO	pouzdro	1	tam dáváme pastelky	1
PYTLÍK	pytlík	1	tam dáváme boty	1
PASTELKY	pastelky	1	s tym kreslíme	1
TABULE	tabule	1	tam budete ukazovat spolužákům, jak se píše třeba M, L, A, S, O, tam píšete	1
NADŘAZENÉ SLOVO: pomůcky				

Bodové vyhodnocení 2. Části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	7	35 %
II.	OVOCE	10	10	100 %
III.	ZELENINA	10	10	100 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	20	100 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R4: [| první: den miška šla do takove: | ona viděla domeček za šla k ni: za řekla budo butko gdo k tobje bi:va: za nigdo se neozval tak butka šla do te: butki a bidlela tam | za na druhi den šla šli šel šla tam mmmm | ža:ba kukalka | žapka šla k ni: za řekla budo butko gdo k tobje přebi:va: za miška se ozvala ja: miška

hrabalka za mmm | za:ba řekla mu:žu k tobje bidlet za řekla jen poť za bidleli spolu | pak zaji:ček na třetí: den šel zaji:čel k butce za šel k ni: budo butko gdo v tobje to | za ozvala se žapka kukalka za miška hrabalka za zaji:ček | mu:žu k va:m ji:t bidlet za žapka za miška řekla jo jen poť | tak spolu bidleli | čtvrti: den mmm liška | liška se ji: taki li:bila butka za šla k ni za řekla budo butko gdo k tobje přebi:va: | ozval se ozvala se ja: zaji:ček uša:ček ja: žapka kukalka miška hrabalka | za mu:žu ji:t k va:m bidlet | jen poť za řekli řekl zaji:ček za miška za žapka jen poť tak spolu bidleli | pa:ti: den pes mmm | jak vl k šedi: krk šel k butce za řekl budo butko gdo v tobje nabi:va: | ozvali se zaji:ček uša:ček žabička kukalka miška hrabalka liška | liška a vl k řekl | xceš mu:žu k va:m ji:t bidlet za řekli | ten zaji:ček liška pak za:ba miška za liška za řekli jen poť | za pak na šesti: den šel medvjjet | huňa:a za šel k buďe butce šel k ni: za řekl budo butko gdo k tobje nabi:va: | ozval se ozvala se miška hrabalka kukalka zaji:ček uša:ček liška liška | šedokrk | na šesti: den |]

SP: [| no tak bil tam ten medvjjet za co jim řekl |]

R4: [| medvjjet za šel k ni: | budo butko gdo k tobje nabi:va: za řekli liška zaji:ček žapka miška vl k šedokrk liška liška | za řekl medvjjet mu:žu k va:m ji:t za bidlet | ale on se tam nevlezl tak šel na na střexu za střexa se rozpadala | tak všixni vitezli za postavili si novu za tam hospoďili mmmm | za pak už nevi:m |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka dala vázu s kytkami na stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme do obchodu, utrácíme peníze.	2
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, bo se jim chce.	0
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Mamince jsme udělali velku radost.	1

5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápení a starostí maminka pláče.	1
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Paní učitelka dává dětem plno úkolů.	2
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, potřebuje léky.	2
8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V tombole potřebujeme peníze.	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, zpíváme a tancujeme.	1

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracuje na zahradě.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Maminka ukousla jablko.</i>	2
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Pejsek leží na dvoře.</i>	2
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Otec raduje dárek.</i>	0
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Lékař sedí na křesle.</i>	2
7.	cukr – sladký	<i>Cukr není sladký.</i>	0
8.	plakat – smutný	<i>Maminka je smutná a pláče.</i>	2
9.	klubíčko – kočka – hrát si	<i>Kočka si hraje se s klubíčkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko není studené.</i>	2

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	20	11	55 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	16	80 %

PŘÍLOHA Č. 8

RESPONDENT Č. 5

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk, romský jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	4 minuty	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	113	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	37	33 %
Adjektiva	8	7 %
Pronomina	8	7 %
Numeralia	0	0 %
Verba	22	19 %
Adverbia	25	22 %
Prepozice	3	3 %
Konjukce	9	8 %
Partikule	1	1 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (50 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (0 %)	
	pouhým výčtem prvků (50 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (10 %)	ne (90 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (10 %)	ne (90 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	kominář	0	jezdí s autem, s autobusem	1
UČITELKA	paní učitelka	1	aby učila děti	1
KOMINÍK	kominář	0	opravuje něco, cihle	0
ZEDNÍK	on skládá cihle	0	staví cihle	0
MYSLIVEC	lovec	0	ptáky střílí	0
PEKAŘ	pán	0	vaří buchty, koblihy	0
PRODAVAČKA	masarna	0	my kupujeme třeba maso a my si to kupíme	0
LISTONOŠ	poštář	0	dává do schránky poštu	1
LÉKAŘ	doktor	1	on ošetřuje, které jsou děti nemocné	1
MALÍŘ	malovačka	0	maluje obrázky	1
NADŘAZENÉ SLOVO: neví				

Jablko	jablko	1
Švestka	švestka	1
Ananas	ananas	1
Maliny	neví	0
Hroznové víno	maliny	0
Banán	banán	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hruška	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahoda	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	neví	0
Cibule	česnek	0
Česnek	česnek	1
Paprika	neví	0
Lilek	neví	0
Ředkvičky	neví	0
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	stůl	0	jíme tam a pak to utíráme	0
PERO	pero	1	píšeme úkoly	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	pastelky strouháme	1
UČEBNICE	kniha	0	tam se píše	0
SEŠIT	kniha	0	na čtení	0
AKTOVKA	batoh	0	tam dáváme věci do školy	1
POUZDRO	pouzdro	1	na tužky a propisky	1
PYTLÍK	pytlík	1	tam dáváme svačiny a tak	0
PASTELKY	pastelky	1	na psaní	0
TABULE	tabule	1	tam se učí	0
NADŘAZENÉ SLOVO: neví				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	7	35 %
II.	OVOCE	10	8	80 %
III.	ZELENINA	10	5	50 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	10	50 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R5: [| miška šla za potkala du:m za miška řekla gdo f te: bouďe přebi:va: | ta bouda řekla nigdo | tak potom šla tam ještě do toho domku potom žapka šla šla potkala du:m řekla gdo f te: bouďe bi:va: | bouda řekla miška hrabalka | šel tam

potom zaji:ček řekl gdo f te: bouďe bi:va: | ža:ba kookalka potom přišel liška řekla gdo f te: bouďe bi:va miška krabalka zaji:ček uša:ček žapka kookalka | potom tam šla liška potom vl k šedi: krk | vl k šedi: krk řekl gdo f te: bouďe bi:va: | bil tam zaji:c uša:ček miška krabalka za ža:ba kookalka za liška liška krabalka | potom tam šel medvjete řekl gdo f te: bouďe bi:va: | miška krabalka zaji:c uša:ček vl k šedi: krk potom | kralk:uša:ček šla ven za miška krabalka zaji:c ne to sem řekl | mmm ža:ba kookalka vl k šedi: krk miška krabalka | šli ven za postavili si ho zpa:tki |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka dává vázu s květinami na stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme do obchodu, kupujeme něco.	0
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, že se učí.	0
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: odpověď je správná	0
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Maminka se má smát.	0
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: odpověď je správná	0
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, tak má pít čaj.	0
8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: odpověď je správná	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: odpověď je správná	0

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Nasaďuje květiny.</i>	0
2.	jablko – ukousnout	<i>Jablko si utrhnu a sním ho.</i>	0
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec musí spěchat do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Do domku běží pes.</i>	0
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Otec kupuje dětem dárek.</i>	0
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Lékař sedí na křesle.</i>	2
7.	cukr – sladký	<i>Cukr je sladký.</i>	2
8.	plakat – smutný	<i>Pláče, je smutný.</i>	1
9.	klubičko – kočka – hrát si	<i>Kočka si hraje s klubičkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko je studené.</i>	0

Bodové vyhodnocení

	Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	20	2	10 %
TVORBA VĚT (SB)	20	9	45 %

PŘÍLOHA Č. 9

RESPONDENT Č. 6

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk, romský jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	4 minuty	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	155	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	43	28 %
Adjektiva	21	14 %
Pronomina	22	14 %
Numeralia	1	0 %
Verba	26	17 %
Adverbia	21	14 %
Prepozice	1	0 %
Konjunkce	13	8 %
Partikule	7	5 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (40 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých	
	pouhým výčtem prvků (60 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (20 %)	ne (80 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (50 %)	ne (50 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	taťánek	0	řídí auto nebo autobus	1
UČITELKA	maminka	0	maluje	0
KOMINÍK	nepamatuje si	0	on musí udělat, aby jim šel oheň	0
ZEDNÍK	řebník	0	staví zeď	1
MYSLIVEC	pán co má pušku	0	musí najít třeba pejska nebo kočku	0
PEKAŘ	pekař	1	on peče třeba polívku	0
PRODAVAČKA	obchodářka	0	jedna paní co prodává asi rohlíky	1
LISTONOŠ	pošťák	1	dává pošty	1
LÉKAŘ	doktor	1	on se kouká tam tomu klukovi, jestli má teploty nebo ne	0
MALÍŘ	nevím	0	maluje	1
NADŘAZENÉ SLOVO: práce				

Jablko	jablko	1
Švestka	švestka	1
Ananas	kokos	0
Maliny	maliny	1
Hroznové víno	Neví	0
Banán	banán	1
Pomeranč	rajčata	0
Hruška	hruška	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahoda	1
NADŘAZENÉ SLOVO: jídlo		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	neví	0
Česnek	neví	0
Paprika	neví	0
Lilek	neví	0
Ředkvičky	neví	0
Kukuřice	neví	0
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	zelí	0
NADŘAZENÉ SLOVO: obrázky		

LAVICE	stůl	0	to se používá třeba na úkol	1
PERO	propiska	0	to se používá třeba na papír	0
OŘEZÁVÁTKO	ořezávátko	1	to se používá na tužky	1
UČEBNICE	matematika	0	tam pracujeme	1
SEŠIT	knížka	0	to se používá třeba číst	0
AKTOVKA	kabelka	0	tam dáme i penál a třeba i tužky	1
POUZDRO	penál	1	to se používá na tužky	1
PYTLÍK	pytel	1	to se používá na bordel třeba	0
PASTELKY	pastelky	1	to se používá třeba na kreslení	1
TABULE	tabule	1	to se používá na psaní	1
NADŘAZENÉ SLOVO: to se používá do školy				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	8	40 %
II.	OVOCE	10	7	70 %
III.	ZELENINA	10	3	30 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	12	60 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R6: [| bouda butka bila f lese za přebjehl k ni: miška hrabalka | a řekla boudo butko gdo f tobje bidli: za nigdo neodpovjed'el | ona tam šla za bidlela s ni | a už nevi:m |]

SP: [| bidlela f te: butce za na druhi: den šel něgdo kolem zase že | no jak to bilo da:l |]

R6: [| žapka kuňkalka za zeptala se boudo butko gdo f tobje bidli: za miška | miška hrabalka řekla miška hrabalka a gdo si ti | ona řekla žapka kuňkalka | mu:žu k tobje bidlet | ona odpovjed'ela jo | už nexci |]

SP: [| za třet'i: den |]

R6: [| třet'i: den |]

SP: [| bježel gdo kolem butky | gdo bježel třet'i den kolem butky | zaji:ček

R6: [| zaji:ček uša:ček za odpovjed'el boudo butko gdo f tobje bidli: | za miška hrabalka za zaji:ček uša:ček za |]

SP: [| čtvrti: den |]

R6: [| čtvrti: den k ni: zabježel | liša:k za odpovjed'el boudo butko gdo f tobje bidli: za | odpovjed'el | miška hrabalka za zaji:ček uša:ček žapka kuňkalka za | pati: den k ni: přišel vl k | odpovjed'el boudo butko gdo f tobje bidli: za on řekl liša:ček uša:ček zaji:ček uša:ček miška hrabalka za žapka kuňkalka za | liša:k | šesti: den k ni: přišel medvjjet za odpovjed'el boudo butko gdo f tobje bidli: za oňi odpovjed'eli ja: žapka kuňkalka zaji:ček uša:ček za ||]

SP: [| no za co bilo da:l |]

R6: [| za oňi řekli zaji:ček uša:ček | miška hrabalka žapka kuňkalka liška za vl k za pak s ni: bidlel |]

SP: [| za jak to bilo da:l |]

R6: [| už sem řek |]

SP: [| co ud'elal ten medvjjet |]

R6: [| skočil do butki za už nevi:m |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila vázu <u>pod</u> stolem.	0
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Musíme <u>první</u> udělat peníze a pak jdeme do obchodu.	0
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby se <u>učily</u> a <u>seděly</u> .	0
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: <u>odpověď</u> je <u>správná</u>	0
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: <u>Že maminka, když třeba někdo provokuje, tak ona má nervy a řve.</u>	0
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: <u>Paní učitelka učí.</u>	0
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: <u>Když je člověk nemocný, bude ležet.</u>	0
8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: <u>Půjde pěšky.</u>	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: <u>Odpověď je správná</u>	0

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka musí uklízet zahradu.</i>	0
2.	jablko – ukousnout	<i>Jablko jíst.</i>	0
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec musí jít do školy.</i>	0
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Pes musí ležet do stánku.</i>	0
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Musíme dát tátovi dárek a on bude mít radost.</i>	0
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Lékař musí sedět na křesle.</i>	2
7.	cukr – sladký	<i>Cukr se dává třeba do kapučína a nebo do kakao.</i>	0

8.	plakat – smutný	<i>Smutný je, že bude plakat.</i>	0
9.	klubičko – kočka – hrát si	<i>Kočka má klubičko.</i>	0
10.	slunko – studený	<i>Sluníčko hřeje.</i>	0

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	20	0	0 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	2	10 %

PŘÍLOHA Č. 10

RESPONDENT 7

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	4 minuty	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	213	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	60	28 %
Adjektiva	25	12 %
Pronomina	8	4 %
Numeralia	1	0 %
Verba	30	15 %
Adverbia	47	22 %
Prepozice	20	9 %
Konjunkce	20	9 %
Partikule	2	1 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (50 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (50 %)	
	pouhým výčtem prvků (0 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidič	1	řídí auto	1
UČITELKA	paní učitelka	1	učí děti	1
KOMINÍK	kominík	1	čistí komín	1
ZEDNÍK	zedník	1	staví zdi a domy	1
MYSLIVEC	myslivec	1	dělá pořádek v lese	1
PEKAŘ	kuchař	0	peče prostě všechno	1
PRODAVAČKA	paní prodavačka	1	prodává nějaké zboží	1
LISTONOŠ	listonoš	1	roznáší dopisy, které lidé posílají jiným lidem	1
LÉKAŘ	pan doktor	1	léčí lidi	1
MALÍŘ	malíř	1	maluje obrázky	1
NADŘAZENÉ SLOVO: povolání				

Jablko	jablko	1
Švestka	bluma/švestka	1
Ananas	ananas	1
Maliny	maliny	1
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banán	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hrušky	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahody	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	papriky	1
Lilek	lilek	1
Ředkvičky	ředkvičky	1
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajčata	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	lavice	1	na psaní či jezení	1
PERO	pero	1	tím se píše	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	tím se ořezávají pastelky	1
UČEBNICE	učebnice	1	učíme se v tom	1
SEŠIT	sešit	1	do toho se trénuje matematika a psaní	1
AKTOVKA	aktovka	1	v ní nosíme svačinu, pastelky a sešity	1
POUZDRO	pouzdro	1	v tom máme pero a pastelky	1
PYTLÍK	vak	1	na cvičky do tělesné výchovy	1
PASTELKY	pastelky	1	používáme na vybarvování	1
TABULE	tabule	1	na učení písmen nebo matematiky	1
NADŘAZENÉ SLOVO: školní věci				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	19	95 %
II.	OVOCE	10	10	100 %
III.	ZELENINA	10	10	100 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	20	100 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R7: [| miška přišla do boudy butki za | zaťukala tam za nikdy tam nebil tak vešla da:l | pak šla žabička kuňkalka za zaťukala za miška řekla gdo je tam za za mmm | tadi žapka kuňkalka pod' da:l | pak zaťukal zaji:ček uša:ček za zeptal se | za miška

s žapkou kuňkalkou řekli gdo je tam | tadi zaji:ček uša:ček | zaťukala liška za za miška žapka kuňkalka za zaji:ček uša:ček se zeptali gdo je tam tadi liška liška | no dobře poť da:l | zaťukal ŕi vl k | za všixňi řekli gdo je tam no dobře poť da:l pak zaťukakal medvjed | gdo si za gdo je tam | ja: sem medvjed medvjed huňa:ček za on tak dobře poť da:l | za ten medvjed se nemu:že dostat dovnitř takže proboural střexu |]

SP: [| za jak to dopadlo | proboural střexu za |]

R7: [| za pak tu střexu | tu střexu | za pak všixňi jako vibjehli z toho domečku za | za pak se dohodli že postavi: novou střexu |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila vázu s květinami na stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme nakupovat do obchodu, utrácíme peníze.	2
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby se tam učily.	1
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Tímto dárkem jsme udělali mamince velkou radost.	2
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápení a starostí se maminka zlobí.	2
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává dětem hodně úkolů.	2
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně ležet.	2
8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V tombole lze není použít auto.	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, zpíváme a tancujeme.	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracuje na zahradě.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Mařenka chce ukousnout jablko.</i>	2
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Na dvoře leží pes.</i>	2
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Otec se raduje z dárku.</i>	2
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Na křesle sedí lékař.</i>	2
7.	cukr – sladký	<i>Cukr je sladký.</i>	2
8.	plakat – smutný	<i>Mařenka je veselá a Pepíček je smutný.</i>	0
9.	klubíčko – kočka – hrát si	<i>Kočka si hraje s klubíčkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko není studené.</i>	2

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	18	15	83 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	18	90 %

PŘÍLOHA Č. 11

RESPONDENT Č. 8

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk, romský jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	4 minuty	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	147	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	48	33 %
Adjektiva	12	8 %
Pronomina	3	2 %
Numeralia	2	1 %
Verba	23	16 %
Adverbia	32	22 %
Prepozice	2	1 %
Konjunkce	20	14 %
Partikule	5	3 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (50 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (50 %)	
	pouhým výčtem prvků (0 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidič	1	řídí autobus	1
UČITELKA	paní učitelka	1	učí děti o slunci	1
KOMINÍK	kominík	1	vyčistí každý komín	1
ZEDNÍK	zedník	1	dělá domy	1
MYSLIVEC	myslivec	1	střílí prasata, zvířata, stará se o les a hlídá, aby tam někdo nezapálil strom	1
PEKAŘ	pekař	1	peče chleby a pečivo	1
PRODAVAČKA	paní prodavačka	1	prodává maso	1
LISTONOŠ	pošťák	1	dává dopisy a balíky	1
LÉKAŘ	doktor	1	pomáhá lidem	1
MALÍŘ	malíř	1	maluje obrázky	1
NADŘAZENÉ SLOVO: povolání				

Jablko	jablko	1
Švestka	švestka	1
Ananas	ananas	1
Maliny	maliny	1
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banán	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hruška	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahoda	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	paprika	1
Lilek	lilek	1
Ředkvičky	ředkvičky	1
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	lavice	1	píšeme na ní ve škole úkoly	1
PERO	pero	1	tím píšeme	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	strouháme pastelky	1
UČEBNICE	učebnice	1	tu používáme v hodině matematiky a učíme se z ní počítat	1
SEŠIT	sešit	1	do něho píšeme domácí úkoly nebo nějaké věci	1
AKTOVKA	aktovka	1	dáváme si do ní všechny věci, kromě lavice	1
POUZDRO	pouzdro	1	dáváme do něj pastelky	1
PYTLÍK	pytlík	1	na tělesnou výchovu	1
PASTELKY	pastelky	1	na vybarvování	1
TABULE	tabule	1	k psaní, píše na ní paní učitelka nebo pan učitel	1
NADŘÁZENÉ SLOVO: školní potřeby				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	20	100 %
II.	OVOCE	10	10	100 %
III.	ZELENINA	10	10	100 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	20	100 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R8: [| sta:la bouda butka za mišce se zali:bila za miška zaklepe na dveře za pta: se boudo butko gdo f tobje bidli: ale z butki se nič neozvalo tak šla dovňitř | přiska:kala žapka | zaklepala na dveře za pta: se boudo butko gdo f tobje bidli: za miška hrabalka | za gdo si ti ja: sem miška kuňkalka eem žapka kuňkalka tak poť

da:l | zaklepal přiska:kal zaji:ček za zaklepal | boudo butko gdo f tobje bidli ozvala se miška hrabalka žapka kuňkalka za ptaji: se gdo si ti ja: zaji:ček uša:ček | přišla liška za zaklepal na dveře za pta: se boudo butko gdo f tobje bidli: | ozvala se miška hrabalka žapka kuňkalka a zaji:ček uša:ček za gdo si ti ja: liška riška | o den později tam přišel | vl k šed'ivi: krk | za zaťukal na dveře za pta: se boudo butko gdo f tobje bidli: | ozvala se miška hrabalka žapka kuňkalka za zaji:ček uša:ček za liška riška za gdo si ti ozvalo se z butki za vl k ři:ka: ja: vl k šed'ivi: krk | o den později tam přišel medvjjet huňa:č | zaklepal na dveře za pta: se boudo butko gdo f tobje bidli: | ozvala se miška hrabalka žapka kuňkalka zaji:ček uša:ček liška riška a vl k šed'ivi: krk za ptaji: se za gdo si ti | ja: medvjjet huňa:č tak poť k na:m ale on zbořil ten du:m teda nevlezl se do dveří: tak ři:ka: tak ja: vlezu střexou | ale to nešlo protože střexa se rozpadla | utekla miška hrabalka z domečku žapka kuňkalka zaji:ček uša:ček liška riška za vl k šed'ivi: krk | za tak si řekli že postavi: domeček novi: za vjetši: ať se tam všixňi vejdou |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila vázu s květinami <u>na</u> stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>utrácíme</u> peníze.	2
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby se <u>učily</u> .	1
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>radost</u> .	2
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>trápí</u> .	2
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává dětem hodně <u>úkolů</u> .	2
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zdraví a klid</u> .	2

8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V tombole je možné vyhrát auto.	2
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, tak zpíváme a tancujeme.	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracuje na zahradě.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Ukousnout jablko.</i>	0
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchat škola.</i>	0
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Na dvoře leží pes.</i>	2
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Otec se raduje z dárku.</i>	2
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Na křesle sedí lékař.</i>	2
7.	cukr – sladký	<i>Sladký cukr.</i>	0
8.	plakat – smutný	<i>Smutný pláče.</i>	0
9.	klubíčko – kočka – hrát si	<i>Kočka s klubíčkem hrát si.</i>	0
10.	slunko – studený	<i>Slunko není studené.</i>	2

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	18	17	94 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	10	50 %

PŘÍLOHA Č. 12

RESPONDENT Č. 9

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	5 minut	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	323	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	93	29 %
Adjektiva	44	14 %
Pronomina	15	5 %
Numeralia	5	1 %
Verba	48	15 %
Adverbia	44	14 %
Prepozice	36	11 %
Konjunkce	30	9 %
Partikule	8	2 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (0 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (100 %)	
	pouhým výčtem prvků (0 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (100 %)	ne (0 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidič	1	řídí tramvaj, auto, autobus	1
UČITELKA	zpravodajka	0	ukazuje, jak bude zítra	0
KOMINÍK	kominík	1	čistí komíny	1
ZEDNÍK	stavitel	0	staví domy	1
MYSLIVEC	myslivec	1	zabíjí v lese nemocná zvířátka, aby nenakazily člověka	1
PEKAŘ	pekař	1	peče různé věci	1
PRODAVAČKA	prodavačka	1	prodává maso a různé věci	1
LISTONOŠ	pošťák	1	dováží poštu, když někdo někomu něco napíše	1
LÉKAŘ	doktor	1	vyšetřuje děti, aby byly zdravé	1
MALÍŘ	malířka	1	maluje různé obrázky, třeba pro nemocné	1
NADŘAZENÉ SLOVO: povolání				

Jablko	jablko	1
Švestka	švestky	1
Ananas	ananas	1
Maliny	maliny	1
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banány	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hruška	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahody	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	paprika	1
Lilek	lilek	1
Ředkvičky	ředkvička	1
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	stůl	0	k tomu, aby se na něj dalo psát	1
PERO	pero	1	používáme ho proto, abychom mohli něco napsat	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	používáme jej k tomu, abychom mohli ostrouhat neboli zkrátit nějakou tužku a narovnat ji do špičky	1
UČEBNICE	učebnice matematiky	1	používáme ji k tomu, abychom se v ní něco naučili	1
SEŠIT	sešit	1	abychom si do něho mohli něco nacvičit nebo do něho udělali diktát	1
AKTOVKA	školní brašna	1	používáme ji k tomu, abychom v ní mohli nosit různé věci	1
POUZDRO	pouzdro	1	používáme jej k tomu, abychom si do něj mohli dát pero, strouhátko nebo gumu	1
PYTLÍK	pytel	1	dáme do něj boty nebo různé věci	1
PASTELKY	balík pastelek	1	abychom si mohli něco vybarvit	1
TABULE	tabule	1	abychom věděli, co se píše nebo jak se to píše	1
NADŘAZENÉ SLOVO: školní potřeby				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	17	85 %
II.	OVOCE	10	10	100 %
III.	ZELENINA	10	10	100 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	19	95 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R9: [| jednou bila butka butka | za jednou k te: butce přišla miška přistoupila bli:ž za zeptala se butko gdo f tobje přebi:va: ale protože butka neodpověděla tak vlezla dovnitř | další: den přibjehla k butce žapka | přistoupila bli:ž za zeptala se butko gdo f tobje přebi:va: za miška se ozvala ja: miška | za gdo si ti žapka řekla

ja: sem žapka kuňkalka takže už tam bidleli dvje | jeden den přiska:kal k xaloupce
zaji:ček uša:ček za zeptal se butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška hrabalka ja:
žapka kuňkalka za gdo si ti | ja: sem zaji:ček uša:ček mu:žu bidlet s va:mi | miška
hrabalka žapka kuňkalka odpovjed'eli ano mu:žeš bidlet s na:mi | jednou
k xaloupce přibjehla liška za zeptala se butko butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška
hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:ček uša:ček za gdo si ti ja: sem liška | takže už
tam bili čtíři | další: den přibjehl přibjehl | přibjehl vl k vlček šedi: krček
k xaloupce | přistoupil bli:ž za zeptal se butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška
hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:ček uša:ček ja: liška za gdo si ti | ja: sem vlček
šedi: krček mu:žu bidlet s va:mi: zvi:řa:tka odpovjed'ela ano mu:žeš | další: den
přibjehl k xaloupce medvjjet za zeptal se | boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja:
miška hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:ček uša:ček ja: liška | ja: vlček šedi:
krček mu:žu bidlet s va:mi | ano mu:žeš | jenomže gdiž medvi:dek x'el vle:zt
dovnitř nevlezl se tam protože bil moc široki: | tak se rozhodl že vleze na střexu
ale najednou rup rup za xaloupka se zbořila | ale zvi:řa:tka se domluvila že
postavi: novou za vjetši: abi v ni mohli bidlet všixni |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila vázu s květinami <u>na</u> stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>utrácíme</u> peníze.	2
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby se něco <u>naučily</u> .	1
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>radost</u> .	2
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>trápí</u> .	2
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává dětem hodně <u>úkolů</u> .	2

7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně ležet.	2
8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V tombole je možné vyhrát auto.	2
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, zpíváme i tancujeme.	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracovala na zahradě.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Ukousnout jablko.</i>	0
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Na dvoře leží pes.</i>	2
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Otec se raduje z dárku.</i>	2
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Lékař sedí na křesle.</i>	2
7.	cukr – sladký	<i>Sladký cukr.</i>	0
8.	plakat – smutný	<i>Smutný plaká.</i>	0
9.	klubíčko – kočka – hrát si	<i>Kočka si hraje s klubíčkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko není studený.</i>	2

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	18	17	94 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	14	70 %

PŘÍLOHA Č. 13

RESPONDENT Č. 10

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	4 minuty	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	145	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	41	28 %
Adjektiva	5	3 %
Pronomina	10	7 %
Numeralia	2	1 %
Verba	30	21 %
Adverbia	24	17 %
Prepozice	7	5 %
Konjunkce	20	14 %
Partikule	6	4 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (0 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (50 %)	
	pouhým výčtem prvků (50 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidič	1	řídí autobus	1
UČITELKA	učitelka	1	učí děti	1
KOMINÍK	kominík	1	čistí komíny	1
ZEDNÍK	stavař	0	staví domy	1
MYSLIVEC	myslivec	1	stará se o přírodu, aby tam nebylo hodně zvířat, která by byla třeba nemocná.	1
PEKAŘ	pekař	1	peče chleba	1
PRODAVAČKA	prodavačka	1	prodává maso	1
LISTONOŠ	pošťák	1	doručuje věci, dopisy	1
LÉKAŘ	lékař	1	léčí miminko	1
MALÍŘ	malíř	1	maluje obrázky	1
NADŘAZENÉ SLOVO: povolání				

Jablko	jablka	1
Švestka	švestky	1
Ananas	ananas	1
Maliny	maliny	1
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banán	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hrušky	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahoda	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	paprika	1
Lilek	lilek	1
Ředkvičky	ředkvičky	1
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	lavice	1	na lavici píšeme úkoly	1
PERO	pero	1	píšeme do sešitu a ten sešit máme na lavici	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	strouháme pastelky	1
UČEBNICE	knížka	0	na čtení třeba	0
SEŠIT	knížka	0	na čtení a psaní	1
AKTOVKA	aktovka	1	na nošení věcí	1
POUZDRO	pouzdro	1	na nošení pastelek, ať se nepolámou	1
PYTLÍK	pytlík	1	na papuče nebo na tělocvik	1
PASTELKY	pastelky	1	na kreslení	1
TABULE	tabule	1	děti, které něco neumí, tak aby se tam podívaly třeba	1
NADŘAZENÉ SLOVO: školní potřeby				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	19	95 %
II.	OVOCE	10	10	100 %
III.	ZELENINA	10	10	100 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	17	85 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R10: [| první: přišla miška k domečku za d'í:vala se za řekla boudo butko gdo f tobje bidli: za butka nič neři:kala | tak se tam ubidlela | další: den přišla žapka

žapka kuňkalka za ptala se | boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka | za žapka se ptala mu:žu s va:mi bidlet | třetí: den přišel kra:li:k hopsa:lek ne uša:ček za ptal se budou butko gdo f tobje přebi:va: ja: | ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka mu:žu s va:mi bidlet | za oňi odpovjed'eli ano | čtvrti: den přišla liška riška ptala se boudo boudo gdo f tobje přebi:va: ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka | ja: zaji:ček uša:ček | za liška se ptala mu:žu s va:ma bidlet | pa:ti: den přišel vlček krček | vlček šedi: krček za ptal se boudo butko gdo f tobje přebi:va: za | odpovjed'ela miška riška ja: miška riška ja: žapka kuňkalka ja: zaji:c uša:ček ja: liška riška mu:žu s va:mi bidlet take: ano | pak přišel medvjet ptal se | menoval se huňa:č nějak tak za boudo butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška Hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:ček uša:ček ja: liška riška ja: šedi: krček vlček mu:žu s va:mi bidlet take: | pak se xt'el nacpat do toho domečku ale nenacpal se tak šel na střexu za to se propadlo ten domeček za pak si museli postavit novi: ten domeček |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila vázu s květinami <u>na</u> stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>utrácíme</u> peníze.	2
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby byly <u>chytré</u> .	2
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: <u>Odpověď je správná</u> .	0
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápení a starostí je maminka z toho <u>smutná</u> .	1
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává dětem hodně <u>úkolů</u> .	2
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>být doma</u> .	1

8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V tombole je možné zaparkovat auto.	0
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, zpíváme a tancujeme.	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracuje na zahradě.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Jablko ukousnu.</i>	0
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>Pes leží na dvoře.</i>	2
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Tatínek se raduje z dárku.</i>	1
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Pacient sedí u lékaře.</i>	0
7.	cukr – sladký	<i>Cukr je sladký.</i>	2
8.	plakat – smutný	<i>Plaká, když je smutný.</i>	1
9.	klubičko – kočka – hrát si	<i>Kočka si chce hrát s klubičkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko je teplé místo studené.</i>	1

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	18	12	67 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	13	65 %

PŘÍLOHA Č. 14

RESPONDENT Č. 11

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	7 minut	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	456	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	107	23 %
Adjektiva	23	5 %
Pronomina	53	12 %
Numeralia	8	2 %
Verba	78	17 %
Adverbia	74	16 %
Prepozice	37	8 %
Konjunkce	67	15 %
Partikule	9	2 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (0 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (100 %)	
	pouhým výčtem prvků (0 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidič	1	řídí autobus, tramvaj, kamion	1
UČITELKA	učitelka	1	učí děti	1
KOMINÍK	kominík	1	čistí komíny	1
ZEDNÍK	zedník	1	dělá zdi	1
MYSLIVEC	myslivec	1	chytá zvířata	1
PEKAŘ	pekař	1	peče chleby, rohlíky	1
PRODAVAČKA	prodavačka	1	prodává uzeniny	1
LISTONOS	pošťák	1	roznáší dopisy	1
LÉKAŘ	lékař	1	léčí děti	1
MALÍŘ	malíř	1	maluje obraz	1

NADŘAZENÉ SLOVO: povolání

Jablko	jablko	1
Švestka	švestky	1
Ananas	ananas	1
Maliny	maliny	1
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banány	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hrušky	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahody	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	paprika	1
Lilek	lilek	1
Ředkvičky	ředkvičky	1
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajčata	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	lavice	1	aby si na to mohly dát děti věci	1
PERO	pero	1	s ním se píše	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	s ním se strouhají pastelky	1
UČEBNICE	učebnice	1	do ní se píšou číslice	0
SEŠIT	sešit	1	do něj se píše	1
AKTOVKA	aktovka	1	do ní se ukládají všechny učebnice a sešity	1
POUZDRO	pouzdro	1	do toho se ukládají pastelky a tužky	1
PYTLÍK	batoh	0	do toho se dávají všechny různé věci	1
PASTELKY	pastelky	1	s těma se kreslí	1
TABULE	tabule	1	na tabuli se děti učí	1
NADŘAZENÉ SLOVO: školní potřeby				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	20	100 %
II.	OVOCE	10	10	100 %
III.	ZELENINA	10	10	100 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	18	90 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R11: [| boudo butko gdo f tobje přebi:va: nič se neozvalo | tak miška hrabalka vešla dovňitř | přiska:kala žapka kuňkalka | boudo butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška hrabalka za gdo si ti ja: žapka kuňkalka mu:žu bidlet s tebou ano

odpovjeda miška | další: den přiska:kal k butce zaji:ček uša:ček | za pta: se boudo butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka za gdo jsi ti ja: sem zaji:ček uša:ček mu:žu bidlet s va:mi zvi:řa:tko odpovjeda ano | další: den přišla k boud'e liška za povi:da: boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:ček uša:ček za gdo si ti ozvalo se z butki ja: sem liška riška mu:žu bidlet s va:mi | z butki se ozvalo ano | další: den přišel k butce vlček šedi: krček za pta: se boudo butko gdo f tobje přebi:va: ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:ček uša:ček ja: liška riška za gdo si ti ja: sem vlček šedi: krček ozvalo se z butki | řekl mu:žu bidlet s va:mi ozvalo se z butki ano | další: den přišel k butce medvjjet huňa:č za povi:da: boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka kuňkalka ja: zaji:ček uša:ček ja: liška riška ja: vlček šedi: krček mu:žu bidlet s va:mi zeptal se medvjjet | z butki se ozvalo ano | jenže ti:m že se nevešel do dveři: xtěl vile:zt na střexu za dostat se střexou | jenže medvjjet bil moc těžki: tak ti:m pa:dem se butka zničila | rozpadla se za zvi:řa:tko si nakonec postavili novou |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka položila vázu s květinami <u>na</u> stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>utrácíme</u> peníze.	2
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: <u>odpověď</u> je správná	0
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>radost</u> .	2
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze <u>samých</u> trápení a starostí maminka <u>brečí</u> .	0
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává dětem hodně <u>úkolů</u> .	2

7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně léky.	2
8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V tombole je možné vyhrát auto.	2
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, zpíváme i tancujeme.	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	Zahrada maminka pracovat.	0
2.	jablko – ukousnout	Ukousnout jablko.	0
3.	chlapec – spěchat – škola	Chlapec škola spěchá.	0
4.	dvůr – ležet – pes	Pes leží na dvoře.	2
5.	radovat se – otec – dárek	Otec se raduje, že dostal dárek.	2
6.	křeslo – lékař – sedět	Lékař sedí na křesle.	2
7.	cukr – sladký	Sladký cukr.	0
8.	plakat – smutný	Smutný plakat.	0
9.	klubíčko – kočka – hrát si	Kočka si chce hrát s klubíčkem.	2
10.	slunko – studený	Studené slunko.	0

Bodové vyhodnocení

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	18	14	78 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	8	40 %

PŘÍLOHA Č. 15

RESPONDENT Č. 12

Část A (úroveň slovní zásoby, vyjadřování, užití vhodných vyjadřovacích prostředků)

I. Popis obrázku dětského pokoje a vyjádření k vlastnímu pokoji

KOMUNIKAČNÍ JAZYK V RODINĚ	český jazyk	
ČAS POPISOVÁNÍ OBRÁZKU	8 minut	
CELKOVÝ POČET UŽITÝCH SLOV	419	
SLOVNÍ DRUHY	POČET UŽITÉHO PS	
Substantiva	91	22 %
Adjektiva	62	15 %
Pronomina	24	6 %
Numeralia	4	1 %
Verba	80	19 %
Adverbia	84	20 %
Prepozice	9	2 %
Konjunkce	51	12 %
Partikule	14	3 %
Interjekce	0	0 %
NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ PS	substantiva	
	ve větách holých (0 %)	
VYJADŘOVAL/A SE:	ve větách rozvitých (100 %)	
	pouhým výčtem prvků (0 %)	
POUŽIL/A AGRAMATISMY:	ano (0 %)	ne (100 %)
UŽÍVAL/A NÁZVY BAREV:	ano (100 %)	ne (0 %)
UŽÍVAL/A NADŘAZENÝCH POJMŮ:	ano (0 %)	ne (100 %)
SROZUMITELNOST ŘEČI:	ano (100 %)	ne (0 %)

II. Uvědomění vztahů mezi pojmy

ŘIDIČ	řidič	1	vozí pneumatiky, zboží do obchodu	1
UČITELKA	učitelka	1	učí nás ve škole, abecedu, psát a další věci	1
KOMINÍK	kominík	1	čistí komíny	1
ZEDNÍK	zedník	1	dělá zeď a pak ji ještě malíř vymaluje a ještě dá na ní maltu	1
MYSLIVEC	myslivec	1	chodí do lesa a chytá zvířata	1
PEKAŘ	pekař	1	vaří jídla	0
PRODAVAČKA	prodavačka	1	prodává jídla, zmrzliny, chleba, rohlíky ...	1
LISTONOŠ	pošťák	1	chodí pěšky a dává poštu do schránek	1
LÉKAŘ	lékař	1	léčí nás když, když potřebujeme, chodíme tam na kontrolu	1
MALÍŘ	malíř	1	maluje hezké obrázky a pak se dají dát někde třeba	1
NADŘAZENÉ SLOVO: povolání				

Jablko	jablka	1
Švestka	švestka	1
Ananas	ananas	1
Maliny	malina	1
Hroznové víno	hroznové víno	1
Banán	banány	1
Pomeranč	pomeranč	1
Hruška	hrušky	1
Třešně	třešně	1
Jahoda	jahody	1
NADŘAZENÉ SLOVO: ovoce		

Mrkev	mrkev	1
Cibule	cibule	1
Česnek	česnek	1
Paprika	papriky	1
Lilek	lilek	1
Ředkvičky	ředkvičky	1
Kukuřice	kukuřice	1
Rajče	rajče	1
Okurka	okurka	1
Salát	salát	1
NADŘAZENÉ SLOVO: zelenina		

LAVICE	lavice	1	na tom můžeme dělat úkoly	1
PERO	pero	1	tím píšeme do sešitu	1
OŘEZÁVÁTKO	strouhátko	1	strouháme pastelky	1
UČEBNICE	učebnice	1	čteme, děláme úkoly	1
SEŠIT	sešit	1	můžeme psát písmenka, procvičovat si	1
AKTOVKA	aktovka	1	tam si chystáme věci, chodíme s ní do školy	1
POUZDRO	pouzdro	1	tam si dáváme pastelky, gumu ...	1
PYTLÍK	pytel	1	na různé věci, boty na tělocvik	1
PASTELKY	pastelky	1	když potřebujeme něco vybarvit	1
TABULE	tabule	1	tam paní učitelka píše nebo se tam učíme nějaká písmenka	1
NADŘAZENÉ SLOVO: školní věci				

Bodové vyhodnocení 2. části

		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	POVOLÁNÍ	20	19	95 %
II.	OVOCE	10	10	100 %
III.	ZELENINA	10	10	100 %
IV.	ŠKOLNÍ POTŘEBY	20	20	100 %

Část B (reprodukce vyprávěného příběhu – tvorba vět, jazyková obratnost):

R12: [| jednou šla miška hrabalka kolem xaloupki za zeptala se | butko butko gdo f tobje přebi:va: ale nic se neozvalo tak šla dovňitř za pak šla kolem žapka kva:kalka za pak řekla butko butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka za gdo si ti žapka kva:kalka mu:žu bidlet s tebou | ano | tak ji: to teda dovolila | za

pak bježel kolem zaji:ček uša:ček za pak se | za pak se zeptal boudo butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka kva:kalka mu:žu s va:mi bidlet | tak poť da:l zaji:čku uša:čku za pak šla kolem liška riška za paka řekla hmmm butko butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka kva:kalka ja: zaji:ček uša:ček | mu:žu s va:mi bidlet tak poť da:l | tak liška šla do butki za pak šel kolem hmmm vlček šedi: krček za zeptal se butko butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka kva:kalka ja: zaji:ček uša:ček za ja: liška riška za gdo si ti | ja: sem vlček šedi: krček tak poť da:l za pak šel kolem medvjet huňa:k za pak se zeptal butko butko gdo f tobje přebi:va: | ja: miška hrabalka ja: žapka kva:kalka ja: zaji:ček uša:ček ja: liška riška ja: vlček šedi: krček | za gdo si ti medvjet huňa:k tak poť da:l ale jenomže bil velki tak pak zbořil střexu nad hlavou tak pak | ale pak uťi:kala miška hrabalka uťi:kala ven žapka kva:kalka zaji:ček uša:ček liška riška za vlček šedi: krček | za pak postavili vjetši: domeček ale s vjetši: střexou za pak tak všixňi šli | všixňi se tam vlezli za mňěli se tam dobře |]

Část C (oprava nesmyslných syntagmatických spojení, tvorba smysluplných vět)

I. Oprava významově nesprávných vět (KS)

1.	Zadání: Maminka položila vázu s květinami <u>pod</u> stůl. Odpověď: Maminka dala vázu s květinama na stůl.	2
2.	Zadání: Když jdeme nakupovat do obchodu, <u>vyděláváme</u> peníze. Odpověď: Když chodíme do obchodu, tak utrácíme peníze.	2
3.	Zadání: Děti chodí do školy, aby byly <u>veselé</u> . Odpověď: Děti chodí do školy, aby byly chytré.	2
4.	Zadání: Tímto dárkem jsme mamince udělali velkou <u>lásku</u> . Odpověď: Tímto dárkem jsme udělali mamince velkou radost.	2
5.	Zadání: Ze samých trápení a starostí se maminka <u>směje</u> . Odpověď: Ze samých trápení a starostí maminka je smutná.	2
6.	Zadání: Učitelka zadává dětem hodně <u>radosti</u> . Odpověď: Učitelka zadává dětem hodně úkolů.	2
7.	Zadání: Když je člověk nemocný, potřebuje hlavně <u>zábavu</u> . Odpověď: Když je člověk nemocný, tak potřebuje hlavně klid.	2

8.	Zadání: V tombole je možné <u>použít</u> auto. Odpověď: V tombole je možné vyhrát auto.	2
9.	Zadání: Protože jsme veselí, zpíváme <u>ani</u> tancujeme. Odpověď: Protože jsme veselí, zpíváme a tancujeme.	2

II. Tvorba vět (SB)

1.	maminka – pracovat – zahrada	<i>Maminka pracuje na zahradě.</i>	2
2.	jablko – ukousnout	<i>Jablko jsem ukousl.</i>	1
3.	chlapec – spěchat – škola	<i>Chlapec spěchá do školy.</i>	2
4.	dvůr – ležet – pes	<i>V dvoru leží pes.</i>	1
5.	radovat se – otec – dárek	<i>Radovat se bude otec, když mu dáme dárek.</i>	1
6.	křeslo – lékař – sedět	<i>Na křesle sedí lékař.</i>	2
7.	cukr – sladký	<i>Cukr je sladký.</i>	2
8.	plakat – smutný	<i>Plakám, jsem smutný.</i>	1
9.	klubičko – kočka – hrát si	<i>Kočka si hraje s klubičkem.</i>	2
10.	slunko – studený	<i>Slunko je horké.</i>	0

Bodové vyhodnocení

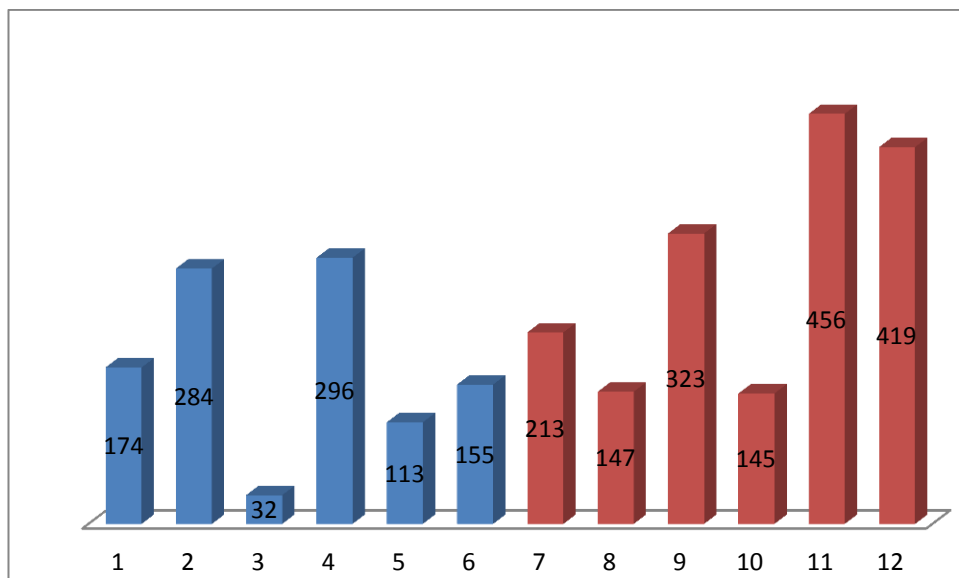
		Maximální počet bodů	Dosažený počet bodů	%
I.	OPRAVA VÝZNAMOVĚ NESPRÁVNÝCH VĚT (KS)	18	18	100 %
II.	TVORBA VĚT (SB)	20	14	70 %

PŘÍLOHA Č. 16

GRAF Č. 1 - Úroveň slovní zásoby

■ - žáci romského původu

■ - žáci neromského původu

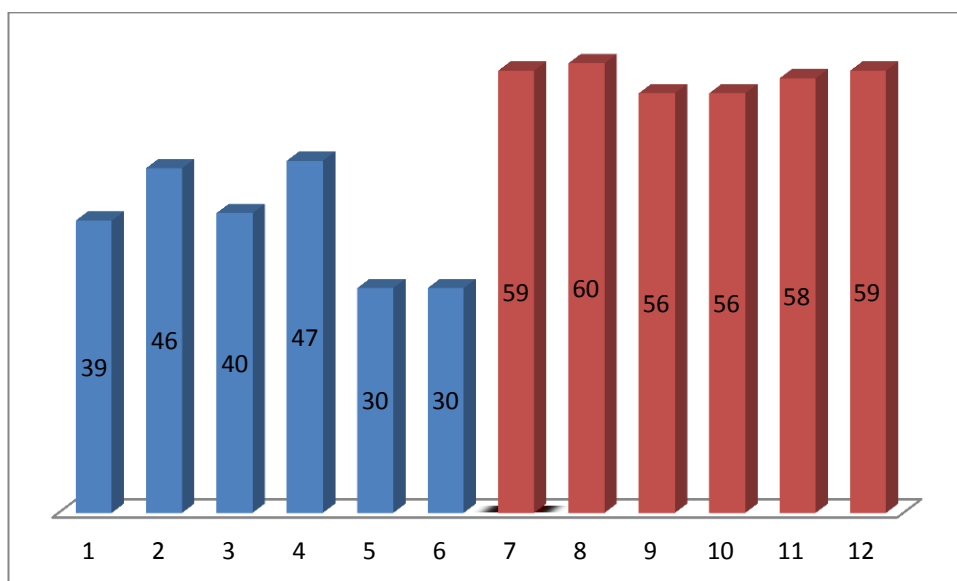

PŘÍLOHA Č. 17

GRAF Č. 2 – Uvědomění vztahů mezi pojmy

■ - žáci romského původu

■ - žáci neromského původu

PŘÍLOHA Č. 18

GRAF Č. 3 – Morfologicko-syntaktická rovina jazyka

■ - žáci romského původu

■ - žáci neromského původu

